

Rechtskundig Weekblad

Vereniging zonder winstgevend doel

Verschijnt elke Zondag

Abonnementsprijs : 400 fr. per jaar

Postcheckrekening N° 3185.22

Beheer en Redactie : Mr. René VICTOR, Justitiestraat, 21, Antwerpen

DE HERVORMING VAN HET RECHTSONDERWIJS IN FRANKRIJK

Tot nog toe was het rechtsonderwijs aan de Franse universiteiten ingericht op een wijze die, wat het programma betreft, een vrij grote analogie vertoonde met het programma van de Belgische rechtsfaculteiten, zulks zowel voor de onderwezen vakken als voor de wijze waarop het onderwijs werd gegeven. Er was nochtans een zeer belangrijk onderscheid. In Frankrijk konden de rechtstudies onmiddellijk worden aangevangen in de rechtsfaculteit door alle studenten voorzien van het diploma van het baccalauriaat of het getuigschrift dat er mede gelijkstaat. Er was dus geen propaedeutische om de algemene vorming te bevorderen, zoals dit in België wel het geval is in de candidatuur in wijsbegeerte en letteren. De stof, welke in deze candidatuur wordt gedoceerd en namelijk de filosofische vakken, maken, zoals bekend is, deel uit van het Frans middelbaar onderwijs waar de « classe de philosophie » bestaat die ten onzent niet gekend is.

Volgens de thans nog bestaande organisatie is het programma ingedeeld als volgt : (1)

Eerste jaar : burgerlijk recht; romeins recht; algemene geschiedenis van het Franse recht; staathuishoudkunde; grondbeginselen van het grondwettelijk recht en waarborgen der individuele vrijheden.

Tweede jaar : burgerlijk recht; administratief recht; strafrecht; staathuishoudkunde; romeins recht.

Derde jaar : burgerlijk recht; handelsrecht; procedure; internationaal privaatrecht en financiële wetenschap.

Daarbij bestaat er een reeks optie-cursussen tussen dewelke de student er twee moet uitkiezen. De vakken die hiervoor in aanmerking komen zijn de volgende : staatsrecht; internationaal publiekrecht; nijverheidswetgeving; koloniale wetgeving; fiscale wetgeving (registratie); zeerecht; grondig handelsrecht; uitvoeringsprocedures en « bijzonder strafrecht ».

Het slagen in de examens voor deze verschillende officiële vakken leidt tot de graad van licentiaat in de rechtswetenschap.

Er dient opgemerkt te worden dat sedert enkele jaren veel belang wordt gehecht aan de praktische oefeningen die naast het onderwijs in de verschillende vakken worden gehouden.

Buiten de graad van licentiaat in de rechten kent de Franse wetgeving sedert het decreet van 22 Juli 1941 het diploma van hogere rechtstudies, waarin de specialisatie zeer ver wordt doorgedreven. Het « diplôme

d'études supérieures » kan behaald worden in vijf onderscheiden groepen : romeins recht en rechtsgeschiedenis; privaatrecht; publiekrecht; staathuishoudkunde en economische wetenschappen, dit laatste diploma speciaal ingesteld door het decreet van 24 Maart 1948. Elk van deze diploma's wordt afgeleverd na een uitvoerige schriftelijke en mondelinge proef (2).

Eindelijk om de graad van dokter in de rechten te kunnen bekomen dient men titularis te zijn van twee diploma's van hogere rechtstudies en slagen in de verdediging van een proefschrift (3).

Sedert geruime tijd was er op deze organisatie van de rechtstudies critiek uitgeoefend geworden en door besluit van 21 November 1950 had de regering een commissie aangesteld bestaande hoofdzakelijk uit universiteitsprofessoren met enkele magistraten en hogere ambtenaren, ten einde een volledige hervorming van het rechtsonderwijs voor te bereiden. Deze commissie heeft thans haar werkzaamheden beëindigd en na een uitvoerig verslag opgesteld door Prof. Trotabas, hoogleraar aan de Universiteit te Aix-Marseille, werd op 5 Mei 1953 de « Conseil supérieur de l'éducation nationale » geroepen om een beslissing te nemen over de voorgestelde wijzigingen (4).

Het voorstel van de commissie is volledig aanvaard geworden en het is dan ook stellig dat eerstdaags de ontworpen wijziging definitief in voege zal treden (5).

Het is de bedoeling van tegenwoordig artikel een kort overzicht te geven van de nieuw ontworpen regeling en van de motieven welke de commissie tot haar ontwerp hebben geleid.

* * *

In het merkwaardig verslag van Prof. Trotabas wijst deze er in de eerste plaats op dat de evolutie van het maatschappelijk en economisch leven gedurende de laatste jaren dusdanig is geweest dat het programma der rechtsfaculteiten volstrekt niet meer beantwoordt aan de wetenschappelijke behoeften. De verslaggever legt de klemtoon op de groote uitbreiding en het reusachtig belang dat het publiekrecht met zijn verschillende ondervertrakingen heeft gekregen, omstandigheid waaraan het programma van de rechtsfaculteiten zich noodzakelijkerwijze moet aanpassen.

Een aanpassing van de programma's alleen zou echter volstrekt onvoldoende geweest zijn om aan de nieuw ontstane behoeften te beantwoorden.

Het rechtsonderwijs heeft steeds een grote moeilijkheid gekend om een behoorlijk evenwicht tot stand te brengen tussen een cultureel onderwijs in zuiver wetenschappelijke geest en een onderwijs dat de beroepsvorming voor doel heeft.

Het was betrekkelijk gemakkelijk dit evenwicht tot stand te brengen wanneer de juridische carrières zich meestal beperkten tot de rechterlijke wereld en de hogere administratie. Dit is thans echter niet meer het geval en, zoals Prof. Trotabas het doet uitschijnen, zijn de Franse rechtsfaculteiten vandaag « débordées à la fois par l'afflux des « entrées » et par la diversité des « sorties » qu'elles doivent assurer ».

Van degenen die thans het recht aan de universiteit studeren is er nog slechts een minderheid die zich toewijdt aan de balie en de magistratuur en de loopbanen die daarbuiten openstaan voor de juristen worden met de dag talrijker. De behoeften van deze carrières zijn zeer verschillend van datgene wat men vroeger van een jurist verwachtte en de studiën dienen noodzakelijkerwijze aan deze behoeften aangepast te worden.

De verslaggever der Franse commissie wijst er ook op dat de Franse universiteit op internationaal gebied haar prestige moet kunnen bewaren ten opzichte van den vreemde en dat in de laatste tijd in Frankrijk, door een al te groot conservatisme, vastgesteld is kunnen worden wat Prof. Trotabas noemt « une perte de vitesse ».

Op grond van deze beschouwingen heeft de Franse « Conseil supérieur de l'éducation nationale » dan ook de hiernavolgende wijzigingen aangenomen :

In de allereerste plaats worden de studiën, die leiden tot de graad van licentiaat in de rechten met één jaar verlengd. Vroeger strekten ze zich uit over drie jaar, thans zullen ze vier jaar duren.

Ter rechtvaardiging van deze maatregel doet de Franse commissie argumenten gelden die ongetwijfeld van belang zijn.

De financiële last, welke door de verlenging der studiën veroorzaakt wordt, acht zij in belangrijke mate gemilderd door de voortdurende uitbreiding van het systeem der studiebeurzen en waar er ernstig gewag gemaakt wordt in de bevoegde sferen van het « pre-salaris » voor studenten zal voorzeker in de toekomst de financiële last van de verlenging der studiën niet als een ernstige hinderpaal kunnen beschouwd worden.

Daarentegen zal de waarde van het diploma zonder twijfel door deze verlenging van de duur der studiën verhoogd worden. Dient er trouwens ook geen rekening gehouden te worden met de statistisch vastgestelde verlenging van de levensduur en wel op dusdanige wijze dat het licentiaat, dat thans vier jaren omvat, voorzeker niet langer van duur kan geacht worden dan het licentiaat van drie jaar, 50 jaar geleden.

De belangrijkste wijziging, die echter door het thans aangenomen voorstel in het leven wordt geroepen is het verdelen van de rechtstudiën in twee cyclussen, waarvan de eerste een algemene juridische vorming aan de studenten verzekert, terwijl de tweede een ver doorgevoerde specialisatie in het leven roept.

De eerste cyclus zal de twee eerste jaren omvatten en het programma van de studiën is als volgt ingedeeld :

Eerste jaar : burgerlijk recht (rechtspersoon, familie); algemeen beeld van de burgerlijke en gerechtelijke instellingen; geschiedenis der instellingen en der sociale feiten; staatshuishoudkunde (voortbrenging, ruil, waardeleer, kost- en verkoopprijs); grondwettelijk recht; internationale instellingen; financiële instellingen.

Tweede jaar : burgerlijk recht (zaken en verbintenissen); geschiedenis der instellingen en sociale feiten; administratief recht; staatshuishoudkunde (geldwezen, crediet, wissel, buitenlandse handel, verdeling en consumptie); sociale wetgeving; algemeen strafrecht en criminologie.

Deze beide eerste jaren geven dus aan de student een algemeen overzicht van de bijzonderste takken der rechtswetenschap. Zij zullen gevolgd zijn door een examen, na hetwelk de graad zal verleend worden van « bachelier en droit ». De stof die gedurende deze twee jaar zal gedoceerd worden, noemt men de algemene stamstof, « le tronc commun ».

Er is aangenomen geworden dat deze algemene rechtstudie, die dus zal lopen over twee jaar, zal volstaan voor vele studenten, en dat de titel van « bachelier en droit » tot meerdere interessante beroepen toegang zal geven. Voor degenen die niet verlangen tot verdere specialisatie door te dringen, zal dus het nieuw programma eerder een verkorting dan een verlenging van de rechtstudiën betekenen.

In het verslag van de commissie wordt er op gewezen dat de regering wel degelijk de bedoeling heeft voor de aanwerving in allerlei administratieve carrières de titel van « bachelier en droit » als enige eis te stellen.

Na het voleindigen van deze tweejarige cyclus treedt dan gedurende de twee overige jaren de gespecialiseerde studie in en hier moeten de studenten kiezen tussen drie verschillende secties : 1) sectie van privaatrecht; 2) sectie van publiekrecht en politieke wetenschap; 3) sectie der staatshuishoudkunde.

Deze drie secties zullen in het derde jaar nog enkele gemeenschappelijke cursussen hebben, die door al de studenten, welke sectie zij ook mogen verkozen hebben, dienen gevolgd te worden.

In het derde jaar namelijk zullen ze allen gehouden zijn de cursussen te volgen van het handelsrecht, het arbeidsrecht en de maatschappelijke zekerheid.

De overige cursussen, ingedeeld volgens de onderscheiden secties, zijn de volgende :

Sectie van privaatrecht : burgerlijk recht (2 jaar); burgerlijke rechtspleging en strafvordering, grondig strafrecht; romeins recht en oud Frans recht (2 jaar); internationaal privaatrecht (1 jaar); een optie-cursus.

Sectie van publiekrecht en politieke wetenschap. — 3e jaar. — Politieke wetenschap; grondig internationaal publiekrecht; fiscale wetenschap en techniek; geschiedenis der politieke leerstellingen; burgerlijke rechtspleging en strafvordering; fluctuaties der economische activiteit.

4e jaar : Grote publieke diensten en nationale ondernemingen; publiekrecht overzee; publieke vrijheden; internationaal privaatrecht; financiële economie; een optie-cursus.

Sectie der staatshuishoudkunde : 3e jaar. — Fluctuaties der economische activiteit en ontleding der heden-daagse theorieën; statistiek en economische observatiemethoden; fiscale wetenschap en techniek; geschiedenis der politieke leerstellingen.

4e jaar : Economische systemen en structuren; economische aardrijkskunde; internationale economische betrekkingen; bedrijfsleer en boekhouding; financiële economie; een optie-cursus.

Het is na het afleggen van het eindexamen in het 4e jaar dat de graad van « licencié en droit » zal worden verleend.

Als voorwaarde om aan het eindexamen te mogen deelnemen wordt gesteld het regelmatig bijwonen der twee wekelijkse zittingen van practische oefeningen, elk van 1,30 uur, waaraan dus oneindig meer belang zal gehecht worden dan zulks tot nu toe het geval was.

De licentiaat die geslaagd is in het examen van

een der drie secties zal de graad in een tweede gespecialiseerde sectie kunnen bekomen na een nieuw jaar studie en een bijkomend examen.

De examens zullen zowel een theoretische als een praktische proef omvatten: commentaar van een tekst of van een gerechtelijke beslissing; studie van een document of oplossing van een concrete vraag.

Het ontwerp voorziet ook nog in de loop van het 4e jaar een verplichte stage, die nog door bijkomende maatregelen zal dienen georganiseerd te worden.

* * *

Wat vooral opvalt in deze nieuwe organisatie der rechtstudies is het inlijven van zekere vakken, zoals internationale instellingen en sociaal recht, die vroeger slechts eenvoudige optie-cursussen waren, als verplichte cursus in de algemene stamstof der twee eerste jaren; waardoor het belang van deze cursussen in ontzagelijke mate is gestegen.

Het is ongetwijfeld dat deze hervorming een belangrijke verbetering in de rechtstudies tot stand brengt en dat het voorbeeld, dat in Frankrijk gegeven wordt en waarvan in andere landen gelijkaardige voorbeelden te vinden zijn, ook de wetgever in ons land zal moeten inspireren.

De organisatie, zoals ze thans door het Franse ontwerp-decreet voorzien wordt, heeft niet de algemene instemming verworven. Zoals Prof. Trotabas het in zijn verslag onderlijnt, is het de vrucht van transacties die gesloten werden tijdens de menigvuldige vergaderingen der commissie.

Er bestaat echter alle aanleiding om deze transacties zeer gelukkig te noemen. De cursussen voorzien voor de twee eerste jaren, vormen wel degelijk de basis van alle rechtswetenschap, waarvan de kennis gemeen moet zijn aan alle juristen, welke ook hun specialiteit weze, en het evenwicht, dat tot stand is gebracht geworden tussen het burgerlijk recht, het sociologisch overzicht over de maatschappij en de rechtswereld, de staathuishoudkunde, het administratief recht en het algemeen strafrecht vormen een voortreffelijk ensemble dat aan alle juristen een brede en degelijke basis geeft voor de verdere opbouw der specialisatie.

Ook de vakken voor elke gespecialiseerde sector lijken aan een uitstekende keuze te beantwoorden.

Het moge misschien wel betreurd worden dat romeins recht en rechtsgeschiedenis uitsluitend voorbehouden blijven aan de sector van het privaatrecht; de historische vorming van de geest is wel uitermate nuttig bij de studie van elk onderdeel van het recht en het komt mij voor dat deze historische disciplines in de sectie van publiekrecht en politieke wetenschap moeilijk zouden kunnen ontbreken.

Het lijkt mij niet dat de studie der geschiedenis van de politieke leerstellingen voldoende zou zijn om de historische vorming, die verstrekt wordt door de studie van romeins recht en oud-vaderlandse rechtsgeschiedenis te kunnen vervangen. Op dit punt lijkt mij het nieuws Frans programma niet als een slaafs na te volgen voorbeeld voor een hervorming van het Belgisch rechtsonderwijs te kunnen gelden.

Daarentegen acht ik de samenstelling van het programma der sectie van staathuishoudkunde uitstekend gekozen. Hierbij stelt zich echter de eeuwige vraag of de staathuishoudkunde, zoals ze thans is uitgegroeid, nog wel thuishoort bij de rechtsfaculteit en of ze niet geworden is tot een volstrekt zelfstandige discipline, waarvan het contact met het recht niet nauwer is dan datgene b.v. tussen het recht en de wetenschap der geschiedenis. Daar echter de fenomenen der economie hoofdzakelijk hun weerslag vinden in wettelijke maatregelen en zij zeer nauw contact hebben

met het fiscaal en financieel recht, is de handhaving van de sectie der staathuishoudkunde als een gespecialiseerde tak van het recht wel op goede gronden te verdedigen (5).

De hervorming, die in Frankrijk wordt ingevoerd, is dus voor de Belgische juristenwereld van zeer groot belang en het komt er op aan de praktische verwezenlijking van het nieuwe systeem van dichtbij te volgen om de voor- en nadelen ervan te kunnen waarderen.

* * *

Immers, ook in ons land staat de hervorming van het onderwijs in de rechten in het brandpunt van de belangstelling en er bestaat aanleiding in dit verband te wijzen op twee projecten die onlangs gepubliceerd werden in « Universitas, tijdschrift voor Universitair katholiek leven ».

De eerste studie, welke verscheen in n° 4 (XIII) (6) voorziet een belangrijke wijziging van het programma der candidatuur in de rechten, waarbij in het eerste jaar dezer candidatuur naast de filosofische vakken en de uitwendige geschiedenis van het antiek en het romeins recht, worden voorzien een inleiding tot de sociologie, een inleiding tot de sociale theorieën en de encyclopedie van het recht, van de sociale wetenschappen en van de handels- en economische wetenschappen, terwijl in het tweede jaar de geschiedenis van het oud-vaderlands recht en van het modern recht na 1789 zouden voorkomen met de grondige studie van romeins recht, natuurrecht en wijsbegeerte van het recht, algemene staatsleer en Belgisch staatsrecht. Op die wijze zou de verzorging der algemene vorming uitstekend verzoend worden met een degelijke basis voor de rechtstudie.

Volgens dit project zou dan na de candidatuur dadelijk de specialisatie beginnen en er zouden twee afdelingen voorzien worden: een afdeling A (balie en magistratuur) en een afdeling B (administratieve en private sector).

In elk van de drie studie jaren der licencie zouden enkele algemene cursussen voorkomen, terwijl verder voor de beide afdelingen afzonderlijke speciale cursussen zouden worden gedoceerd, zo b.v. zouden het internationaal privaatrecht, de voorrechten en hypotheek, het huwelijksgoederenrecht, de erfenissen, de burgerlijke rechtspleging, het vergelijkend strafrecht, het vergelijkend burgerlijk recht, de burgerlijke rechtspleging en de strafvordering enkel voor de afdeling A in aanmerking komen, terwijl in de afdeling B op het programma zouden staan: volkenrecht, publieke financiën, grondig administratief recht, nijverheidswetgeving, verzekeringen, zeerecht, arbeidsrecht, financiële wetgeving, enz.

In het tweede project, dat door « Universitas », n° 4 (XIV) werd gepubliceerd, zal in de candidatuur, naast essentiële wijsgerige vakken, vooral de klemtoon gelegd worden op de wetenschappelijke methode, de sociale wetenschappen, de sociale theorieën, de algemene staatsleer, de sociologie, de economische wetenschappen (staathuishoudkunde en boekhouding) en eindelijk als juridische vakken de rechtscyclopedie, de geschiedkundige inleiding tot het privaatrecht, de studie van het romeins recht en het Belgisch grondwettelijk recht.

Voor de drie jaar licencie, welke ook dit voorstel voorziet, zou er dadelijk een splitsing gebeuren in vier afdelingen. Er wordt voorzien een algemene « stamstof » met de bijzonderste hoofdtakken van het privaatrecht, het strafrecht en de strafvordering, het administratief recht, het volkenrecht, het algemeen deel van het fiscaal recht en de algemene begrippen over sociale wetgeving, terwijl dan de gespecialiseerde stof verdeeld zou zijn over: 1) een privaatrechtelijke sector; 2) een strafrechtelijke sector; 3) een publiek-

rechtelijke sector; 4) een sociaal economische sector, waarbij dan telkens de bijzondere vakken worden ondergebracht die tot deze specialisatie behoren.

* * *

Het is nuttig deze beide zeer interessante projecten te vergelijken met de hervorming, welke thans in Frankrijk in voege zal komen. Enkele algemene principes zijn gelijkaardig in de onderscheiden ontwerpen: 1) noodzakelijkheid van een algemene juridische basis op sociologische en historische grondsag; 2) noodzakelijkheid ener doorgevoerde specialiteit in verband met de onderscheiden beroepen tot dewelke de juridische studiën zullen leiden; 3) tegengaan van de devaluatie van de titel van dokter in de rechten door, bij het eindigen der juridische studiën enkel de graad van licentiaat te verlenen en de dokterstitel voor te behouden aan diegenen die door het verdedigen van een proefschrift blijk hebben gegeven van werkelijk wetenschappelijke waarde.

Moge de hervorming, die thans in Frankrijk tot stand gebracht werd, bijdragen tot de spoedige verwezenlijking der onontbeerlijke aanpassing van de rechtstudiën in ons land.

René VICTOR.

- (1) Decreet van 2 Oogst 1922.
- (2) Université de Paris. Livret de l'Etudiant (elk jaar). Paris. Presses Univ. de France.
- Guide Dalloz de l'étudiant en Droit (Université de Paris) (elk jaar). Paris. Libr. des facultés. B. Dey.
- Guide pratique pour les études de Droit. (elk jaar) Paris. Libr. du Recueil Sirey.
- Guide pratique de l'étudiant en droit. (elk jaar) Paris. Edit. Domat-Montchrestien.
- L'indicateur de l'étudiant en Droit (elk jaar) Paris. Libr. génér. de dr. et de jurispr.
- (3) Henri Capitant. La thèse de doctorat en Droit. 4e éd. 1951. Paris. Libr. Dalloz.
- Guide du Doctorat en Droit. (elk jaar) Paris. Edit. Cujas.
- (4) L. Trotabas. La réforme de la licence en droit. Recueil Dalloz. 1953. Chronique XV.
- Le Conseil supérieur de l'éducation nationale se prononce en faveur d'un décret instituant la licence de droit en quatre ans. Le Monde, 6 mai 1953.
- (5) Eugène Duthoit. Comment travailler dans les facultés de Droit. Paris. Libr. gén. de dr. et de jurispr. 1944 (cfr) Hist. IX. Les études économiques et politiques dans les facultés de droit.
- Gaëtan Pirou. Economie politique et facultés de droit. Paris. Libr. du Recueil Sirey. Z.j.
- (6) De Hervorming der Belgische faculteiten van rechtsgeleerdheid. Universitas. Tijdschrift voor Universitair Katholiek Leven. Nr 4 (XIII) 1952.
- De aanpassing van de rechtstudiën in België. Id. Nr 4 (XIV) 1953.

RECHTSPRAAK

HOF VAN VERBREKING

1e Kamer. — 6 Maart 1953.

Voorzitter: M. Bail.

Raadshere-verslaggever: M. Bayot

Eerste advocaat-generaal: M. Hayoit de Termicourt.

Openbare weg. — Het verval van het recht tot strafvordering krachtens art. 83 van het Landelijk Wetboek brengt niet mede de verjaring van de burgerlijke vordering tot verwijdering van de in strijd met de bestemming ten openbaren nutte geplaatste afsluiting.

De omstandigheid, dat een aanmatiging op een openbare weg, die aan het regime van de stedelijke wegen is onderworpen, niet binnen de zes maanden is gevolgd door het instellen van een strafvordering of van een burgerlijke vordering tot herstel van het aldus gepleegde strafbare feit, heeft niet ten gevolge dat bedoelde weg aan zijn bestemming ten openbare nutte wordt onttrokken noch dat aan de dader der aanmatiging in strijd met artikel 226 B.W. rechten worden verleend, die met deze bestemming onverenigbaar zijn.

Niettegenstaande het verstrijken van de in art. 83 van het Landelijk Wetboek bepaalde termijn bleef de Stad derhalve ontvankelijk in haar vordering om te bewijzen, dat het in stand houden van de litigieuze afsluiting onverenigbaar was met de bestemming ten openbare nutte van de openbare doorgang, waarop zij opgericht was, en in haar vordering dat de verweerders tot verwijdering van bedoelde afsluiting zouden worden veroordeeld.

Stad Mechelen t/ Jacobs J.

Gelet op het bestreden vonnis, de 17de December 1951 gewezen door de Rechtbank van eerste aanleg te Mechelen;

Over het enig middel: schending van de artikelen 1319, 1320, 1322, 226 van het Burgerlijk Wetboek,

20 tot 23 der wet van 17 April 1878, houdende de voorafgaande bepalingen van het Wetboek van Strafvordering, 83 en 88 van de wet van 7 October 1886, houdende de bepalingen van het Landelijk Wetboek en 97 der Grondwet;

doordat het bestreden vonnis, alhoewel vaststellend dat de betwiste doorgang « in feite een publieke bestemming heeft », en aldus « deel uitmaakt van de stedelijke wegen », toch de oorspronkelijke eis vervallen verklaart « door de verjaring en dienvolgens niet ontvankelijk »,

om reden dat « de door eiseres aan verweerders » aangewreven wederrechtelijke daden ontegensprekelijk aanmatigheden op de openbare wegen opleveren » en de oorspronkelijke eis het civielrechtelijk herstel » beoogt van de door het misdrijf veroorzaakte » schade », dat « de beschadiging van de openbare weg » en de toeëigening van een gedeelte van zijn breedte » een overtreding uitmaken volgens de bewoordingen van artikel 88, 9° van het Landelijk Wetboek, dat « de » burgerlijke vordering tot schadevergoeding of terug » gave voortspruitende uit een misdrijf, in dezelfde » tijd als de strafvordering verjaard is », en dat « de » strafrechtelijke daden, waarin de eis zijn oorsprong » vindt, gepleegd werden meer dan een jaar vóór het » instellen van de burgerlijke vorderingen »;

zulks terwijl

1) de vordering, die strekt tot herstel der openbare wegen in hun oorspronkelijke staat, tot grondslag heeft, niet het strafrechtelijke feit, waaruit zij is ontstaan, maar het principe der onvervreemdbaarheid en der onverjaarbaarheid van het openbaar domein;

2) deze vordering onverjaarbaar is, zoals het openbaar domein zelf;

Overwegende dat uit de vaststellingen van het bestreden vonnis blijkt, dat verweerders een afsluiting hebben opgericht op een openbare doorgang, aan het regime van de stedelijke wegen onderworpen, en dat de Stad Mechelen hen heeft gedagvaard ten einde zich te horen veroordelen de afsluiting te verwijderen en om alzo bedoelde doorgang in zijn oorspronkelijke staat te herstellen;

Overwegende dat het vonnis de vordering niet ontvankelijk heeft verklaard om reden, dat zij nood-

zakelijk een vordering uitmaakt tot herstel van een overtreding voorzien bij artikel 88, 9°, van het Landelijk Wetboek, zijnde een ogenblikkelijk misdrijf, en dat zij eerst na het verstrijken van de in artikel 83 van hetzelfde Wetboek bepaalde termijn ingesteld werd;

Overwegende dat de omstandigheid, dat een aanmatiging op een openbare weg aan het regime van de stedelijke wegen onderworpen, binnen 6 maanden geen aanleiding heeft gegeven tot het instellen van de strafvordering of van een burgerlijke vordering tot herstel van het also gepleegd misdrijf niet tot gevolg heeft deze weg aan zijn bestemming ten openbaren nutte te onttrekken of aan de dader van de aanmatiging, in weerwil van artikel 2226 van het Burgerlijk Wetboek rechten te verlenen, welke met deze bestemming onverenigbaar zijn;

Dat dienvolgens de Stad Mechelen, niettegenstaande het verstrijken van de in artikel 83 van het Landelijk Wetboek bepaalde termijn, ontvankelijk bleef om te bewijzen dat het in stand houden van de litigieuze afsluiting onverenigbaar was met de bestemming ten openbaren nutte van de openbare doorgang, waarop ze opgericht was, en dienvolgens te vorderen dat de verweerders tot haar wegneming zouden veroordeeld worden;

Overwegende dat het vonnis doordat het de vordering van aanlegster niet ontvankelijk verklaard heeft om reden dat zij slechts een vordering kon zijn tot herstel van een overtreding in de zin van de bewoordingen van de artikelen 83 en 88, 9°, van het Landelijk Wetboek, en doordat het niet heeft nagegaan of zij de hierboven bepaalde strekking niet had, de in het middel bedoelde bepalingen heeft geschonden;

Om die redenen,

Verbreekt het bestreden vonnis;

Beveelt dat dit arrest zal worden overgeschreven in de registers van de Rechtbank van eerste aanleg te Mechelen en dat melding ervan zal gemaakt worden op de kant van de vernietigde beslissing;

Veroordeelt verweerders tot de kosten, daaronder begrepen die van de uitgifte van de vernietigde beslissing en van de uittreksels van de rechtspleging in hoger beroep, bij de voorziening gevoegd;

Verwijst de zaak naar de Rechtbank van eerste aanleg te Turnhout.

De kosten begroot op de som van 2771 frank jegens de eisende partij.

HOF VAN VERBREKING

1e Kamer. — 8 Mei 1953.

Voorzitter : M. Bail.

Raadsheer-verslaggever : M. Vandermersch.

Eerste Advocaat-generaal : M. Hayoit de Termicourt.

Advocaat : Mr. Van Leynseele.

Kleine nalatenschappen. — De in het derde en het vierde lid van art. 4 der wet van 16 Mei 1900 op de kleine nalatenschappen bedoelde schatting door deskundigen moet op straf van nietigheid op tegenspraak geschieden.

J. Buyse en E. Montagne t/ Wwe Buyse e.a.

Gelet op het bestreden vonnis, op 28 Mei 1951 ge-

wezen door de Rechtbank van eerste aanleg te Kortrijk;

Over het tweede middel : schending van artikel 4 der wet van 16 Mei 1900 op de erfregeling der kleine nalatenschappen, meer bepaaldelijk van lid vier en vijf, en, voor zoveel nodig, van artikel 317 van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering, zoals dit is gewijzigd bij koninklijk besluit van 30 Maart 1936, nr 300, artikel 16, en der rechten van de verdediging, doordat het bestreden vonnis beslist dat de wet van 16 Mei 1900 geen schatting op tegenspraak voorschrijft, terwijl intengende de schatting, gedaan door de schatters, daartoe door de vrederechter of de rechtbank van eerste aanleg aangewezen overeenkomstig bovenvermelde wet, steeds op tegenspraak moet geschieden; terwijl hij met in artikel 317 van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering bedoelde deskundig onderzoek de partijen insgelijks in de gelegenheid moeten worden gesteld om aan de deskundigen hun voordrachten en vorderingen te doen, zodat het in geen geval voldoende is dat partijen de gelegenheid hebben na neerlegging van het verslag hun opwerpingen te formuleren, maar zij in de gelegenheid moeten worden gesteld ter plaatse, of ten minste in afwezigheid der deskundigen-schatters hun standpunt en hunne opmerkingen te laten gelden;

Overwegende dat uit de wordingsgeschiedenis der wet van 16 Mei 1900 op de erfregeling der kleine nalatenschappen onder meer uit de verklaringen van de Minister van Justitie vóór de Senaat blijkt dat de bepalingen van lid 4 en 5 van artikel 4 dezer wet werden opgenomen met de bedoeling « toe te laten aan de partijen hun opmerkingen aan de deskundigen kenbaar te maken en aan de rechter, behoorlijk voorgelicht door de bewerkingen, welke de meningsuiting der deskundigen vanwege de partijen zal hebben verricht, zijn eindbeslissing te nemen »;

Overwegende dat daaruit volgt, dat de door voormelde leden 4 en 5 van artikel 4 voorgeschreven formaliteiten ten doel hebben aan de belanghebbenden toe te laten na rechten te verdedigen in de loop van de verrichtingen der procedure van schatting door deskundigen en aan die verrichtingen het karakter ener rechtspleging op tegenspraak toe te kennen; dat zij aldus substantiële formaliteiten zijn, waarvan de niet-inachtneming de nietigheid medebrengt van de schattingsverrichtingen en van het daarop gegronde vonnis;

Overwegende derhalve dat, waar het op grond van de beschouwing dat de wet van 16 Mei 1900 geen schatting op tegenspraak voorschrijft, eisers bewering dat het schattingsverslag nietig was heeft afgewezen en vervolgens beslist heeft dat de betrokken goederen door eerste verweerster zullen worden overgenomen op basis van dit verslag, het bestreden vonnis de in het middel aangehaalde wetsbepalingen van lid 4 en 5 van artikel 4 der wet van 16 Mei 1900 heeft geschonden;

Om die redenen :

machtigt verweerster Buyse Léa om in rechte op te treden;

Verbreekt het bestreden vonnis;

Beveelt dat dit arrest zal worden overgeschreven in de registers van de Rechtbank van eerste aanleg te Kortrijk en dat melding er van zal worden gemaakt op de kant van de vernietigde beslissing;

Veroordeelt verweerders tot de kosten van de aanleg in verbreking;

Verwijst de zaak naar de Rechtbank van eerste aanleg te Brugge.

RAAD VAN STATE

6e Kamer. — 26 Maart 1953.

Zetel : MM. Vauthier, voorzitter, Decleire en De Bock
(verslaggever).

Auditoraat : M. Similon, substituut.

Advocaat : Mr François.

1. Amnestie, genadeverlening en voorwaardelijke invrijheidstelling.
2. Administratieve akten, geldigheid, schending van de wet, motieven.

1. Door de bevoegde ministers te laten bepalen welke personen op grond van artikel 12, § 1, der besluitwet van 20 September 1945, wegens hun deelneming aan de weerstand tegen de vijand of aan de sluikpers, amnestie genieten, heeft § 4 van hetzelfde artikel de beoordelingsmacht van de ministers niet willen binden aan de voorwaarden voor erkenning van de hoedanigheid van burgerlijke weerstander of van weerstander door de sluikpers.
2. De minister heeft, waar hij de toepassing van artikel 12 der besluitwet van 20 September 1945 afhankelijk stelt van de criteria, ingesteld bij de wetten welke die statuten inrichten, de draagwijdte van die bepaling miskend door er voorwaarden aan toe te voegen die er in niet besloten liggen.

Le Mieuve t/ Belgische Staat (Minister van Wederopbouw).

Gezien het op 31 October 1951 ingediende verzoekschrift waarbij Edgard Le Mieuve beroep instelt tot nietigverklaring van de beslissing d.d. 25 September 1951 van de Minister van Wederopbouw welke hem een getuigsschrift weigert dat het hem mogelijk maakte de bepalingen te genieten van de besluitwet van 20 September 1945, waarbij amnestie wordt verleend voor zekere misdrijven;

Overwegende dat verzoeker 11 Juni 1942 door het Hof van beroep te Brussel tot een gevangenisstraf van vier jaar is veroordeeld wegens poging tot afpersing; dat hij beweert aan de weerstand tegen de vijand en aan de sluikpers te hebben deelgenomen;

Overwegende dat volgens artikel 12, § 1, der besluitwet van 20 September 1945 amnestie kan worden verleend aan de personen, gestraft met geldboete of met gevangenisstraf van ten hoogste vijf jaar, die tijdens de bezetting daadwerkelijk hebben deelgenomen aan de weerstand tegen de vijand of aan de sluikpers; dat artikel 12, § 4, de bevoegde ministers ermee belast te bepalen welke personen het voordeel van de in § 1 van hetzelfde artikel bedoelde amnestie kunnen bekomen;

Overwegende dat verzoeker een getuigsschrift van de minister heeft gevraagd onder aanvoering van zijn deelneming aan de weerstand tegen de vijand en aan de sluikpers; dat dit getuigsschrift hem dd. 25 September 1951 is geweigerd;

Overwegende dat de Minister van Wederopbouw zijn weigering steunt op het onderzoek der feiten waartoe is overgegaan; dat de tegenpartij haar weigering in in haar memorie van antwoord rechtvaardigt door te beweren dat § 4 van artikel 12 der besluitwet van 20 September 1945 het aan de bevoegde ministers overlaat binnen de perken van § 1 van hetzelfde artikel de criteria inzake toepassing van de maatregel te kiezen en dat « de Minister van Wederopbouw, van dat recht gebruik makende, geoordeeld heeft zich te moe-

ten laten leiden door de criteria inzake politieke opsluiting, bedrijvigheid in de burgerlijke weerstand en in de sluikpers, zoals die in de overeenstemmende statuten zijn bepaald »; dat verzoeker beweert dat de Minister van Wederopbouw, waar hij zich door die statuten heeft laten leiden, zijn macht te buiten is gegaan;

Overwegende dat uit het verslag aan de Regent betreffende de besluitwet van 20 September 1945 blijkt dat het doel van artikel 12 der besluitwet is « een zeer breed opgevatte amnestie... » te verlenen aan « de personen die hebben deelgenomen aan de weerstand tegen de vijand... aan de clandestiene pers... »; dat in het verslag het volgende wordt gezegd omtrent artikel 12 : « Aan de bevoegde ministers behoort het vast te stellen welke personen zich in een van de door alinea 1 van artikel 12 voorziene gevallen bevinden, eender of zij al dan niet tot een officieel erkende groepering behoren »;

Overwegende dat de beoordelingsmacht der ministers zoals blijkt uit artikel 12 der besluitwet van 20 September 1945, dient uitgeoefend te worden met inachtneming van de draagwijdte welke het verslag aan de Regent aan die bepaling geeft; dat deze niet is ingegeven door de overwegingen die de toekenning der voordelen, verbonden aan de hoedanigheid van burgerlijk weerstander en van weerstander door de sluikpers, afhankelijk stelden van de restrictieve vereisten als bepaald bij de besluitwet van 24 December 1946 en bij de wet van 1 September 1948; dat de Minister van Wederopbouw, waar hij de toepassing van artikel 12 der besluitwet van 20 September 1945 doet afhangen van de criteria van laatstgenoemde wetten, de draagwijdte van die bepaling heeft miskend door er voorwaarden aan toe te voegen die er niet in besloten liggen; dat hij zijn macht te buiten is gegaan,

Besluit :

Artikel 1. — De beslissing van 25 September 1951 wordt nietig verklaard.

Artikel 2. — De kosten, bepaald op 300 frank, zijn ten laste van de Staat.

HOF VAN BEROEP TE BRUSSEL

10e Kamer. — 20 Februari 1953.

Voorzitter : M. Maréchal.

Raadsheeren : M.M. Paës en Anne de Molina.

O. M. : M. de Busscher.

Advocaten : Mrs. E. Van Dessel en J. Van Parijs.

Wegenverkeer. — Verplichtingen van een trambestuurder.

De verkeersreglementen dienen redelijk te worden opgevat; het hem toekomende recht van voorrang ontslaat de bestuurder van een tram niet van de verplichting om de voorzichtigheid in acht te nemen, die door de wet en de omstandigheden geboden is ten einde een dreigende aanrijding te voorkomen.

O. M. en De Coene t/ Overloop en Trammij Brussel.

Overwegende dat, toen De Coene reeds stilstond op het tramspoor, na het linkerpinklicht te hebben in werking gesteld, wachtend tot het hem mogelijk zou zijn zonder hinder voor tegenliggers de binnenplaats van het Parlement binnen te rijden, de door Van

Overloop bestuurde tram zich nog op een afstand van 60 tot 70 meter bevond; dat zulks inderdaad stellig blijkt uit de verklaring van de politieagent, die ooggetuige was der aanrijding;

Overwegende dat de reglementen op het verkeer redelijk dienen te worden opgevat; dat het niet opgaat in het huidige geval eenvoudig prioriteit van de tram in te roepen om zich van alle verantwoordelijkheid te ontlasten; dat deze prioriteit geenszins de trambestuurder ontslaat van de voorzorgen, geboden door de wet en de omstandigheden om een dreigende aanrijding te vermijden; dat de aanrijding ongetwijfeld enkel het gevolg was van de onachtzaamheid of misrekening van de trambestuurder; dat overigens ook het geweld der aanrijding hierop wijst;

Overwegende dat de materiële schade niet betwist wordt; dat wegens derving van haar voertuig gedurende 17 dagen aan de burgerlijke partij een bedrag toekomt van 2.550 frank;

HOF VAN BEROEP TE GENT

2e Kamer. — 23 April 1952.

Voorzitter : M. Verougstrate.

Raadsheren : M.M. van Mallegheem en De Vreese.

O.M. : M. Matthijs, subst. Procureur-Generaal.

Advocaten : Mrs Mathijs en Muylaert.

Overeenkomst om niet. — Wanprestatie van hem die zich om niet verbonden heeft. — Billijkheidsregel, dat de deswege verschuldigde schadevergoeding moet worden gematigd. — Geen vergoeding voor zedelijke schade.

De bepalingen van artikelen 1374, 1928, 2° en 1992, lid 2, B.W., zijn toepassingen van een algemene billijkheidsregel, dat wanprestatie van iemand, die zich om niet verbonden heeft, tot minder strenge gevolgen moet leiden dan wanprestatie van iemand, die een rechtshandeling onder bezwarende titel heeft verricht, d.w.z. een voordeel heeft nagestreefd.

In het onderhavige geval moet de vordering tot vergoeding van zedelijke schade derhalve worden afgewezen. De vergoeding voor stoffelijke schade moet slechts in beperkte mate worden toegekend.

Geen onmiddellijk en rechtstreeks gevolg van het niet nakomen der verbintenis (artikel 1151 B.W.) : zie nader het arrest.

A. D. t/ M. D.

Overwegende dat de eerste rechter, die aan oorspronkelijke eiser het grootste deel van de door hem gevorderde vergoedingen heeft toegewezen, de menselijke kant van de zaak en ook sommige der toepasselijke rechtsprincipes uit het oog schijnt te hebben verloren;

dat de ingeroepen pachtsafstand toegestaan werd door de oom aan zijn neef zonder vergelding, zodat hij in feite een vrijgevigheid was; dat de oom, D. Achiel, appellant, aan de afstand geen gevolg wilde geven, omdat hijzelf bedrogen was in zijn verwachting een van zijn eigen huurders te kunnen buiten zetten; dat hij door zijn neef werd uitgezet en de hofstede verliet op 20 Maart 1918; dat D. Maurits dus, hoewel met een vertraging van vijftien maanden, toch geniet en voort genieten zal van de hem door zijn oom gedane liberaliteit;

Overwegende dat deze zaak klaarblijkelijk niet mag behandeld worden als een gewone contractbreuk tussen partijen, die onder bezwarende titel verbintenissen hebben aangegaan; dat de wet zelf, wanneer een overeenkomst om niet is gesloten, voorziet dat de desgevallend verschuldigde schadevergoedingen vermindert kunnen worden (zie b.v. artikelen 1374, 1928, 2° en 1992, lid 2, van het B.W.);

dat deze regel slechts een toepassing is van de meer algemene billijkheidsregel dat bij degenen, die zich zonder vergelding tot iets verbinden, een tekortkoming niet met dezelfde strengheid mag worden beoordeeld, als bij degenen, die bij het sluiten van het contract een voordeel hebben nagestreefd;

Overwegende dat de toepassing van deze billijkheidsregel in casu des te meer geboden is, dat de zgn. contractbreuk vanwege appellant een gevolg was van de weigering vanwege zijn eigen huurder een goed, dat hem (steeds lees) toebehoorde, vrij te maken; dat zulks geen overmacht, maar toch een noodtoestand opleverde, waarmede de rechter rekening dient te houden;

dat geïntimeerde wegens eenzelfde noodtoestand zijn hofstede te Aarsele, tot de gedwongen ontruiming toe is blijven bewonen en niet kan worden aanvaard dat hij tegenover zijn oom en weldoener slechter handelt dan zijn koper tegenover hem;

Overwegende dat deze beschouwingen volstaan om de volledige afwijzing van de eis te wettigen, in zover vergoeding gevorderd wordt wegens *morele schade*;

Overwegende dat, wat betreft de door geïntimeerde gevorderde *materiële schade*, deze bijlange niet zo hoog blijkt te zijn als door geïntimeerde wordt beweerd;

dat uit een deurwaardersexploot dd. 28 November 1947 blijkt dat geïntimeerde tot op deze datum zijn hofstede te Aarsele is blijven bewonen; dat hij dus slechts van 28 November 1947 tot 20 Maart 1948, d.i. gedurende vijf wintermaanden, van landbouwbedrijf beroofd is gebleven; dat, alhoewel geïntimeerde beweert in 1947 over geen land noch weiden te hebben beschikt, geenszins gebleken is dat hij gedurende dit jaar werkloos is gebleven en geen winsten heeft verwezenlijkt; dat hij, wat *winstderving* betreft, ten hoogste kan gerechtigd zijn het verschil te vorderen tussen de vermoede opbrengst van het bedrijf te Aarsele en de opbrengst van zijn bedrijf te Dentergem; dat echter inlichtingen ontbreken, welke zouden toelaten dit verschil te bepalen;

Overwegende dat integendeel vergoeding verschuldigd is :

a) voor het gedwongen onderbrengen van vee bij vreemde landbouwers : 3.600 frank (kwijting Billiet-Waelkens);

b) voor de prorate huurprijs betrekkelijk tot het verblijf van appellant op de hofstede te Dentergem van 26 December 1947 tot 20 Maart 1948, prorate billijk door de eerste rechter bepaald op 1.500 frank;

Overwegende dat de gedingkosten en schadevergoeding, welke geïntimeerde ingevolge een procedure voor de Vrederechter te Meulebeke, veroordeeld werd aan de koper van zijn hofstede te Aarsele te betalen, niet op appellant kunnen verhaald worden, evenmin als het supplement van pachtprijs, door geïntimeerde aan de heer Dorsan Reynaert voor het pachtjaar 1947 gekweten; dat immers eerstgemelde schade een gevolg is van de verkoop van de hofstede van Aarsele, laatstvermelde een gevolg van een door de eigenaar toegepaste pachtverhoging; dat deze schadeposten dus niet kunnen aangezien worden als « een onmiddellijk en rechtstreeks gevolg van het niet uitvoeren van de overeenkomst » (artikel 1151 B.W.); dat bovendien, wat het supplement van de pachtprijs betreft, het te

betwijfelen valt of geïntimeerde, die van het gepacht goed niet heeft kunnen genieten, dit supplement van pachtprijs wel verschuldigd was;

dat, indien hij het betaald heeft zonder het wettelijk verschuldigd te zijn, hij het natuurlijk niet op een ander kan verhalen;

Om die redenen,

Het Hof,

Gelet op artikel 24 van de wet van 15 Juni 1935;

Ontvangt het hoofdzakelijk en het incidenteel hoger beroep;

Doet het bestreden vonnis te niet en, opnieuw wijzend, veroordeelt geïntimeerde om aan appellant wegens schadevergoeding te betalen 3.600 + 1.500 = 5.100 frank, met de gerechtelijke intrest;

Wijst voor het overige de oorspronkelijke vordering af als ongegrond;

Veroordeelt appellant en geïntimeerde ieder tot de helft der kosten van beide aanleggen.

CORRECTIONELE RECHTBANK TE ANTWERPEN

9e Kamer. — 22 Juni 1953.

Voorzitter : M. Bossyns.

Rechters : M.M. De Kepper en Montens.

Openbaar Ministerie : M. M. De Smedt.

Advocaten : Mrs Biltris, Calewaert, Le Paige, Declercq, Selderslaghs, Van Lennep, Russinger-Claessens, Van Peetersen, Van Henterijck, Rombaut-De Bakker, Fimmers, Van Hille, J. Diercxsens, Walravens, Dom en Steger.

1. Strafrecht. — Vruchtafdrijving. — Bewijs. — Daden van onderzoek, enkel mogelijk ten opzichte van wel bepaald feit, niet toegelaten betreffende hypothetische feiten.
2. Aanslag fiches van geneesheer. — Enkel toegelaten betreffende een bepaald geval waaromtrent onderzoek wordt bevolen. — Schending beroepsgeheim.
3. Methode van onderzoek. — Onbehoorlijke middelen gebruikt door gerechtelijke politie om bekentenissen af te dwingen een bewijskracht.
4. Onderzoeksrechter. — Verbod van overdracht zijner macht tot onderzoek aan Gerechtelijke politie.

1. Daden van onderzoek tijdens een vervolging wegens vruchtafdrijving zijn enkel geoorloofd betreffende het wel bepaald feit waaromtrent door het rekvisitorium van de heer Procureur des Konings een onderzoek werd bevolen. Is niet geoorloofd tijdens dergelijk onderzoek daden te stellen die voor doel hebben niet bekende of hypothetische feiten aan het licht te brengen.
2. De in beslagneming van geneeskundige fiches in het cabinet van een geneesheer is wel toegelaten in een bepaald geval waaromtrent een onderzoek werd bevolen. Het is echter een schending van het beroepsgeheim van de geneesheer ter gelegenheid van een dusdanig onderzoek allerlei andere fiches en documenten in beslag te nemen, die geen rechtstreekse betrekking hebben op het feit waaromtrent het onderzoek geschiedt en waarvan de in beslagneming enkel voor doel heeft mogelijke nieuwe misdrijven te ontdekken.
3. Maakt een ongeoorloofd machtsmisbruik uit van de gerechtelijke politie de methode van ondervraging waarbij allerlei middelen worden aangewend, zoals

uitzonderlijk langdurige ondervraging, opsluiting, verleiding door het voorspiegelen van een zeer geringe straf, niet verstrekken van behoorlijk voedsel aan de onderhoorde verdachte, ten einde deze tot bekentenissen te bewegen. Bekentenissen welke door deze methode worden verkregen zijn zonder bewijskracht.

4. Het is de plicht van de onderzoeksrechter zelf over te gaan tot al de vereiste maatregelen in verband met het onderzoek dat hem werd toevertrouwd en het is hem niet geoorloofd deze plicht af te wentelen op leden van de gerechtelijke politie, tenzij in zeer uitzonderlijke omstandigheden en dan nog enkel voor aangelegenheden van bijkomstige aard.

O: M. t/ V. S. en consoorten.

Overwegende dat er, *ten overstaan der ter zake genomen besluiten*, in de eerste plaats dient te worden nagegaan hoe de vervolgingen werden ingespannen en hoe het onderzoek, betreffende de feiten der betichtingen, werd ingesteld;

Overwegende dienaangaande, dat het P.V. n° 37 (stuk I) vermeldt :

a) enerzijds : oncontroleerbare inlichtingen omtrent zekere vermoedens, welke zouden bestaan tegen 1° en 2° betichten omtrent het zich overleveren door hen, als geneesheren, aan vruchtafdrijvingen; vermoedens, welke worden vooropgesteld onder de zinsnede : « ... Er wordt verteld... »;

b) anderzijds: het geval V..., dat ogenschijnlijk werd aangegeven, uit weerwraak, door een gewezen minnaar of verloofde;

c) daarbij, dat 1° betichte gekend is bij de diensten der Gerechtelijke Politie als verdacht van vruchtafdrijving;

Overwegende dat, dientengevolge, in P.V. n° 38 (stuk 2) de 1° en 3° betichten worden ondervraagd omtrent het geval dezer laatste, alsmede over het geval van zekere « Madeleine », dewelke nadien zal blijken te zijn M... P... (kaft XXVII);

Overwegende dat het hier reeds kan worden aangestipt dat het geval M... P... nadien buiten zake zal worden gesteld, door bevel van de Raadkamer, terwijl, in het geval V..., de aangestelde deskundige wetsdokters tot gewettigde tussenkomst van 1° betichte zullen besluiten;

Overwegende dat beide voornoemde P.V.s de stukken zijn, gevoegd bij het rekvisitorium tot onderzoek;

Overwegende dat er, dienaangaande, dient te worden vastgesteld dat het éniġ rekvisitorium tot onderzoek, aanwezig in de bundel, dit is, hetwelk de datum draagt van 3 Januari 1951 en genummerd is als stuk 3 der kaft A B C D, enz.;

Overwegende dat, al draagt dit rekvisitorium de datum van 3 Januari 1951, er dient te worden aangenomen dat het hier enkel een materiële vergissing betreft, daar het niet wordt betwist dat het notitie-nummer, hetwelk er op voorkomt, en hetwelk het jaartal 51 voorafgaat, wel dit is van 1952, terwijl daarenboven de, in het rekvisitorium vermelde, bijgevoegde stukken dagtekenen, het éne, nl. het P.V. van inlichtingen (stuk 1) van 31 December 1951 en het P.V. van onderhoor van 1° en 3° betichten (stuk 2) van 2 Januari 1952;

Overwegende dat dit rekvisitorium dan ook moet aanzien worden als van 3 Januari 1952.

Ten opzichte van het ingestelde onderzoek :

Overwegende dat de aandachtige lezing van de termen van dit rekvisitorium aantoonst dat de heer Pro-

cureur des Konings aan de heer Onderzoeksrechter opdracht geeft nieuwe misdrijven, waarvan nog geen enkel element gekend is, op te sporen en dit dan nog niet enkel tegen gebeurlijke mededaders of medeplichtigen van de in het rekvisitorium vermelde betichten — wat reeds verkeerd is, vermits het onderzoek geschiedt «in rem» en niet «in personam» — maar ook tegen andere personen voor andere feiten, nl.: «en/of andere vrouwen...»;

Overwegende dat er hier klaarblijkelijk een verwar- ring is geschied — zoals door de verdediging in haar besluiten ontwikkeld — tussen het recht tot vervol- ging, hetwelk krachtens artikel 22 van het Wetboek van Strafvordering, bij het ambt van de heer Procureur des Konings berust, en het recht tot onderzoek, dat tot de heer Onderzoeksrechter behoort, krachtens artikel 61 van hetzelfde Wetboek;

Overwegende dat de daden door de heer Onder- zoeksrechter gesteld, enkel passen in het kader van het onderzoek omtrent een wel bepaald en concreet feit, nl. in casu, het aan 1° en 3° betichten aangetijgde feit van vruchtafdrijving in het geval dezer laatste (alsmede het feit in zake M... P... vermits hier- omtrent elementen aanwezig zijn in het P. V., dat het rekvisitorium voorafgaat) met gebeurlijk mede- daderschap van 2° betichte of anderen omtrent deze feiten, maar dat het Wetboek van Strafrechtspleging het geval niet voorziet van het opdragen aan de heer Onderzoeksrechter van de zending elementen van andere misdrijven t.t.z. van andere feiten vast te stellen;

Overwegende dat hieruit voortvloeit dat, in casu, het onderzoek ter plaatse, alhoewel met inachtneming der wettelijke pleegvormen geschied, enkel het karak- ter heeft, onder oogpunt der bewijskracht, welke er van uitgaat, ener gerechtelijke akte in het raam van het onderzoek omtrent de vooraf bepaalde feiten V... en P..., maar anderzijds — zoals in de besluiten vooropgesteld — van een in opdracht van de heer Procureur des Konings uitgevoerde politionele han- deling betreffende alle andere feiten;

Overwegende dat, logischerwijze, alle latere daden — uitgezonderd deze betreffende de feiten V... en P... eveneens de hierdoor ontstane mangel aan bewijs- kracht moeten ondergaan;

Overwegende dat het hier niet gaat om een uitbrei- ding van onderzoek tot nieuwe feiten, vermits er geen enkel nieuw rekvisitorium aanwezig is, maar wel om een rekvisitorium, hetwelk «ab initio» opdracht geeft tot het vaststellen, d.w.z. tot het opsporen van andere en dus op dat ogenblik nog totaal onbekende en hypo- thetische feiten.

Ten opzichte van de elementen door dit onderzoek vergeaard :

Overwegende dat — in feite — het onderzoek, in- gesteld op de gegevens hierboven vermeld, en het onderzoek ter plaatse, uitgevoerd zowel bij de 1° als bij de 2° betichte, o.a. heeft geleid tot :

a) Aanslagings van de geneeskundige fiches van 1° betichte, alsmede van zekere boekhoudkundige be- scheiden;

b) aanslagings bij 2° betichte van agenda- en visitatie- boekjes, terwijl

c) er verder een huiszoeking plaats greep in het gasthuis te Wilrijk, waar de operatieboeken werden aangeslagen;

Overwegende dat, uitgaande van één of meerdere dezer gegevens, er werd overgegaan tot de ontleding van de erin voorkomende vermeldingen, de identifi- cering der vermelde of veronderstelde patiënten en de

ontbieding dezer door de Gerechtelijke Politie, voor onderhoor;

Overwegende dat, ten opzichte van de bewijskracht, welke van de op dusdanige wijze verzamelde elemen- ten kan uitgaan, het past hierna meer omstandig de gevolgde werkwijze te ontleden;

Overwegende dat echter, in de eerste plaats, moet worden onderlijnd dat, indien de verdenking, welke op een geneesheer weegt, aan de hand van bepaalde en afdoende gegevens, een of zelfs meerdere wel bepaalde concrete vruchtafdrijvingen te hebben gepleegd, wel toelaat, ten gerieve van het ingestelde onderzoek, de fiches van die gevallen aan te slagen, het, anderzijds, volstrekt moet worden uitgesloten dat, te dier ge- legenheid, al de fiches of zelfs enige andere fiches zou- den worden aangeslagen ten einde uit het nazicht en de ontleding ervan en de hieruit ontstane vermoedens, navorsingen, opsporingen, identificaties en verhoren uit te werken, dewelke nieuwe misdrijven t.t.z. nieuwe feiten moeten veropenbaren;

Overwegende dat het aantal te verontrusten per- sonen, ten einde de identificering der betrokkene patiënten mogelijk te maken, de navorsingen, waar- aan deze personen bloot staan, met de verdenking, die ze medebrengen, de onderhoren en zelfs de vergissin- gen en ongegronde aanhouding van nadien onschuldig bevonden onderhoorden (zie geval C. D...), dergelijke werkwijze — met welke goede bedoelingen en hoe plichtvol ook uitgevoerd — voor de verzameling van elementen van bewijs van de hand moet doen wijzen;

Overwegende dat, daarbij, de gewone patiënten van een geneesheer gerechtigd zijn het geheim hunner kwalen geëerbiedigd te zien en niet aan de veropen- baring overgeleverd, ter gelegenheid van de nasporing van misdrijven, waarmede zij niet het minste uitstaans hebben en waarvan zij zelfs het bestaan niet konden vermoeden.

Omtrent de boeken van het gasthuis te Wilrijk :

Overwegende dat, indien het bevel tot huiszoeking hieromtrent (stuk 10) niet aanduidt als gevolg van welk P.V. het werd verleend en, dienvolgens, welke de aanleiding tot de huiszoeking was, noch omtrent welk bepaald feit het werd uitgevaardigd, het P.V. n° 851 (stuk 11) echter wel vermeldt waartoe de huiszoeking strekte, nl.: «ten einde raadpleging de boeken voor te leggen, waarin 1° de patiënten voorkomen, die een ernstige operatie ondergingen, en 2° dezen, die wegens een of andere kleinigheid in het gasthuis aldaar wer- den verzorgd...»;

Overwegende dat uit deze termen zelf reeds blijkt dat het hier niet gaat om het verzamelen van be- wijzen omtrent een bepaald feit, maar om te zoeken naar nieuwe op dat ogenblik nog volstrekt onbekende feiten;

Overwegende dat het opvallend is welk onthaal de diensten der Gerechtelijke Politie, ter uitvoering dezer opdracht, in het gasthuis vanwege de kloosterzusters ontvingen;

Overwegende hieromtrent dat het P.V. 851 des- betreffend vermeldt :

«Ten jare 1952, de 21 Januari, om 14 u. 30, Wij, » Van Humbeek Jan L. G., Officier, Commissaris bij de » Rechterlijke Opdrachten, hulpofficier van de heer » Procureur des Konings van het arrondissement Ant- » werpen, als gevolg aan de opdracht, nader in rand » vermeld, begeben ons, vergezeld van E. A. gerechter- » lijk inspecteur Van Aerde R. en de gerechterlijke

» inspecteur Houben Ed., naar het gasthuis te Wilrijk.
 » Het is slechts na herhaaldelijk aanbellen en nadat
 » wij tot tweemaal toe aan de portierster kennis gaven
 » onze hoedanigheid, dat wij worden binnengelaten
 » onder voorwendsel... dat de bezoeken lopen van
 » 15 tot 17 uur.

» Wij worden te woord gestaan door Zuster Felicitas
 » (De Maeyer Maria), die ons mededeelt dat « Moeder-
 » Overste » afwezig is. Wij geven deze zuster kennis
 » van onze opdracht, onze hoedanigheid haar reeds ge-
 » kend zijnde. Wij vertonen haar het huiszoekingsbevel,
 » waarvan wij drager zijn, en verzoeken haar, ten einde
 » raadpleging, de boeken voor te leggen, waarin 1° de
 » patiënten voorkomen die een ernstige operatie onder-
 » gingen, en 2° dezen, die wegens een of andere kleinig-
 » heid in het gasthuis aldaar werden verzorgd.

» Als enig antwoord krijgen wij van genoemde zuster
 » te horen dat wij niet moeten denken weer drie uur
 » in het gasthuis te komen doorbrengen om opzoekin-
 » gen te doen, want dat zij geen tijd heeft. Wij doen
 » gezegde zuster beleefd opmerken dat wij in het gast-
 » huis zullen blijven zolang wij het nodig achten en
 » verzoeken haar opnieuw ons de gevraagde bescheiden
 » voor te leggen.

» Ditmaal zegt De Maeyer Maria ons dat wij geen
 » recht hebben de gevraagde boeken in te zien, dat zij
 » zich bevraagd heeft en rustig beweren kon dat het
 » hier om een beroepsgeheim ging. Indien wij ons lieten
 » vergezellen van een wetsdokter dan zou ons het ge-
 » vraagde nazicht worden toegelaten. Desbetreffende
 » nemen wij de volgende verklaring op : « Ik weiger U
 » » inzage te geven van de boeken, waarin de diagnoses
 » » vermeld staan van de operaties die alhier verpleeg-
 » » de patiënten ondergingen. Wij hebben ons bevraagd
 » » en ons is gezegd geworden dat wij die boeken niet
 » » geven mochten. »

» Vraag : « Wie heeft U die inlichtingen vertrekt? »

» Antwoord : « Dat zeg ik niet. Ik heb dat niet ge-
 » vraagd en ik heb er niet achtergelopen. »

» Na voorlezing, volhardt en tekent met ons, na er
 » te hebben aan toegevoegd : « Indien gij vergezeld
 » » zijt van een wetsdokter dan mogen wij die boeken
 » » geven. » (Heeft getekend i.c.).

» Ten einde verdere incidenten te vermijden stellen
 » wij ons telefonisch in verbinding met de heer Onder-
 » zoeksrechter die de heer Wetsdokter opvordert om
 » ons naar bedoeld gasthuis te vergezellen. Samen met
 » dokter Staeyaert, Wetsdokter, begeven wij ons te
 » 16 uur terug naar het St Bavo gasthuis en worden
 » er opnieuw te woord gestaan door De Maeyer Maria.
 » Onmiddellijk valt het op dat de toon, waarop wij
 » door vermelde worden aangesproken, veel vriende-
 » lijker wordt en zonder verdere moeilijkheden worden
 » ons een viertal boeken voorgelegd, die wij in beslag
 » nemen en alhier ter griffie nederleggen volgens hier-
 » bijgaande griffiestaat.

» Het gaat hier om : 1° een grootboek waarin de
 » eenzelveheid en adres voorkomen van elke in de
 » operatiezaal behandelde patiënt (zo mannelijke als
 » vrouwelijke) met vermelding van de behandelende
 » dokter(s), de datum der operatie, de data van in- en
 » uitgaan van de betrokken persoon, alsmede de reden
 » der operatie. Het boek loopt over een periode van
 » 27 Maart 1946 tot en met 19 Januari 1952.

2° drie school-schrijfboeken, waarin vermeld de een-
 » zelveheid van alle in het gasthuis verpleegde patiën-
 » ten, alsmede de duur van hun verblijf aldaar. Meestal
 » wordt ook de prijs van de verblijfskosten vermeld. Op
 » te merken nochtans dat de gegevens van deze boeken
 » dikwijls onvolledig zijn en er geen sprake is van ver-
 » melding der redenen tot verpleging en nog minder
 » van de behandelende dokter of dokters.

» Bij nazicht en vergelijking der onderscheiden in dit
 » gasthuis reeds in beslag genomen boeken blijkt dat
 » nog andere inschrijvingsbescheiden moeten bestaan.
 » Derhalve begeven wij ons op 23 Januari 1952, ver-
 » gezeld van de heer wetsdokter Staeyaert, en onze
 » medewerkers Van Aerde Raph. en Houben Edmond,
 » naar het gasthuis te Wilrijk en treffen er te 15 uur
 » De Maeyer Maria, hiervoor reeds vereenzelvigd, op-
 » nieuw aan. Deze stelt ons in verbinding met Moeder-
 » Overste (Van Gestel Johanna, reeds voorheen ver-
 » eenzelvigd) aan wie wij kennis geven van onze op-
 » dracht en het huiszoekingsbevel vertonen, waarvan
 » wij drager zijn, onze hoedanigheid haar reeds bekend
 » zijnde. In haar aanwezigheid gaan wij in haar bureel,
 » alsmede in een plaatsje, palend aan de operatiezaal,
 » over tot grondige opzoekingen, tijdens dewelke wij
 » ontdekken en in beslag nemen : 1° een grootboek
 » met dezelfde aanduidingen als datgene waarvan
 » sprake hiervoor. Op te merken nochtans dat daar
 » waar in het op 23 Januari 1952 in beslag genomen
 » groot boek sprake is van verschillende behandelende
 » geneesheren, er in het heden gevonden boek alleen
 » melding wordt gemaakt van de door dokter D.
 » N... (bijgestaan van een of ander assistent) uit-
 » gevoerde heelkundige bewerkingen.

2° een school-schrijfboek met vermelding van enkele
 » namen van patiënten die in het gasthuis een kleinig-
 » heid ondergingen. Dit schrijfboek loopt over de
 » periode 3 Augustus 1951 tot en met 23 Januari 1952.
 » Op te merken dat dit schrijfboek zeer onvolledig is.
 » Het is in meerdere gevallen niet uit te maken of
 » het hier om een man of een vrouw gaat, om een
 » volwassen of om een kind. Alleen de dag der be-
 » handeling staat vermeld en noch de betaalde prijs,
 » noch de reden der verpleging, noch de behandelende
 » dokter worden vermeld.

» De op 23 Januari 1952 in beslag genomen beschei-
 » den worden eveneens door ons gedeponneerd. Hierbij
 » de griffiestaat.

» Aan de hand van de boeken, betreffende het gast-
 » huis te Wilrijk, de agenda-boekjes van V... J... en de
 » aantekeningen in de visiteboeken van S... R... zul-
 » len wij trachten de vrouwen te vereenzelvigen, die
 » in genoemd gasthuis hetzij door V... J..., hetzij door
 » S... hetzij door beiden behandeld werden en waarbij
 » een vruchtafdrijving aan de basis der behandeling
 » ligt. Berichten de heer Onderzoeksrechter dat derge-
 » lijke opzoekingen mogelijk langere tijd zullen in
 » beslag nemen, gezien de onvolledige gegevens van
 » de gasthuisboeken en de zorg, waarmede V... J...
 » haar gedane verplaatsingen of tussenkomsten in
 » haar notaboekjes heeft doorgeschraapt.

» Alle verdere opzoekingen zullen het voorwerp uit-
 » maken van navolgende akten. Waarvan akte, geslo-
 » ten op 24 Januari 1952. »

Overwegende dat de Eerwaarde Kloosterzusters er
 zeker niet van verdacht kunnen worden practijken
 van vruchtafdrijving in de hand te willen werken of
 zelfs maar goed te keuren, maar dat zij veeleer be-
 kommerd blijken — zoals zij dit trouwens op de meest
 uitdrukkelijke wijze verklaarden — om de bescheiden-
 heid en het beroepsgeheim omtrent al de patiënten,
 welke een bewerking ondergingen, en dat zij de doen-
 wijze niet hebben kunnen bijtreden om, spijs het be-
 roepsgeheim, alle operaties na te gaan om te zien of
 daardoor soms geen nieuwe misdrijven zouden kunnen
 worden ontdekt;

Overwegende dat gemeld P.V. in fine, nogmaals uit-
 drukkelijk vermeldt, dat de aangeslagen boekhouding
 moet dienen om mogelijk *nieuwe feiten op te sporen*,

nl. « om te trachten vrouwen te vereenzelvigen, die... » enz. (zie P.V. hierboven);

Overwegende dat het niet van belang ontbloomt is, terloops op te merken dat het, wegens de mogelijke ontredde in de diensten van het gasthuis door de tamelijk langdurige afwezigheid der zieken-boeken, past de onmiddellijke teruggave hiervan — zo dit nog niet is geschied — te bevelen;

Omtrent de fiches, agenda's- en visitatie-boekjes :

Overwegende dat deze bij de huiszoekingen werden aangeslagen en dit — zoals de gasthuisboeken — eveneens om gebeurlijke nieuwe feiten tegen andere vrouwen op te sporen en niet als element van bewijs van de reeds gekende en in het rekvisitorium en bijlagen genoemde feiten V... en M... P...;

Overwegende dat — steeds ten einde de bewijskracht der aangevoerde elementen te beoordelen — het past thans na te gaan hoe, uitgaande van de bovenvermelde gegevens — hetzij fiches, hetzij visitatieboekje, hetzij gasthuisboeken — de aangekondigde nadere identificeringen worden uitgevoerd en de elementen van nieuwe misdrijven verworven.

Omtrent het geval D... C. (farde Y/).

Overwegende dat stuk 1 dezer kافت, zijnde P.V. der Gerechtelijke Politie, vermeldt dat het blijkt uit het onderzoek van de registers van het gasthuis te Wilrijk, dat een genaamde D... C. in genoemd gasthuis verbleef van 31 Juli 1949 tot 3 Augustus 1949 en dit wegens een kleine heekundige bewerking, waarvan de aard in de gasthuisboeken niet vermeld staat;

Overwegende dat het P.V. erbij voegt dat op te merken valt dat uit het nazicht der visiteboekjes van de doctores V. deze gedurende de genoemde dagen ook bezoeken bracht aan genoemd gasthuis;

Overwegende dat dientengevolge, en op basis alleen van deze samenloop van data, de betrokken dame werd uitgenodigd om te verschijnen voor de Gerechtelijke Politie en op 20 Februari 1952, te 9 uur, door de Gerechtelijke Politie werd onderhoord;

Overwegende dat zij onmiddellijk een duidelijke en klare uitleg gaf omtrent haar verblijf in het gasthuis te Wilrijk en onmiddellijk de namen noemt harer twee behandelende dokters, welke haar, wegens een natuurlijk miskraam, een baarmoederschapping deden ondergaan;

Overwegende dat het P.V. vermeldt dat gezien het gevorderde uur, 12 u. 30, en ten einde betrokkene in afwachting van het verder onderzoek te beletten in betrekking te komen met derde personen, zij onder bewaking bij de Rijkswacht van dienst op het Gerechtshof wordt gezet.

Overwegende dat gezegd P.V. verder vermeldt :

« ... Wij hebben D... C... andermaal onderhoord » nopens de feiten, waarvan hiervoor gewag. Zij » blijft echter beslist bij haar afgelegde verklaring. » Gezien de verwarde uitleg van betrokkene, stellen wij » haar ter beschikking van de heer Onderzoeksrechter » en geven haar dienvolgens in handen van de Rijks- » wacht van dienst op het Gerechtshof alhier op heden » 20 Februari 1952, te 17 uur. »

Overwegende dat uit het P.V. niet blijkt wanneer het onderhoor 's namiddags werd hervat, noch hoelang de betrokkene dame bij de Rijkswacht gedetineerd bleef alvorens opnieuw gehoord te worden, om dan te 17 uur ter beschikking te worden gesteld;

Overwegende dat de reden der ter beschikking stelling zeker niet gegrond is, daar de uitleg van de ondervraagde zeker niet als « verward » kan betiteld worden, terwijl daarbij alle mogelijkheid bestond, tus-

sen 12 u. 30 en 17 uur de gegevens harer verklaring na te gaan;

Overwegende dat gemelde dame in de gevangenis werd opgesloten en daags nadien, 21 Februari 1952, door de heer Onderzoeksrechter werd onderhoord in een P.V. van getuigenis buiten ede;

Overwegende dat uit dit P.V. van onderhoor blijkt dat betrokkene dame de morgen van 21 Februari 1952 nogmaals door de Gerechtelijke Politie werd onderhoord, vermits gezegd P.V. van de heer Onderzoeksrechter vermeldt : « Ik ben door de Gerechtelijke » Politie ondervraagd geweest op 20 Februari 1952 » en opnieuw dezen morgen... »;

Overwegende dat, van het vermeld verhoor van de morgen van 21 Februari 1952 geen P.V. aanwezig is, of minstens niet wordt voorgelegd, en dienvolgens niet kan worden nagegaan in welke omstandigheden dit verhoor plaats greep en wat het behelsde;

Overwegende dat de gedetineerde dame aan de heer Onderzoeksrechter verklaarde dat zij bij de door haar aan de Gerechtelijke Politie afgelegde verklaringen bleef en dat zij nooit doctores V. raadpleegde;

Overwegende dat zij door de heer Onderzoeksrechter werd vrijgelaten, maar dat dit blijkbaar slechts 's namiddags van de 21 Februari 1952 gebeurde, vermits het P.V. gewag maakt van « heden morgen », zodat zij in die omstandigheden in feite van 20 Februari 1952, te 9 uur, tot 's anderendaags namiddags van haar vrijheid bleef beroofd;

Overwegende dat wegens de mogelijkheid van dergelijke missingen alle bewijskracht aan aldus verkregen gegevens — hoe goed ook bedoeld — met de meeste kordaatheid moet ontzegd worden;

Omtrent de gevallen van kافت Z :

Overwegende dat, in het licht van wat in zake D... gebeurde — waarvan het geval door de verdediging in besluiten werd opgeworpen — het niet van belang ontbloomt is de kافت Z na te gaan;

Overwegende dat stuk 8' dezer kافت (P.V. 2157) eveneens betreft een inschrijving in de registers van het gasthuis te Wilrijk van zekere dame S... A..., dewelke, onderhoord door de Gerechtelijke Politie, na door deze te zijn ontboden, nog in het bezit was van een attest van dokter M.;

Overwegende dat hiertegenover gezegd P.V. 2157 van onderhoor vermeldt : « ...Hieruit blijkt dat het een normale behandeling betreft... »;

Overwegende dat dergelijke doenwijze het doet voorkomen dat in de opvatting van de ondervragende gerechtsdienaar, de onderhoorde het bewijs harer onschuld moet leveren om niet ter beschikking te worden gesteld;

Overwegende dat dergelijke opvatting totaal verkeerd is, daar ieder beklagde moet gehouden worden voor onschuldig zolang zijn schuld niet bewezen is en dat het niet enkel het toevallig bezit is van een certificaat dat de vrijheid van de onderhoorde moet waarborgen;

Overwegende dat dit principe — waarborg van de vrijheid van de burger — van de bewijslast der schuld door de vervolgende partij, hetgeen vanzelfsprekend is, zelfs door een Arrest van het Hof van Verbreking werd uitgebreid als volgt en dat het niet slecht is dergelijke beslissingen nog eens onder ogen te nemen :

« Lorsque le prévenu allègue une circonstance qui » exclut sa culpabilité, si cette allégation n'est pas » dépourvue de tout élément, permettant de lui accor- » der crédit, il incombe au Ministère Public d'en prou- » ver l'inexactitude... » (Cass., 3 November 1947, p. 458

en note 3; Cass., 2 Mei 1949, p. 329; Cass. 23 April 1951, pas. p. 581);

Overwegende dat de doenwijze van het ontcijferen der gasthuisboeken, de identificatie en het ontbieden der vermoedelijk geïdentificeerden door de Gerechtelijke Politie — met de gevolgen zoals in zake D... en anderen — hoe goed ook bedoeld en met welke naarstigheid en plichtbesef ook uitgewerkt, niet van aard kan zijn om een bevredigend bewijs van een misdrijf te brengen;

Overwegende dat men, daarbij, aan de hand van gezegde P.V.'s van verhoor, niet kan nagaan welke de doorslaggevende reden is, welke de ondervragende commissaris ertoe aanzet de verklaring der onderhoorde vrouw als geloofwaardig te aanzien, zoals in de gevallen C... (stuk 11), V... (stuk 13), C... (stuk 15), B... (19), B... (27), ofwel deze verklaring niet te aanvaarden, zoals in het geval D... voormeld;

Overwegende dat degenen der onderhoorde vrouwen welke nadien door de heer Onderzoeksrechter werden onderhoord, dit werden als getuigen buiten ede, zoals B... M. (stuk 20), M... (stuk 28) — alsmede D... voornoemd — dan wanneer de onderhoren betreffen een misdrijf door haar zelven gepleegd, nl. vruchtafdrijving op zich zelven, wat haar ontegensprekelijk van den beginne af als verdachten moet doen voorkomen, vermits men niet getuigt — ook niet buiten ede — omtrent zijn eigen misdrijf;

Overwegende dat men wel een vermoedelijke dader als getuige buiten ede kan horen omtrent een bepaald feit, indien dit feit ook buiten de plichtigheid van de onderhoorde kan bestaan, b.v. een diefstal, en dat er nog geen genoegzame zekerheid is omtrent de plichtigheid van de onderhoorde (dit is overigens het gevolg van het feit dat het onderzoek « in rem » is en niet « in personam »);

Overwegende dat het echter gans anders gesteld is met de vrouw, die onderhoord wordt omtrent vruchtafdrijving op haar eigen persoon, vermits hier geen *feit kan zijn* zonder de schuldigheid van de onderhoorde, daar — gezien de aard zelf van het misdrijf — *zij alleen*, indien het feit bestaat (inbreuk op artikel 351 S.W.) dit kan bedreven hebben;

Overwegende dat hierbij eveneens de beschouwing past dat in zekere gevallen, zoals in zake D..., de ondervraging als getuige buiten ede door de heer Onderzoeksrechter gebeurt na de ter beschikkingstelling der onderhoorde door de Gerechtelijke Politie, dan wanneer door de ter beschikkingstelling zelf de onderhoorde als verdachte werd aanzien;

Overwegende dat *in zake A...* (stuk 29) het P.V. 2455 het vinden vermeldt tijdens de huiszoeking in het dokterscabinet van 2° betichte van de omslag van een aangetekend schrijven, uitgaande van zekere A. B... A..., wonende te Herentals;

Overwegende dat gezegd P.V. dagtekent van 29 Februari 1952 en vermeldt : « Gezien deze persoon woon- » achtig is buiten het arrondissement, zal zij door tus- » senkomst van de heer Onderzoeksrechter uitgenodigd » worden »;

Overwegende dat het verhoor dezer dame A... (echtg. B...) gebeurt door de Gerechtelijke Politie op zelfde datum van 29 Februari 1952, te 9 uur 's morgens (P.V. 2456, stuk 31), zodat men niet inziet hoe deze dame van uit Herentals door de heer Onderzoeksrechter inmiddels werd ontboden;

Overwegende dat het P.V. van verhoor (P.V. 2456 voormeld) geen uur van het einde van het onderhoor vermeldt, maar dat het onderhoor voor de heer Onderzoeksrechter op zelfde 29 Februari 1952 's namiddags

(stuk 32) — en dit als getuige buiten ede — gebeurt, zonder dat de dagvaarding, welke volgens de termen van het onderhoor werd getoond, bij de bundel is gevoegd en dan wanneer betrokkene — zoals reeds aangestipt — onderhoord werd omtrent feiten die — indien bewezen — een misdrijf in haren eigen hoofde moeten daarstellen;

Overwegende dat, tussen de gevallen, welke in de kaft Z voorkomen nog dient aangemerkt dat inzake S... M. (stuk 35) deze dame, wier naam op een visite-boekje van 2° betichte voorkwam, is onderhoord geworden en in de uiterst pijnlijke situatie heeft vertoefd de op haar toegepaste operatiën van wegneming der eiertakken te moeten veropenbaren en beschrijven; om na nazicht, en, gezien de overeenstemming tussen haar verklaring en de gegevens van de gasthuisboeken, vrij te mogen uitgaan;

Overwegende dat dergelijke verplichting werkelijk indruist niet enkel tegen de regels van procedure in strafzaken, dewelke vereisen dat de vervolgende partij het bewijs der schuld zou leveren en niet dat de ondervraagde het bewijs zijner onschuld moet voorbrengen, maar dat dergelijke doenwijze regelrecht indruist tegen het onvervreemdbaar recht op het beroepsgeheim omtrent heekundige bewerkingen, welke de intiemste en meest kiese gaafheid der vrouw betreffen en waaromtrent zij, onder geen enkel voorwendsel, zou mogen gedwongen worden uitleggingen te verstrekken;

Overwegende dat, benevens de onduldbare verplichte onthulling van een zo persoonlijk feit, het gebeurde in deze zaak klaar aantoonde hoe weinig bewijskrachtig de aangewende werkwijze is vermits men hier zocht naar een « onmogelijk feit », terwijl zij andermaal tot de gevolgtrekking leidt dat hier niet werd onderzocht omtrent een bestaand feit (dat niet kon bestaan) maar dat werd gezocht naar een nieuw feit;

Overwegende dat benevens het geval waar de vrouw in casu onderhoord op 2 April 1952 verklaarde : « Ik verwacht mijn bevalling voor begin der maand Mei... », hetgeen vermoedelijk reeds op dat ogenblik opvallend zal zijn geweest (en wat opnieuw bewijst dat men hier ook weer zocht naar een nieuw feit) — het dient te worden onderlijnd hoe het uit andere gevallen tevens blijkt dat de steekkaarten van 1° betichte, de visitatieboekjes van 2° betichte of de gasthuisboeken van Wilrijk slechts eerste inlichtingen daarstellen, vermits i.z. D... (stuk 38) het P.V. van identificatie vermeldt :

« Opzoeken in de bevolkingsregisters... lieten niet toe deze persoon te vereenzelvigen gezien het grote aantal steekkaarten van personen, geboren in 1904 of 1905 en die woonachtig zijn te Antwerpen... Bij wijze van proef werden de genaamden (hier volgen twee namen) verhoord, doch beiden verklaarden nooit in behandeling te zijn geweest bij Dokter S... R... »

Overwegende dat dus op 25 April 1952 nog geen enkel positief element aanwezig was omtrent een misdrijf, dan wanneer het Rekvisitorium deze zaak eveneens (benevens zovele anderen) in onderzoek zou hebben gesteld op 3 Januari 1952, terwijl het anderszids vast staat dat het telkens gaat omtrent een misdrijf in hoofde der onderhoorde vrouw, vermits het betreft de patiënte, die vruchtafdrijving op zich zelven zou hebben gepleegd of laten plegen;

Overwegende dat het niet overbodig mag geacht eveneens de gevallen, welke niet tot vervolging leidden te onderzoeken want dat ter beoordeling van de bewijskracht der aangevoerde elementen het van overwegend belang is na te gaan hoe men tot deze gegevens is gekomen en welke het gewicht is der voor-gebrachte bewijzen;

Overwegende dat, de nedergelegde besluiten dit onderzoek noodzakelijk maken;

Omtrent de kaften van I tot XXXIV.

Overwegende dat een grondige studie der kaften van I tot XXXIV nl. de onderhoren in zake misdrijven van vruchtafdrijving door vrouwen op zich zelven gepleegd, aantoonst:

1°) dat er, in de eerste plaats niet uit te maken is, op grond der verklaringen, welke het lot zal zijn, hetwelk aan het geval zal voorbehouden worden nl. of er terbeschikkingstelling of niet, vervolging of buitervervolgingstelling zal uit voortvloeien;

2°) dat zelfs de deskundige adviezen — en omtrent deze adviezen dient onderlijnd dat de deskundige dokters Thomas en Van Hecke, Wetsgeneesheren te Gent, hun onderzoek op de verklaringen van de bundel vestigden en niet op materiële gegevens, zodat hunne besluiten eerder voorkomen als en oordeel gevormd door de lezing van de bundel — niet aantonen welke materiële gegevens hen vakkundig tot een besluit leidden;

Overwegende dat deze werkwijze niet in overeenstemming is met het gebruikelijk optreden van experten en dat dit overigens het verbazend gevolg had dat de Heer Wetsdokter Thomas ter zitting verklaarde dat hij geen advies kon uitbrengen zo men hem voorafgaandelijk niet de tekst las der verklaringen waaromtrent om zijn advies werd verzocht;

3°) dat, wanneer het onderhoor aanvangt, er geen enkel positief gegeven aanwezig is, zelfs geen zekerheid omtrent de identiteit der onderhoorde dame (t.t.z. ten overstaan van de fiche- of gasthuisboekvermelding waarvan werd vertrokken) en dat het enkel en alleen uit het verhoor zelf is dat moet blijken wat er van is, met de tragische vergissingen, welke er bij kunnen ontstaan, zoals in zake D..., en de morele druk, welke onvermijdelijk op de onderhoorde moet worden uitgeoefend, om haar tot verklaringen en desgevallend bekentenissen over te halen (langdurig aandringen, ter beschikking stellen, enz.);

Het 1° P.V. van onderhoor vermeldt inderdaad menigmaal:

a) « Wij vereenzelvigen deze patiënte als kunnende zijn... » (i/z. B..., kaft XIII, stuk I);

b) i/z. d. J..., vrouw van P...:

« ...Daar ik geen enkele andere persoon heb kunnen ontdekken, die de naam van P... of een gelijkkluidende naam draagt, nodig ik d... J... uit... ten einde verhoor... »;

c) i/z. V... W... (kaft XVIII):

« ...uit het nazicht der bevolkingsboeken blijkt dat deze baarmoederschapping kan uitgevoerd zijn op A... A... of op V... W... Wij nodigen beide personen uit... ten einde verhoor... »;

Overwegende dat het uit dit P.V. zelf dus voortvloeit dat men weet dat één der twee personen onschuldig moet zijn, en men haar toch uitnodigt voor een onderhoor omtrent een misdrijf op zich zelven gepleegd;

Overwegende dat het niet van belang ontbloomt is aan te stippen dat terzake de inlichtingen op de fiches gevonden zelfs geen enkele naam noch aanduiding van naam vermeld werd — wat meermaals het geval is — maar enkel: « Cur. rue O... 2.600 + 400 R. » en 11 ½ opérier 400 »;

Overwegende dat uit P.V. (stuk 2) blijkt dat A... A. werd onderhoord van af 9 uur 's morgnds maar dat het niet uit het P.V. blijkt om welk uur zij werd ontslagen;

Overwegende dat om 11 u. 15, zelfde dag V... W... werd onderhoord, welke dan 's namiddags verder onderhoord — dit alles steeds door de Gerechtelijke

Politie — overging tot bekentenissen;

Overwegende dat, buiten haar onderhoor van die morgen A. A... niet werd verontrust en dat men zich mag verheugen dat hier een meer doelmatige uitkomst werd bereikt dan i/z. D..., maar dat de methode zelf onschuldigen te verhoren als verdachten en in omstandigheden, waarin zij onder het gewicht van dezelfde verdenking als een schuldige staan — en dit alles zonder enig materieel element — toch als bewijsmiddel moet worden geweerd; te meer daar er steeds niet uit het oog mag worden verloren dat de Gerechtelijke Politie hier optreedt in het raam van het door Rekvisitorium van 3 Januari 1952 bevolen onderzoek;

Overwegende dat — volledigheidshalve — dient aangestipt dat V... W... die bekende, buiten vervolging werd gesteld door de Raadkamer en dit volgens het advies der deskundigen;

d) i/z. H... (kaft XIV) is er enkel een gegeven; (nr ..., ...straat » met als datum: 14, 15, 16 Juni 1950 »;

Het P.V. desbetreffend vermeldt: « ...« Uit de opzoekingen gedaan in de bevolkingsdiensten der stad Antwerpen blijkt dat deze persoon niemand anders zou zijn dan H... M... »;

e) i/z. T... (kaft IX) is er als gegeven: « ...straat, nr... »;

Het P.V. vermeldt: « ... uit de opzoekingen gedaan blijkt dat de behandelde patiënt zich zou kunnen vereenzelvigen met... »;

f) i/z. K... (VIII) als aanduiding: « ...straat, nr... »;

g) i/z. C... (VII) als aanduiding: « C... »;

h) i/z. J... (V) als aanduiding: « J... F.C. 1 Juni 1950 »;

Het P.V. vermeldt... « Bij nazicht der bevolkingsboeken blijkt dat er voor een eventuele vruchtafdrijving slechts volgend meisje zou kunnen in aanmerking komen: J... G... »;

4°) dat de P.V.'s van Onderhoor doorgaans niet weergeven tot wanneer er werd onderhoord noch wat juist betekent: « ...na lang aandringen... », noch hoeveel tussenruimte er tussen twee onderhoren plaats greep, noch waar de betrokkene inmiddels verbleef, noch of zij, die onder de middaguren ter beschikking bleven over eten en drinken beschikten, enz.;

Overwegende dat deze gegevens van belang zijn, niet enkel in het algemeen, doch bijzonder wanneer, zoals ter zake, er geen enkel positief element van misdrijf aanwezig is en men eveneens slechts gissingen maakt omtrent de juistheid der identificering, en dan als éniġ bewijs tegen de onderhoorde haar eigen verklaring wordt aangevoerd;

a) i/z. T... (14° B) (IX) (stuk 2 rug): « ...« verhoren opnieuw de genaamde T..., die ons verklaart: « Ik ben bereid U de volle waarheid te zeggen... »;

b) i/z. C... (kaft VII);

Overwegende dat deze vrouw werd onderhoord op 8 Februari 1952 vanaf 9 uur en dat het P.V. (stuk 3) vermeldt: « Gezien het gevorderde uur (13 uur) behouden wij C... M... ten Gerechtshove onder toezicht van de Rijkswacht. Wij doen het nodige om S... uit de gevangenis naar het Gerechtshof te doen overbrengen ten einde van af 14 u. 30 met het onderzoek voort te kunnen gaan... »;

Overwegende dat C... M... daags nadien, 9 Februari 1952, door de Heer Onderzoeksrechter werd onderhoord en onder mandaat gesteld, hetwelk mandaat op 13 Februari 1952 door de Raadkamer niet werd bevestigd;

Overwegende dat bij onderhoor op 12 Februari 1952 door de Gerechtelijke Politie, C... tot bekentenissen overgaat (stuk 8), na gezegd te hebben:

...«Ik heb eens grondig nagedacht over mijn toestand. Ik ben nu vast besloten U de waarheid te verklaren. Ik heb zulks van den beginne af niet gedaan omdat ik de mening toegedaan was dat, moest ik de zaken vertellen, zoals zij zich hebben voorgedaan, ik zwaar zou gestraft worden. Nu ik echter verneem dat in meerdere dergelijke zaken de gevolgen voor de betrokken vrouwen helemaal niet zo erg zijn geweest, wil ik desbetreffend ook mijn kans lopen en U nu de feiten bekend maken, zoals ze zich in werkelijkheid hebben voorgedaan.»

Overwegende dat in gezegd P. V. C... dan volmondig de vruchtafdrijving bekent met vermelding dat 1° betichte hare zwangerschap vaststelde en haar dit mededeelde, met opsteken van sonde, voelen afkomen van vrucht, enz., terwijl 1° betichte de zwangerschap loochent maar het steken van twee sondes toegeeft (stuk 11), doch spreekt van «menopause»;

Overwegende dat de instrumenterende Commissaris van Gerechtelijke Politie niet het minste geloof hecht aan de uitleggingen van 1° betichte, zoals dit blijkt uit zijn P.V. (stuk 12);

Overwegende, dat, echter, in dit geval, de dokters Thomas en Van Hecke, wetsgeneesheren te Gent, als deskundigen aangesteld, besluiten, in hun verslag op 10 April 1952 dat er geen zekerheid bestaat omtrent de zwangerschap en dat het hun meer voorkomt dat C... een beginnende «menopause» doormaakte;

Overwegende dat het deskundig verslag dienaangaande luidt als volgt:

...«Geval C... M...

» In dit geval bestaat geen zekerheid dat de vrouw in zwangere toestand zou verkeerd hebben. Het komt ons meer voor dat C... een beginnende menopause doormaakte. Dr S... heeft hier door zijne behandelingen geen zwangerschap verstoord, maar een daad gesteld, die geneeskundig niet kan verrechtvaardigd worden. De pijn en de verdere ervaringen van C... kunnen uitgelegd worden zoals Dr S... het verklaart in het P.V. 2040 van 16 Februari 1952.»

Overwegende dat dit advies klaarblijkelijk tot de buitenvervolginstelling leidde, die ter zake werd verleend, maar dat uit dit alles voortvloeit:

1) dat het advies der wetsdokters van Gent, als deskundigen optredend, enkel steunt op de indruk, welke zij uit de lezing van de verklaringen opdoen, en niet uit deskundige onderzoeken, zelfs waar feitelijke vaststellingen zouden kunnen worden gedaan, terwijl de ouderdom der betrokken vrouw, 38 jaar, (geboren op ...) een «menopause» nog niet zo waarschijnlijk doet voorkomen;

2) dat de meest omstandige bekenissen der patiënte, met aanduidingen van sonde, vrucht, enz., ook voor de wetsgeneesheren niet als een bewijs van het bestaan van zwangerschap noch van misdrijf wordt aanzien;

Overwegende dat men zich dan echter afvraagt op grond van welke elementen zij dan, in andere gevallen, eveneens zonder enige deskundige vaststelling, en enkel op het lezen der verklaringen, met veel minder gegevens, wel tot vruchtafdrijving besluiten;

Overwegende dat de gevolgtrekkingen der deskundigen, hierboven aangehaald enkel kunnen bijbrengen dat zij de meest formele bekenissen der patiënte — en dit zelfs ten overstaan van een minder gegronde uitleg van 1° betichte niet als een bewijs aanzien;

c) dat i/z. L... (kaft III) het onderhoor aanvangt te 9 uur 30 en 16 Januari 1952 en dat, zonder dat het P.V. vermeldt waar de onderhoorde op het middaguur verbleef, dit P.V., na het opgenomen verhoor vermeldt;

«...te 18 u. 15 horen wij op onze beurt L... M... die bij haar standpunt blijft...»;

Overwegende dat het P.V. vermeldt dat zij te 19 u. ter beschikking wordt gesteld (stuk I);

Overwegende dat daags nadien 17 Januari 1952, deze vrouw opnieuw door de Gerechtelijke Politie wordt onderhoord (na onderhoor der echtgenote van 1° bet.);

Overwegende dat het P.V. het uur van het einde van het onderhoor niet vermeldt; maar dat, na onderhoor door de Heer Onderzoeksrechter, het aanhoudingsmandaat wordt betekend op 17 Januari 1952 te 18 uur 15;

Overwegende dat men zich, in die omstandigheden, afvraagt of de vrijheidsberoving niet moet berekend worden van af 9 u. 30 op 16 Januari 1952, datum van den aanvang van het verhoor, of minstens van af 13 uur op 16 Januari 1952, vermits het ter beschikking houden op het Gerechtshof, op het middaguur, toch niet anders dan als een vrijheidsberoving kan worden aanzien;

Overwegende dat trouwens in zekere gevallen, zoals nl. in het geval C. D..., bovenvermeld, het P.V. uitdrukkelijk zegt dat het ene vrijheidsberoving is en er de reden van aanduidt nl. «...ten einde betrokkene in afwachting van het verder onderzoek te beletten in betrekking te komen met derde personen...»;

Overwegende dat i/z. D... L..., (farde II) ongeveer hetzelfde zich voordoet als i/z. L... daar deze, onderhoord op 15 Januari 1952 van af 9 uur (stuk I) tot 16 uur 30 en alsdan ter beschikking gesteld, heronderhoord op 16 Januari 1952, op dien 16 Januari 1952 te 15 uur 15, onder mandaat werd gesteld;

Overwegende dat i/z. V... (kaft I) deze vrouw, — waaromtrent het onderzoek werd geopend, — op zeker ogenblik bekende tweemaal vruchtafdrijving te hebben laten plegen door 1° betichte, en zelfs verklaarde (stuk 3, 1^d verv.), betreffende het 1° geval: «...twee dagen na het ingrijpen van de dokter is de vrucht in stukken en brokken afgekomen...»;

Overwegende dat men op eerste zicht ook in dit geval zou menen dat er ene vruchtafdrijving bewezen is — indien men, tenminste, de opvatting is toegedaan dat ene bekentenis der vrouw voldoende is — maar dat dit dan toch niet de mening is der Heren Wetsdokters Thomas en Van Hecke, deskundigen ter zake, vermits zij, na kennisname van al de stukken van de bundel, verklaren:

«...Geval V. E.

«In dit geval kan men aannemen dat Dr S... is tussengekomen nadat miskraam zich had voorgedaan en er dus een gewettigde reden bestond...»;

Overwegende dat dit nogmaals het broze onderlijnt der verklaringen der patiënte, als element van bewijs, te meer daar V..., zoals zovele anderen, niet enkel heeft bekend, maar ook, op andere ogenblikken, heeft geloofend en blijkbaar ter gelegenheid harer aanhouding de bekentenis aflegde;

Overwegende dat zij, overigens, menigmaal verklaarde dat zij bloedverlies had vóór de tussenkomst van 1° betichte en anderzijds zegde: «...op dit tijdstip was ik enkele dagen ten achter, in elk geval was het geen maand» (stuk 1 onderh. dr Heer Onderzoeksrechter);

Overwegende dat dit geval nog aantoonst dat, indien men zich enkel op de verklaringen der betrokken vrouw steunt, er niet de minste maatstaf noch richtsnoer is tot het vormen van een objectieve mening nopens het al dan niet werkelijk bestaan van de elementen van het misdrijf;

Overwegende dat, daarbij, de beschouwing zich op-

ingt dat, hadden gezegde Wetsgeneesheren-deskundigen reeds op 3 Januari 1952 hun advies kunnen uitspreken, meteen, de grond aan alle andere verdere vervolgingen en/of onderzoeken, vooraleer nog de ches werden aangeslagen, hadden weggenomen;

* * *

Overwegende dat het onmisbaar was bovenvermelde elementen der ganse zaak te ontleden ten overstaan van de bewijskracht, welke uit, op dergelijke wijze verzamelde elementen, kan voortvloeien;

Overwegende dat men, te dien opzichte, tot het besluit moet komen dat, waar men alleen verklaringen heeft van de betrokkene vrouwen, op die wijze verworven, de feiten als niet genoegzaam bewezen moeten worden aanzien;

Overwegende dat niet ernstig kan betwist worden dat de absolute eerbij der rechtspleging in strafzaken de waarborg blijft van de enkeling en een der beginselen van de vrijheid van de mens, terwijl elk sociaal belang tot vaststellen van een misdrijf ontegensprekelijk verdwijnt indien dit slechts kan gepaard gaan met de verontrusting van onschuldigen, zoals D..., S..., N... en anderen;

Overwegende dat de uitzonderlijke ernst van de thans te beoordeelen zaak niet zodanig ten overstaan der enkelingen, die er bij zijn betrokken, maar veel meer nog der rechtsregelen, welke er bij ter sprake komen, het als noodzakelijk doet voorkomen een aanhaling te doen uit een rondschriften door de heer Procureur-Generaal Hayoit de Termicourt op 17 Juni 1938 aan de Parketten van zijn rechtsgebied toegezonden, en bevestigd in 1950 :

« »

» Alhoewel het bevel van 1670 in uitdrukkelijke termen eischte dat de magistraat « in persoon overging » tot het verhoor, bevat de huidige wetgeving dergelijk voorschrift niet meer. Niettemin acht ik dat op dit gebied het afvaardigen van een officier van gerechtelijke politie, die geen magistraat is, strijdig is met den geest der wet.

» Zoals Braas dit zegt (Précis d'instruction criminelle, blz. 192) is het verhoor de *belangrijkste* daad » der rechtspleging.

» Volgens Garaud (t. II, n° 465) mag de onderzoekende magistraat zonder aan zijn plicht te kort te » komen, deze zending niet aan een officier van » gerechtelijke politie opdragen.

» Tijdens de voorbereidende werken der wet van » 7 April 1919, waarvan artikel 10 den Procureur des » Konings en den Onderzoekrechter toelaat enkel » meer de officieren van politie, medehelpers van den » Procureur des Konings, maar *al* de officieren van » gerechtelijke politie te belasten met het volbrengen, » onder het voorbehoud, gemaakt door de wet, van al » de daden van gerechtelijke politie, heeft niemand » gedacht dat het recht van afvaardiging zich zou » kunnen uitgestrekt hebben tot het verhoren van een » beschuldigde (zie Doc. Parl. Chambre, session 1912- » 1913, blz. 182).

» Inderdaad, het verhoor is niet alleen een middel » van onderzoek, maar ook, volgens de gepaste » drukking van het Hof van Verbreking van Frank- » rijk, in zijn arrest van 21 Maart 1873 (Sirey I, 431) » een middel van verdediging. Gousse zegt ook dat het » ingesteld is zoowel voor de overtuiging van den be- » tichte als voor zijn verdediging.

» Het verhoor is dus de daad, waarbij de betichte » uitgenoodigd wordt om uitleg te verstrekken om- » trent de lasten die tegen hem uit het onderzoek

» voortspruiten, om de bestanddeelen, die hem ten » goede komen nader te bepalen en om gebeurlijk » nieuwe middelen van verdediging voor te dragen.

» Wegens zijne belangrijkheid en zijn ingewikkelden » aard dient het verhoor afgenomen te worden door » een magistraat, hetzij door den onderzoeksrechter » zelf, hetzij, gebeurlijk door den magistraat, die hij » afvaardigt, indien de betichte in een ander canton » verblijft en indien de rechter meent hem tot geene » verplaatsing te kunnen verplichten.

» In twee gevallen echter is deze regel minder ge- » biedend.

» Eenerzijds is het klaarblijkelijk dat een vraag om » inlichtingen, die de rechter of de deskundige wensch » te bekomen vooraleer over te gaan tot een anderen » plicht, maar die geen enkele betwisting in zich sluit » omtrent de lasten of middelen van verdediging tus- » schen den betichte en den persoon die hem de in- » lichteningen vraagt, geen verhoor daarstelt, zooals ik » het hierboven heb bepaald.

» Anderzijds kan het zich voordoen dat gedurende » het tijdperk dat hij « eerste van dienst is », de onder- » zoekende magistraat over den noodigen tijd niet be- » schikt om tot een tweede of derde verhoor van een » betichte over te gaan, omdat, moest hij dezen plicht » vervullen, hij de talrijke aangehouden die voor hem » gebracht worden niet binnen den wettelijken termijn » zou kunnen verhooren.

» In dit uitzonderlijk geval moet men wel aannemen » dat de onderzoekende magistraat een officier van » gerechtelijke politie afvaardigt, maar dit onder de » dubbele voorwaarde dat deze plicht in het belang » van het blijken der waarheid, niet kan uitgesteld » worden en dat de afvaardiging de punten aanduidt » waarover het in den plicht zal moeten gaan.

» Ik verzoek ... (administratieve aangelegenheden).

» De Procureur-Generaal,
« (get.) Hayoit de Termicourt. »

Overwegende dat, in het licht dezer mededelingen (in afschrift aangehaald) een nieuw nazicht van de bundel uitwijst dat de twee P.V.'s, welke het rekwisitorium van 3 Januari 1952 voorafgaan, toegezonden werden aan de heer Procureur des Konings en de volgende P.V.'s aan de heer Onderzoekrechter;

Overwegende dat van deze P.V.'s, na het rekwisitorium opgesteld, er velen werden opgesteld, zonder enige opdracht van de heer Onderzoekrechter en enkel in verband met en als gevolg aan vorige akten, dewelke dan eveneens zonder opdracht werden uitgevoerd en terug opklommen, als gevolg aan een der twee P.V.'s (38 of 37) die vóór het in onderzoekstellen werden opgesteld, als hulpofficier van de heer Procureur des Konings (zie omtrent in kaff Alg. S... A B C D, enz. : P.V. 416-419 V..., P.V. 409, 410, 415, 411, 412; D... L... P.V. 659, 663, 644; V... d... V..., P.V. 662, 661, 665, 735);

Overwegende dat de andere P.V.'s eveneens óf zonder opdracht óf enkel in mondelinge opdracht van de heer Onderzoekrechter werden uitgevoerd, zoals, in L..., P.V.'s 658, 657, 656, alles zonder opdracht, dit laatste verwijzend naar P.V. 415, dat terug te vinden is in kaff V... en verwijst, zoals hierboven vermeldt, naar P.V.'s 37 en 38;

Overwegende dat het aldus gesteld is met de meeste P.V.'s zonder dat het mogelijk is, wegens de enigszins verwarde rangschikking van de bundel, dit volledig na te gaan;

Overwegende dat deze verwarring echter als het onvermijdelijk gevolg van de aangewende verhoren voorkomt;

Overwegende dat in zake D..., het stuk 1 een P.V. is van vereenzelviging, genummerd 2140 en opgesteld zonder opdracht en als gevolg van P.V. 851;

Overwegende dat dit P.V. 851 werd opgesteld naar aanleiding van het bevel van huiszoeking in het gasthuis te Wilrijk, (stuk 10, alg. kft V...), maar dat nergens door de heer Onderzoeksrechter bepaald opdracht werd gegeven om dame D... te onderhoren, zoals dit in P.V. 2141, door de gerechtelijke politie (en gevolg aan dezes P.V. 2140) wordt gedaan met de reeds hoger gemelde terbeschikkingstelling;

Overwegende dat het dus wel met recht is dat, zoals hierboven reeds aangestipt, alle bewijskracht aan gegevens, welke aldus, buiten de regels ener stipte naleving der voorschriften van de procedure in strafzaken, verzameld werden, moet worden ontzegd;

Overwegende dat in de bundel S... (stuk 13) nog een P.V. van uitvoering van huiszoeking en onderhoor der Zusters van het gasthuis van Wilrijk voorkomt (hetwelk volledigheidshalve even dient onderzocht);

Overwegende dat de inhoud ervan, in verband met het reeds voorheen aangehaalde P.V. het eveneens doet voorkomen alsof de Eerwaarde Zusters de misdrijven van vruchtafdrijving zouden in de hand werken;

Overwegende dat er inderdaad o.a. in voorkomt :

« ... Het valt dadelijk op dat van « curetage » geen » de minste nota gehouden wordt. Desbetreffend om » inlichtingen verzocht, trachten Moeder-Overste en de » intussen bijgekomen Zuster Felicitas ... ons te doen » geloven dat zults totaal zonder vooropgezet gedacht » geschied is ...

» Beide Zusters willen doen uitschijnen, enz.... »

Overwegende dat beide Zusters misschien hebben willen vermijden dat dames zoals D... voornoemd door het prijsgeven van een naam en een vermelding « curetage » zouden worden verontrust en onschuldig aangehouden, maar dat het toch niet aannemelijk is dat zij moeten verdacht worden in een P.V. van het bevorderen van misdaden, waarvan men toch zal aannemen dat zij aan haar, als geestelijken, bijzonder afkeuringswaardig en laakbaar zullen voorkomen;

Overwegende dat, hoe laakbaar zekere misdaden ook zijn, het veil houden der rechtsprincipes, welke ten grondslag liggen aan ons Strafrecht, ongetwijfeld voor de Rechtbank als eerste gebod moet gelden;

Overwegende dat, alhoewel het blijkt uit de hierboven aangehaalde elementen van de bundel dat de voorgebrachte gegevens, wegens hun inhoud en de wijze hunner verzameling, geen genoegzame bewijskracht hebben om er een veroordeling op te vestigen — dit, ten minste, in zover zij betreffen de onderhoren der betrokken vrouwen — het desniettemin van belang is na te gaan, in *bijkomende orde*, welke de bewijskracht is « in se » van deze verklaringen omtrent het bestaan van een der elementen van het misdrijf, nl. de vrucht;

Overwegende dat in zake de 13^e betichte, haar verklaring (stuk 2, 1^e verv.), zoals ze werd opgenomen, niet kan gelijk staan met de vermelding van de werkelijke vaststelling der aanwezigheid ener vrucht, vermits het relaas wel het woord « vrucht » vermeldt, maar de verklarende zegt dat zij niet kan bepalen hoe er te werk werd gegaan;

in zake de 14^e betichte eveneens (stuk 2, 1^e verv. rug), daar betrokkene verklaart dat ze « in slaap was » en zij enkel gissingen maakt het woord « vrucht » er echter bij vermeldend;

in zake de 15^e betichte deze verklaart dat de « vrucht » de grootte had van een duivenei en ze deze wegwierp;

in zake de 16^e betichte er geen vermelding is van vrucht;

in zake de 17^e betichte er sprake is van een vrucht die viel in het W.C.;

in zake de 18^e betichte werd verklaard dat de vrucht begraven werd op Schoonselhof;

in zake de 19e betichte er sprake is van een vrucht ter grootte van een vingerlid, die in de emmer viel;

in zake de 20e betichte, deze verklaarde : « ... van de vrucht zelf kan ik niets zeggen » (stuk 2, 1e verv.);

in zake 21e betichte, welke verklaarde :

a) dat er een eerste maal een vrucht was van 10 à 12 cm.;

b) dat er de tweede maal een vrucht was van 17 cm.;

c) de derde maal dat ze de vrucht eveneens verbrandde;

in zake de 22e betichte, welke spreekt over « brokjes »;

in zake de 23e betichte, waar de vrucht werd weggebracht naar Schoonselhof;

in zake de 24e betichte, welke zegt de vrucht niet te hebben gezien (stuk 2, 1^e vervolg);

in zake de 25^e betichte, welke spreekt over « een dikke klonter », ongeveer een duivenei;

in zake de 26^e betichte, welke enkel spreekt van een « brok », die zij voelde maar niet zag;

in zake de 27^e betichte, welke niet spreekt van een vrucht;

in zake de 28^e betichte, welke niets zag maar zegt dat de doctores vertelde dat de vrucht was afgekomen;

in zake de 29^e betichte, welke spreekt van een plons in het water de eerste keer; idem de tweede keer en van uitgedreven op W.C.;

in zake de 30^e betichte, welke geen vrucht zag;

in zake de 31^e betichte, welke wel spreekt van een vrucht, maar op zulkdanige wijze dat het niet afdoende is (zie stuk 2, 2^e vervolg, rug);

in zake de 32^e betichte, welke zegt : « of er een vruchtje afkwam kan ik niet zeggen »;

* * *

Overwegende dat in zake V..., deze vrouw spreekt in het eerste geval van : « ... kwam alles in stukken en brokken af... » (stuk 1), en van : « ... het afkomen van de vrucht in stukken en brokken... » en dit : « ... twee dagen na het ingrijpen van de dokter... » (stuk 3);

Overwegende dat 1^e betichte verklaarde dat, toen deze vrouw hem raadpleegde, de vrucht reeds weg was, maar dat zij nog stukken placenta op had (stuk 2);

Overwegende dat de deskundigen deze stelling van 1^e betichte bijtraden en tot een gewettigd tussenkomen van 1^e betichte besloten, daar hij, volgens hen, tussenkwam nadat een miskraam zich had voorgedaan;

Overwegende dat het dan ook hieruit blijkt dat deze vrouw in haar verklaring het woord « vrucht » *verkeerdelijk* gebruikt, vermits het hier bewezen is dat er geen vrucht was;

Overwegende dat de ontleding der verklaring der andere betrokken vrouwen, onder oogpunt van de vaststelling van het bestaan ener vrucht uitwijst dat, indien er in sommige gevallen, min of meer afdoende verklaringen onder dit opzicht, aanwezig zijn, er echter, in menige gevallen, niet met genoegzame juistheid kan worden uitgemaakt of er werkelijk van een « vrucht » kan worden gesproken, alhoewel dit woord er « materialiter » — zoals in het geval V... voornoemd — in voorkomt;

Overwegende dat, alleszins, de eerste vereiste, opdat een verhoor daaromtrent in aanmerking zou kunnen komen, als element van bewijs door vermoeden, van het bestaan ener vrucht, is dat dergelijk verhoor zou dienen te worden afgenomen en door de onderzoekende magistraat en dit met bijstand van de wetsgenees-

heren, voor wat de geneeskundige gegevens betreft; en dit in zeer omstandige termen, waaruit zou blijken dat de ondervraagde werkelijk de « vrucht » bedoelde en zich hieromtrent niet vergist en deze niet verwacht met andere bestanddelen — verwarring, welke in zake V... positief bewezen is en hoogst waarschijnlijk in andere gevallen aanwezig kan zijn;

Overwegende dat in twee der gevallen werd verklaard dat de vrucht naar Schoonselhof werd gevoerd en er begraven, nl. in het geval der 18° en der 23° betichten;

Overwegende dat er, in deze gevallen, niet de minste materiële vaststelling werd gedaan, dan wanneer dit volkomen mogelijk is, nl. door opgraving en onderzoek van de vrucht door de wetsdoksers en de vaststelling van het werkelijk bestaan der vrucht — *buiten de verklaring der betrokken vrouw*;

Overwegende dat, inderdaad — *omtrent de waarde ener bekentenis als bewijs* — er niet uit het oog mag worden verloren dat, indien een bekentenis wel als een element van bewijs mag worden aanzien, er met dit bewijsmiddel zeer omzichtig dient te worden omgegaan, en deze bekentenis 1) in de omstandigheden van verhoor, zoals vermeld in het aangehaalde afschrift van de heer Procureur-Generaal Hayoit de Termicourt, dient te zijn opgenomen; 2) ter zitting uitdrukkelijk moet worden bevestigd, wil zij « in se » enige bewijskracht hebben;

Overwegende dat daarom een bekentenis steeds moet omringd en bekrachtigd worden door vastgestelde feiten, dewelke dan, zelfs bij latere intrekking der bekentenis, een blijvend bewijs daarstellen;

Overwegende dat het inderdaad niet genoeg zou zijn dat iemand zou komen « bekennen » een moord te hebben gepleegd op een bepaald persoon, om tegen hem, *op deze bekentenis alleen*, veroordeling te vragen, daar het zou volstaan dat de zagezegde vermoorde zou opdagen, om alle aanklacht te doen ineenstorten;

Overwegende dat de alleenstaande bekentenissen der 10° en 23° betichten — zonder enig ander feitelijk element, en afgelegd in de omstandigheden, zoals onderzocht — dan ook nog niet van aard zijn om aan de Rechtbank de zekerheid te geven van het bestaan van alle elementen van het aangetijgde misdrijf, *te meer*, daar er ten stellingste moet vermeden worden dat de vaststelling van feitelijke elementen *zou vervangen worden door een bekentenis*;

Overwegende dat 23° betichte ter zitting haar bekentenis introk, terwijl 18° betichte deze bevestigde en verzachtende omstandigheden pleitte;

* * *

Overwegende dat, dit alles gezegd zijnde omtrent de onderhoren der patiënten, er verder dient te worden vastgesteld dat er een onderscheid dient gemaakt — onder oogpunt der bewijskracht — tussen de verhoren der opgespoorde « andere vrouwen », hierboven behandeld, en deze van 1° en 2° betichten;

Overwegende ten opzichte dezer laatsten, dat deze verhoren (alhoewel betreffende 1° betichte, niet in overeenstemming van de rechtsbeginselen, aangehaald in bovenvermeld afschrift van de heer Procureur-Generaal), alsmede de daden van onderzoek, ontegensprekelijk hun plaats vinden in het kader der feiten V... en M... P...;

Overwegende dat, indien 1° en 2° betichten ter gelegenheid van een onderhoor hieromtrent andere feiten hebben bekend, deze bekentenissen « in se » voor bewijskrachtig moeten gehouden worden;

Overwegende dat 1° betichte bekentenissen aflegde omtrent bepaalde gevallen, hierna vermeld, terwijl 2° betichte enkel het plegen in het algemeen van

menige vruchtafdrijvingen bekende, zonder in enig bepaald geval een bekentenis te doen, zoals dit blijkt uit de verschillende verhoren van 1° en 2° betichten, zowel door de gerechtelijke politie als door de heer Onderzoeksrechter, en uit de verschillende brieven door 1° betichte aan de heer Onderzoeksrechter gericht;

Overwegende dat de 1° betichte blijkbaar deze bekentenissen aflegde en omdat hem de aangeslagen fiches zijner andere partiënten werden voorgelegd (zie onderhoor van 6 Januari 1952, waarin sprake van de inhoud van zekere fiches) en omdat hij kennis kreeg van de bekentenissen van 2° betichte (zie idem);

Alhoewel de eerste dezer beschouwingen echter niet van aard is om de bekentenissen van 1° betichte, alhoewel gedaan naar aanleiding van elementen, welke vreemd waren aan het onderzoek, niet rechtsgeldig of zonder bewijskracht te maken;

Overwegende dat, daarbij, benevens deze elementen van de bundel, dient te worden in acht genomen

het onderzoek der zaak ter zitting;

Overwegende dat uit dit onderzoek ter zitting genoegzaam is gebleken :

I. — dat 1° betichte de gevallen sub A 2° (L..., 7° betichte); 3° (V... E..., 8° betichte); 4° (J..., 9° betichte); 6° (V..., 29° betichte : 1 geval);

hetzij op uitdrukkelijke wijze, hetzij impliciet is blijven bekennen, al ware het dan ook slechts in bijkomende orde en onder voorbehoud der besluiten, genomen omtrent het vooronderzoek;

Overwegende dat feiten van vruchtafdrijving, welke op de bekentenis van de behandelende geneesheer of van één der behandelende geneesheren steunen, als genoegzaam bewezen kunnen aanzien worden, vermits de geneesheren vakkundigen zijn, welke, indien zij de patiënten behandelen en het plegen van vruchtafdrijving bekennen, meteen het bewijs van het bestaan ener vrucht, alsmede de vrijwillige verwijdering ervan leveren;

II. — Overwegende dat het bewijs, door bekentenis, in zijn hoofde door 1° betichte van de misdrijven in bovenvermelde gevallen, deze eveneens als bewezen doen voorkomen ten overstaan der 7° betichte (L...), 8° betichte (V... E...), 9° betichte (J...), 29° betichte (V... : één geval); elk voor wat haar betreft;

III. — Overwegende dat 1° betichte niet heeft ingetrokken en aldus minstens impliciet heeft bevestigd, zijn verklaring van 6 Januari 1952 in zake de 4° betichte, voor wat betreft het bewijs dezer zwangerschap, en dat deze elementen, alsmede de behandeling der zaak ter zitting het bestaan van misdadige handeling in hoofde van 5° betichte op de persoon van 4° betichte, met dezer instemming bevestigde, zodat het feit F lastens 5° betichte, en het feit C lastens 4° betichte, als genoegzaam bewezen voorkomen;

Overwegende dat, dit bewezen zijnde, het mededaderschap van 6° betichte eveneens genoegzaam bewezen is en dit wegens het aanvaarden der fooi van 1000,— frank, waaruit blijkt dat zij zich bewust was van het schuldige karakter van het ingrijpen;

IV. — Overwegende dat de 18° betichte, ter zitting, bij hare verklaring bleef en verzachtende omstandigheden pleitte, zodat, in haar geval, het bestaan der vrucht als genoegzaam bewezen voorkomt, en meteen het feit C ten hare laste alsmede het B 5° ten laste van 2° betichte als genoegzaam bewezen voorkomen;

V. — Overwegende dat, daarbij eveneens genoegzaam bewezen is het feit D lastens 1°, 2°, 11° en 12° betichten;

Aangezien gezegd artikel 9 dus moet begrepen worden als volgt: partijen mogen zich voor het Vrederecht doen vertegenwoordigen en verdedigen door een gevolmachtigde, die in de regel een advocaat zal zijn, en ten uitzonderlijke titel een ander persoon speciaal in iedere zaak door de rechter aanvaard;

dat niet mag vermoed worden dat de wetgever die, om welke reden ook die hij nuttig acht, aan bepaalde personen verbod zou laten opleggen te pleiten, diezelfde personen zou toelaten ongehinderd ter zitting te verschijnen en besluiten neer te leggen;

dat hij dan het door hem beoogde doel niet zou bereiken;

dat, ten overvloede, pleiten niet uitsluitend betekent: mondeling een zaak verdedigen, maar kortweg wil zeggen: «*défendre sa cause ou celle d'une partie devant les juges*» (Petit Larousse illustré, uitgave 1912);

dat men een zaak ook kan verdedigen door besluiten neer te leggen of door te verschijnen alware het maar om bewijsstukken voor te leggen;

Aangezien dus, volgens artikel 9 van het Wetboek van Burgerlijk Procesrecht, gewijzigd door artikel 1 van het K. B. n° 300 van 30 Maart 1936, enkel toegelaten worden tot het pleiten, t.t.z. tot het verdedigen op gelijk welke manier, bij de vrederechten, als volmachtdragers, de advocaten en de personen, speciaal aangenomen door de rechter in elke zaak;

Aangezien de Balie, die aan strikte beroepsregelen onderworpen is en onder de controle en het toezicht staat van de wettelijke overheid, ingesteld werd om aan een maatschappelijke noodwendigheid te gemoet te komen (de heer Bovesse, Minister van Justitie, in zijn omzendbrief aan de heren Eerste-Voorzitters van de Hoven van Beroep, dd. 22 December 1936, overgenomen in «*Verzameling van Omzendbrieven, dienstvoorschriften en andere bescheiden door het Ministerie van Justitie uitgegeven of dit departement betreffende*», jaargang 1936, blz. 377);

dat bijgevolg gezegd artikel 9, waardoor de advocaten het monopolie der pleidooien bezitten en de vrederechter gemachtigd is om de zaakwaarnemers te weren, van openbare orde is (Vredg. Namen, 1e kanton, 30 Juni 1939, J. J. P. 1939, 424);

dat de vertegenwoordiging voor het Vrederecht van een partij door een gevolmachtigde die geen advocaat is, enkel ten uitzonderlijke titel mag toegestaan worden (Vredg. St-Jans Molenbeek, 22 Maart 1938, Pas. 1938, III, 89);

Aangezien het nochtans verkeerd ware te menen dat de wetgever de advocaten en de door de Vrederechter in elke zaak toegelaten gevolmachtigde, op gelijke voet heeft willen stellen: «*in de bedoeling van de wetgever zijn, in principe, alleen de advocaten bevoegd om de partijen voor de Vrederechten en de Rechtbanken van Koophandel te vertegenwoordigen; de aangenomen personen worden niet met de advocaten gelijkgesteld; zij worden enkel toegelaten door een afwijking van de regel*» (heer Minister Bovesse, gecit. omzendbrief, op. cit., blz. 375);

dat inderdaad de advocaat, alleen uit hoofde van zijn inschrijving op de lijst der Orde, in alle gedingen en zonder aanneming door de rechter, tot de pleitzaal moet worden toegelaten, terwijl de overige gevolmachtigden de toestemming behoeven te bekomen van de rechter «*die gehouden is de hoedanigheid van de lastgeving en die van de persoon van de lasthebber te beoordelen*», en de aanneming slechts voor één enkele zaak geldt (ibid., bl. 375);

dat de rechters enkel *bij uitzondering* gewone leken als gevolmachtigden, mogen toelaten en «*onder voorbehoud van een uiterst omzichtig onderzoek naar de gronden van de aanneming*» (ibid.);

dat in gezegde omzendbrief als leidraad wordt voorgehouden dat deze gevolmachtigden, in principe, met die welke zij vertegenwoordigen, moeten verbonden zijn door de banden des bloeds, der vriendschap, der ondergeschiktheid of door belangen die vreemd zijn aan het geschil dat voor de Rechtbank wordt gebracht (ibid., blz. 377);

Aangezien de gevolmachtigde van eiseres aan deze wel verbonden is door banden van ondergeschiktheid; dat wij ons over hem in genen dele te beklagen hebben daar hij de voorkomendheid in persoon is, doch dat hij niet «*bij uitzondering*» voor onze rechtsmacht optreedt, maar met een zekere regelmatigheid telkens in verschillende zaken optreedt;

dat hierdoor artikel 9 van het Wetboek van Burgerlijk Procesrecht overtreden wordt en wij hem niet kunnen toelaten om als gevolmachtigde voor eiseres in huidige geding op te treden;

Aangezien, wanneer de rechter weigert de gevolmachtigde van één der partijen te aanvaarden, hij aan deze partij moet bevelen persoonlijk te verschijnen of zich regelmatig te doen vertegenwoordigen (Rep. pr. dr. b., V°, Procédure civile, n° 308);

Gelet op de artikelen 2, 30, 32, 33, 35, 37 en 41 der wet van 15 Juni 1935;

VLAAMSE JURISTEN,

Abonneert U op het "Rechtskundig Weekblad"

VERBOND DER BELGISCHE ADVOCATEN

Congres te Kortrijk van 27 Juni 1953

De Balie van Kortrijk, bij dewelke zich de Balie van Ieper had aangesloten, heeft eer gedaan aan haar reputatie van brede en rijke gastvrijheid, wanneer zij Zaterdag 1.1, 27 Juni, het Verbond der Belgische Advocaten ontving.

Haar sympathieke Stafhouder, Mr Emile Van den Berghe, omringd door de leden van de Raad der Orde in toga, sprak tot de heer Minister van Justitie en tot de leden van het Verbond niet de banale gebruikelijke welcomsgroet, doch hartelijke en diepgevoelde woorden namens deze Balie, welke de eerste was in het land om zich globaal bij het Verbond aan te sluiten en die aldus het beste bewijs leverde van haar begrip dat enkel de eendracht en de solidariteit de vereiste kracht kunnen verstrekken aan een corporatie die lijdt aan het ingewortelde individualisme van haar leden. Hij sprak in uitgekozen bewoordingen, waarin de roep tot solidariteit afwisselde met de poëzie der verzen van Guido Gezelle en van Verhaeren, die de schoonheid roemen van de rijke Vlaamse stad, die gestreeld wordt door de zachte kronkelingen van de Leie. Hij beëindigde zijn rede met het oproepen der geëerbiedigde nagedachtenis van de confraters die overleden zijn tijdens de twee wereldoorlogen en gedurende het gerechtelijk jaar 1952-1953.

Daarna nam de heer Stafhouder Collignon het voorzitterschap over, omringd door de leden van het bureel Mrs Ancot, Sabbe, Victor, Landrien, Thiebauld, Diercxsens, Janne en Ugeux. Er waren een 200-tal confraters aanwezig, gekomen uit alle steden van het land, en vertegenwoordigers van de verschillende Europese landen woonden de vergadering bij, namelijk deze van Frankrijk, Italië, Zwitserland, Nederland, West-Duitsland, Luxemburg en het Saargebied.

Laten wij enkele namen vermelden op gevaar af er meerdere onvrijwillig te vergeten, waarvoor wij bij voorbaat onze verontschuldiging aanbieden: de heer Stafhouder Charpentier, van Parijs; Mr De Visser van Ysendoorn, van Den Haag; Mr Adriaanse, van Middelburg; Mr Baseggio, van Milaan, en Mr Uras, van Rome, vertegenwoordigers van de Nationale Vereniging der Italiaanse advocaten; de heren Stafhouders Jaccoud en Guinand, van Genève; Mr Wirz, van Keulen; Mr Maron, van München; Mr Riegler, van Saarbrücken, en Mr Schaus, van Luxemburg; de heren Stafhouders Van der Meersch, Coeckelberg, Victor, Piette, Boland, Loumaye, Baeté, Calozet, Hoornaert; Mrs Bourguignon, Gribomont, Eeckhout, Tienrien, Van de Velde-Winant, Van Roye, Van Weddingen, Humblet, Dorff, Ooms, Dubru, Byl, Van der Planken, Dieryck, Fincour, enz., bij dewelke zich aansloten in de loop van de dag de heer Stafhouder Devos en Mr Charles Van Reepingen.

Na de lezing van de verslagen van de algemene secretaris, Mr Emmanuel Thiebauld, en van de algemene schatbewaarder, Mr Felix Landrien, reikte de voorzitter Collignon de prijs Destrée uit aan Mr Paul Orianne, der Balie van Brussel, en nodigde hij Mr Charles Gheude uit om plaats te nemen op het verhoog, ten einde de hulde in ontvangst te nemen die ingericht was ter gelegenheid van de zestigste verjaaring zijner intrede in de Balie.

De heer Stafhouder Van Leynseele, in naam van het Verbond; de heer Stafhouder Thomas Braun, in naam van de Balie van Brussel; de heer Stafhouder Guinand, in naam van de Union Internationale des Avocats,

wensten om beurt Mr Charles Gheude geluk. De heer Minister van Justitie hield er aan zich aan te sluiten bij deze hulde en op zijn beurt Mr Gheude «de man van de menigvuldige trouw» geluk te wensen.

Mr Charles Gheude, klaarblijkelijk bewogen, dankte en bracht enkele herinneringen uit zijn loopbaan in het midden, die op de aanwezigen de diepste indruk maakten.

Op voorstel van Mr Collignon werd dan overgegaan tot de stichting van de prijs Charles Gheude, waarvan het reglement zal opgesteld worden door een commissie, samengesteld uit Mrs Thomas Braun, Van der Planken, Loumaye, De Gryse, Hennebicq en Thiebauld.

De heer Stafhouder Calozet, der Balie van Aarlen, nam dan het woord in het Nederlands en op dichtelijke wijze bracht hij aan de vergadering de uitnodiging over der Balies van Aarlen, Marche en Neufchâteau om het volgende congres van het Verbond der Belgische Advocaten te houden in de provincie Luxemburg. Zijn voorstel werd met uitbundig enthousiasme begroet.

De heer Stafhouder Collignon, wiens voorzitterschap van het Verbond ten einde is gekomen, sprak daarna een indrukwekkende afscheidsrede uit, waarbij andermaal de uitzonderlijk pakkende welsprekendheid, waarvan hij het geheim bezit, ten eerste werd bewonderd.

Hij bracht de inspanningen in herinnering welke gedurende de laatste vier jaren gedaan werden, de moeilijkheden welke werden ontmoet, de gevolgen van de crisis waaraan thans de Balie lijdt; hij brandmerkte de onverschilligheid en het gebrek aan belangstelling der advocaten ten overstaan van de gewichtige vraagstukken die gesteld zijn en die hen ten eerste zouden moeten bezighouden. Hij stippelde een zakelijk werkprogramma uit en vroeg aan zijn opvolger met krachtadigheid het werk van het Verbond voort te zetten, daarbij de verzekering gevend dat men steeds op zijn volle medewerking kan blijven rekenen.

Nadien werd er overgegaan tot de statutaire verkiezingen. De vergadering verkoos met eenparigheid de heer Stafhouder Boelens, van Antwerpen, als Voorzitter van het Verbond; Mr Reumont, van Mons, wordt tot onder-voorzitter verkozen in vervanging van Mr Victor, die zich had teruggetrokken ten einde het evenwicht tussen Waalse en Vlaamse leden van het bestuur te kunnen verzekeren. De vergadering verkoos dan verder eenparig Mr Emmanuel Thiebauld als secretaris-generaal en Mrs Antoine Cornelis en Georges Albert Ugeux als bijgevoegde secretarissen.

Op voorstel van de heer Stafhouder Van den Berghe werden op handgeklap Mrs Collignon, Thomas Braun, Charles Gheude en Henri Van Leynseele verkozen tot ereleden van het Verbond.

De zitting werd daarop geheven, nadat de vergadering de verslaggevers over het wetsontwerp betreffende de uitoefening van het beroep van advocaat en de vereenvoudiging der rechtspleging en de vermindering der gerechtskosten had verzocht in hun verslagen rekening te houden met de in de laatste weken in het midden gebrachte aanmerkingen en voorstellen.

* * *

Aan de gevel van het stadhuis te Kortrijk wapperden vrolijk de Belgische en Vlaamse kleuren en ook

de vlaggen van de verschillende landen, vertegenwoordigd op het congres.

Een hartelijke ontvangst viel het Verbond te beurt vanwege de stedelijke overheid en de burgemeester gaf uiting aan zijn vreugde en zijn fierheid het Verbond der Advocaten in zijn stadhuis te mogen ontvangen.

Voor de lunch kwamen de congressisten samen in de club « Wiking », die gelegen is in een overheerlijk kader aan de boord van de Leie, waar in een smakelijk anachronisme de tennis-courts afwisselen met muurschilderingen, die de ruwe Scandinaafse rovers der 12de eeuw voorstellen.

Per auto wordt daarna de tocht naar Ieper ondernomen, de stad die aan de oudstrijders van 1914-1918 de harde jaren van de moorddadige gevechten in herinnering brengt. Er wordt een bezoek gebracht aan de kerkhoven van Poelcapelle, aan de Reuzenpoort van Menin, aan de triomfboog die toegang geeft tot de Grote Markt van Ieper en waarin de namen gegraveerd werden van 54.000 Engelse strijders « aan wie de oorlogsomstandigheden niet toegelaten hebben een vereerde begraafplaats te verzekeren ».

Ieper is uit zijn ruïnen heropgestaan met een overheerlijke moed en doordrijvingskracht. De wereldberoemde Hallen zijn thans heropgebouwd en dit monument, opgericht in de 12e eeuw, waarvan de beide vleugels een fier belfort omlijsten, is een blijvend getuigenis van de voorvaderlijke voorspoed dezer stad.

De heer Stafhouder Van der Meersch, in naam der Balie van Ieper, ontving het Verbond op de hartelijkste wijze en er werd aan de leden in de nieuw gebouwde Hallen een gezellige thee aangeboden.

Na het bezoek aan het Museum Merghelincx en de St. Martens-kathedraal, werd de terugtocht naar Kortrijk ondernomen.

Het banket dat deze merkwaardige dag besloot groeide uit tot een werkelijke apotheose en kende een joligheid en een hartelijkheid die zelden werden geëvenaard. De uitgezochte spijsen, de fijne wijnen en de vervoerende tonen van het tzigane-orkest onderhielden tot op het einde een warm enthousiasme en de stemming werd nog verhoogd door de tafelredevoeringen, om beurt aandoenlijk, geestig of allervriendelijkst.

De vertegenwoordigers der Duitse Balies, die voor het eerst sedert de oorlog een vergadering van het Verbond bijwoonden, weten nu dat ze ontvangen worden zonder enig voorbehoud of zonder achterdenken. De herinnering aan het verleden blijft voorbehouden aan de stenen monumenten en zijn filosofie aan de geschiedschrijvers. Maar de advocaten moeten, om het groot werk van het recht te dienen, hun gedachten verheffen tot het in stand houden van een blijvende vrede.

En zo werd er vertrokken uit Kortrijk, de stad van de Slag der Gulden Sporen, terwijl ieder nog onder de bekoring was van deze allerhartelijkste ontvangst, terwijl de beiaard in de nacht zijn tonen uitdruppelde en terwijl ieder nog de ondeugende tekening van het menu voor de geest stond...

Emmanuel THIEBAULD,
Algemeen Secretaris.

* * *

We delen hieronder de spreekbeurt mede, gehouden door de heer Stafhouder Van den Berghe, uittreksels uit de rede van de heer Stafhouder Collignon, alsook het verslag uitgebracht door de algemene secretaris Mr Emmanuel Thiebauld.

TOESPRAAK

van Stafhouder Mr E. van den Berghe

Mijnheer de Minister,
Mijnheer de Voorzitter van het Verbond der Belgische Advocaten,
Heren Stafhouders,
Mijn waarde Confraters,

Het spijt de Raad van de Orde der Balie van Kortrijk ten zeerste U niet, volgens de traditie, op het Gerechtsgebouw van Kortrijk te kunnen ontvangen.

Ons Gerechtsgebouw alhier werd gedeeltelijk door de oorlog vernield en vervolgens door brand verwoest; het tegenwoordig en voorlopig Gerechtsgebouw is een zo hoge vergadering als deze onwaardig. Ons nieuw Rechtsgebouw staat in de steigers en dat is de reden waarom wij het Patroonsverbond van het Kortrijkse — dat ons met zijn gewone voorkomendheid is tegemoet getreden, waarvoor wij het zeer dankbaar zijn, om de toelating hebben verzocht deze vergadering in deze prachtige zaal te houden.

* * *

Het weze mij eerst vergund, naar een vroom gebruik van het Verbond, U te verzoeken enkele seconden stilte in acht te nemen om de nagedacatenis te eren van onze confraters, die in de twee oorlogen voor het Vaderland zijn gesneuveld en van diegenen onzer, die in de loop van het gerechtelijk jaar 1952-1953 ons zijn ontvallen.

* * *

Met ontroering richt de Stafhouder, uit naam van de Orde der Advocaten van de Kortrijkse Balie, een broederlijke welkomgroet tot U allen, mijn waarde Confraters, die van heinde en verre, uit België en uit het buitenland, vandaag naar Kortrijk zijt gekomen, en wier aantal alsook wier verdiensten deze confraternele dag die aanvangt, een ongemene luister bijzetten.

Voor de Kortrijkse Balie is het een grote eer en een ware vreugde U welkom te heten en U in haar midden te onthalen.

* * *

Vóór alles begroet ik hier de aanwezigheid van de heer Minister van Justitie, Mr du Bus de Warnaffe, die, ondanks zijn drukke bezigheden, zich gewaardigd heeft deze vergadering door zijn tegenwoordigheid nog meer luister bij te zetten en die aldus blijk geeft van zijn belangstelling voor zijn confraters en van zijn daadvaardige sympathie voor het Verbond der Belgische Advocaten.

Wij zijn uiterst gevoelig voor de eer die hij ons aldus aandoet.

* * *

Het vorig jaar werden wij door de Balie van Doornik ontvangen. Nog steeds zweeft in onze geest de aangename herinnering aan het gul onthaal dat ons te beurt viel; de Kortrijkse Balie zal pogen in hartelijkheid met haar uitstekende confraters der Doornikse Balie te wedijveren.

Evenals Doornik, zo gaat de stad Kortrijk prat op haar verleden en heeft zij zich onderscheiden in de geschiedenis, zowel als in kunst en nijverheid.

Zeker, te Kortrijk vindt U niet de kuntschatten die U te Brugge, Doornik of Gent kunt bewonderen. Maar onze stad is vermaard door de Guldensporenslag van 11 Juli 1302, wieg van België en Nederland (Pirenne,

« Histoire de Belgique »); zij is het centrum van de prachtige vlasnijverheid in ons land en aan de voeten van onze Broeltorens stroomt de Leie (the Golden River) door onze grote dichter Guido Gezelle zo schoon bezongen :

*Jordane van mijn hert
en aderslag mijns levens
O Leye, o vlaamse vloed...*

* * *

Evenals Doornik werd ook Kortrijk zwaar door de oorlog geteisterd. Vóór de oorlog 1940-1945 telde Kortrijk meer dan 14.000 huizen. De stad werd aan herhaalde en moorddadige bombardementen blootgesteld — tijdens dewelke ruim duizend personen werden gedood, 2.500 huizen met de grond gelijk gemaakt, 2.500 huizen voor meer dan 50 % beschadigd en 2.500 andere geteisterd. Doch Kortrijk is een zoemende bijenkorf, waar moed en volharding steeds de overhand hadden. Nooit hebben de Kortrijkzanen zich door wanhoop laten overmannen; ook zal het U geen moeite kosten vast te stellen met welke energie en welke stoere wilskracht de hele bevolking uit haar puin is verzezen. Ik ben stellig overtuigd dat gij zult opkijken naar de omvang van de wederopbouw dezer stad.

* * *

Ik ben gelukkig een hartelijk woord van welkom te richten tot de hoge personaliteiten die ons werden afgevaardigd door Frankrijk, Italië, Duitsland, Nederland, Luxemburg, Zwitserland en Saargebied.

Ik begroet inzonderheid de heer Stafhouder Jacques Charpentier, uit Parijs; de heer Deken der Nederlandse Orde van Advocaten, Mr Visser van Yzendoorn; de heren Stafhouders Guinand en Jaccourd, uit Genève; de heer Stafhouder Dr Riegler, uit Sarrebrück; de heer Voorzitter van de Orde der Advocaten te Köln; de heer Stafhouder Maron, uit München, de heer Stafhouder Schaus, uit Luxemburg; Mr Alberto Baseggio, uit Milano; Mr Adriaanse, uit Middelburg.

Voor de grote eer die gij haar aandoet, zal de Kortrijkse Balie alles in het werk stellen om uw kort verblijf alhier zo aangenaam mogelijk te maken.

* * *

Moget gij allen, mijn waarde Confraters, van de naar onze zin al te korte stonden die gij in Kortrijk en in Ieper zult vertoeven, een even prettige herinnering wegdragen als die welke wij van Uw bezoek zullen bewaren !

* * *

Mag ik nu onze uitmuntende Voorzitter van het Verbond, de heer Stafhouder Théo Collignon, verzoeken, het voorzitterschap van deze vergadering verder te willen overnemen.

REDE VAN VOORZITTER STAFHOUDER COLLIGNON

Wij betreuren dat de uitgebreidheid der rede van Stafhouder Collignon, scheidende Voorzitter van het Verbond, ons niet toelaat haar in extenso te publiceren. Zij zou dit door haar verheven toon en haar vurig enthousiasme ten volle verdienen.

Hieronder enkele karakteristieke uittreksels :

Tot het presidentschap geroepen in de maand Juli

1950, te Gent, is thans het uur aangebroken om rekschap te geven, alvorens te vertrekken.

De Federatie moet zich kunnen aanpassen aan de moeilijkheden die het beroep van advocaat bestormen.

Tot in 1914 kon het beroep uitgeoefend worden onder de invloed van tradities, in een maatschappij geschraagd door burgerlijke principes, in een periode van vrede van honderd jaar, te midden van een welstand en een levensgemak, die niet het erfdeel waren van iedereen, doch welke toeliet de leden der Balie, aan te werven in een klasse, waar de moeilijkheden die ons bestormen, onbekend waren.

Het beroep, dat vóór 1914 omzeggens een ereambt was, is sindsdien het meest moeilijke, het meest ondankebare, het meest zware, het minst renderend geworden.

Te midden van al de andere beroepen en spijs de eminente vertegenwoordigers die het overal bezit, werd het het meest veronachtzaamde en het minst verdedigde.

De advocaat alleen is gelijk gebleven aan zich zelf, hij, wiens vorming gelijkaardig is gebleven aan deze zijner voorgangers van vóór een eeuw. Hij leeft in een ontwrichte wereld, alsof geen enkele moeilijkheid voor hem opdaagde.

Hoe hij ook zijn cliënten met krachtdadigheid verdedigt, zich zelf verdedigt hij zoveel slechter.

Er moest gewacht worden tot in het jaar 1936 om een groepering tot stand te zien komen om de verre toekomstige hervormingen te zien opdagen om dat delpoma te beschermen, waarvan de namaking zo doorgewoon is geworden, dat wij morgen aangevallen zullen worden om ons diploma te verdedigen.

Dat wij de hervorming van de Staatsraad hebben bekomen is slechts het herstel van een ongerechtigheid; dat wij de fiscale gelijkheid hebben bekomen, is slechts het herstel van een andere ongerechtigheid.

Dat wij het enig ontwerp op het fiscaal forfait opgesteld hebben, waarvan de onafhankelijke- en middenstanden zich thans meester maken om er baat uit te trekken, is uitstekend, doch dit werk betekent volstrekt niets, want het ontwerp gaat naar de archieven, alwaar het zal blijven zolang wij niets anders zullen doen.

Dat wij het ontwerp Charpentier gesteund en gewijzigd hebben, hetwelk weken en maanden tijd zou doen winnen hebben in de correctionele rechtspleging, is eveneens uitstekend, doch volgens de bestaande regelen bestonden er duistere invloeden om het ontwerp te kelderen, en voor één maal dat bevoegde lieden zich de moeite getroost hadden aan het Gerecht een daadwerkelijke en kostbare medehulp te verlenen, zullen zij de ondervinding opdoen van een wet die algemeen wordt. Deze wet is de wetgevende onmacht, de grote kwaal der eeuw.

Sinds vier jaar spannen wij ons in om de gerechtskosten te verminderen. Wij hebben de pleitbezorgers gecritiseerd; dezen hebben zich verdedigd en zij hebben gelijk gekregen.

Wij hebben de deurwaarders aangevallen. Deze hebben zich verdedigd en zij kregen gelijk.

De enen zowel als de anderen laten ons weten bereid te zijn om te vereenvoudigen, want zij weten dat de vereenvoudiging verre van hun nadelig te zijn, hen zal helpen, doch allen zeggen zij ons, en met welke gegronde redenen, dat het juist de Staat is die de grote profiteur is van de gerechtskosten.

De Staat moet gerechtigheid verlenen, doch hij verkoopt haar en verkoopt haar steeds duurder.

Sinds vier jaar stellen wij pogingen in het werk om het gerecht spoediger te doen werken.

In zake hervorming heeft men ons redevoeringen voorgeschoteld, circulaires en commissies.

Als een commissie wordt aangesteld, zet zij zich ernstig aan het werk; als dit werk beëindigd is, vormt zulks een prachtig boek; als het boek aldus af is, wordt het ingebonden en vindt nadien zijn plaats in een bibliotheek. De hervorming is aldus beëindigd.

Indien wij er eindelijk in slagen het pensioen op de huidige basis vast te leggen, roep dan geen victorie; ge zijt twintig jaar achteruit ten opzichte van de zekerheid die toegekend werd aan de andere beroepen.

Sinds vier jaar hebben wij in alle steden van het land werkvergaderingen gehouden: een twintigtal ongeveer; zij werden zorgvuldig voorbereid.

Onder oogpunt van documentatie hebben wij alles bijeenvergaard wat nodig bleek. Dit alles wordt dan beëindigd door toejuichingen, door wensen en *ongeluklijk door de vergetelheid*.

Ten andere, indien U er niet toe komt verandering aan te brengen zal uw beroep weldra aangepast worden door definitieve arbeidsomacht die het ten lange laatste zal leiden naar een langzame doch zekere dood.

Met dezelfde openhartigheid zal ik U zeggen wat ik denk over de toekomst van de Federatie.

Het is de Federatie die ons beroep zal waarborgen, evenals zijn toekomst, zijn waardigheid, zijn onafhankelijkheid, zijn mogelijkheden.

Maar de macht moet aan de Federatie gegeven worden door U zelf.

Kunt U zulks?

Mijn enige troost na vier jaar werk is te kunnen vaststellen, dat hetgeen ik U ga vragen, mogelijk is, geen utopie uitmaakt.

Vóór enkele jaren werd de Federatie begroet door minstens 90 % der advocaten, die echter geenszins begrepen wat ze eigenlijk was. Deze geestestoestand is voorbijgegaan. De advocaten stellen belang in de Federatie en datgene waar ik fier over ben is dat haar programma het belang opwekt der Europese associaties en dat wij overal gevolgd worden in onze pogingen.

Doch indien de geestestoestand beter is geworden, is het begrip der verwezenlijkingen nog ver ten achter gebleven. De advocaten zeggen: ik ben van de Federatie, — de Federatie gaat dus vooruit.

Dat een advocaat de bijdrage der Federatie vergelijkte met de vrijwillig toegestane afhoudingen die een werkman zich getroost om zijn beroepsvereniging te verdedigen.

Indien de hoop in mij opkomt, is het omdat een nieuwe geest bij de advocaat is waar te nemen.

Geen enkel beroep ter wereld, geen enkel, heeft een geest van confraterniteit zoals bij ons, wij, die slechts kunnen leven en onze begaafdheid ontwikkelen door onze confrater te bekampen, als hij zijn beroep uitoefent en zijn talent tentoon spreidt.

Laat ons pogen deze wondermooie tradities uit te breiden buiten onze professionele betrekkingen.

Nooit heb ik mij meer rekenschap kunnen geven van het verschrikkelijk karakter der beproevingen en der tegenslagen, die angstvallig verborgen gehouden worden achter het scherm der waardigheid.

Het is goed dat deze ellende vertrouwelijk blijve, dat zij niet tentoon gesteld worde noch openbaar gemaakt.

Maar is dit een reden om haar te laten bestaan — wat zeg ik — om haar van dag tot dag nog erger te laten worden?

Het pensioen moet verhoogd worden en georganiseerd en buitendien moet U alle sociale werken organiseren.

Bij eenparigheid uwer Raden der Orde, door een

dagelijks toezicht, en door de hulp van de wetgever, moet U er voor zorgen dat de zaakwaarnemers bij hun eigen werk blijven en alles kunnen doen behalve de onwettige uitoefening der gerechtelijke functies, waarvan wij het monopolie moeten bezitten.

In afwachting dezer verwezenlijking moet U alle compromissies uitsluiten, want door een ernstige tucht stelt ge U zelf onmiddellijk in een betere toestand.

Insgelijks moeten wij de onverschilligheid, om niet te zeggen het misprijzen, uitschakelen dat zekere instellingen koesteren ten onze opzichte.

De grote pers heeft meer achting voor een voetbalclub dan voor onze corporatie.

Onze confraters-parlementairen geven ons hun steun; dat zij hiervoor bedankt wezen; doch zolang zij zich niet onderling zullen verstaan om een beroep te verdedigen, waarvan het verdwijnen de willekeur zou in het leven roepen, zolang zij zich niet openlijk solidair verklaren voor onze totale eisen, zullen wij voortgaan gebukt te gaan tegenover diegenen die onze verdwijning wensen of ten minste onze knechting.

Om tot onze doeleinden te geraken is het niet te laat, doch het is tijd.

Onze actie is onvoldoende geweest, doch de eerste uitslagen, zo zij nog van weinig belang zijn, bewijzen toch dat de mogelijkheid bestaat tot het doel te geraken.

Uw lot is in uwe handen. Allen bij de Federatie! Allen aan de daad!

Handelen betekent een arbeid van alle dagen.

Indien U het programma der Federatie redt, hebt ge uw beroep gered. hebt ge een instelling gered die het kenmerk vertegenwoordigt van de vrijheid en van de beschaving.

Ik verlaat het voorzitterschap, doch indien God mij het leven laat en mij de gezondheid bewaart, zal ik als lid van de Federatie steeds de principes verdedigen, die ik als voorzitter heb voorgestaan.

Mijn enige wens is in de kortst mogelijke tijd het programma te zien verwezenlijken, waarvan ik de uitvoering toevertrouw aan degene die als mijn opvolger thans gaat gekozen worden en aan het comité, waarvan ik de waarde ken en waarvan de verdienste voor mij steeds een voorbeeld en een steun is geweest.

VERSLAG VAN MTER EMMANUEL THIEBAULD, ALGEMEEN SECRETARIS

De belangrijke vraagstukken die sedert verscheidene jaren onze zorg zijn, kwamen nog niet tot de gewenste oplossing.

Wij kunnen nochtans vaststellen dat tastbare oplossingen op fiscaal gebied bereikt werden.

De onrechtvaardigheid op fiscaal gebied, die ons beroep trof, evenals trouwens al de andere vrije beroepen, is in zekere mate verdwenen. Men moet niet hopen een fiscale ontlasting te bekomen, noch de afschaffing van de onduidbare terugwerking, die de belastbare inkomsten treft of een hogere voet wanneer men van de ene categorie tot een andere overgaat.

De studie van het fiscaal forfait heeft het voorwerp uitgemaakt van onze werkzaamheden tijdens de vergaderingen te Dendermonde en te Verviers. De onderhandelingen met het centraal beheer, geleid door onze Ondervoorzitter Mr Feye — van wie hier de bevoegdheid, maar bijzonder de onvermoeibare ijver voor de verdediging van onze standpunten bij de overheden dient begroet — laten toe te hopen op een beyredigende oplossing.

Men moet nochtans bekennen dat het fiscaal forfait geen algehele instemming ontmoet; indien wij ons beroep willen inrichten op een rationele wijze en onze praktijk leiden volgens moderne methodes, beter aan de tijdsomstandigheden aangepast, is het ongerijmd een innerlijke boekhouding te willen afschaffen. Het fiscaal forfait zal er niet toe komen het dagboek uit te schakelen. Gesteld dat het principe van het forfait aangenomen ware, zal de herziening van het met het Bestuur der Belastingen gesloten accoord noodzakelijk een verwijzing vergen naar een regelmatige boekhouding.

De kwestie van het pensioen maakt een groot aantal confraters bezorgd en men begrijpt zulks des te beter, daar de crisis die de balie heden doormaakt en de onmogelijkheid spaarpenningen te vergaren, ten gevolge van de onverzadigbare eisen van de fiscus, aan de meeste confraters weinig hoop laat met kalmte het uur van hun op rust gaan tegemoet te zien.

Is het aannemelijk dat ons beroep de bejaarde advocaten niet meer toelaat zonder vrees de dagen van de ouderdom af te wachten? Dient er aan herinnerd dat zo dikwijls de weduwen van confraters haast hopeloze oproepen tot ons gericht hebben? Er mag wel medegedeeld worden dat een confrater, die een zekere faam genoot, verworven door naarstig werk, zijn dagen eindigt in hoedanigheid van notarisclerk aan de wedde van 4.000 frank per maand!

De Pensioenkas is gesticht, maar haar in werking treden vereist het uitvaardigen van de besluiten, die de pleidooizegel en het pleidooirecht instellen. Enkel de tekst van het besluit betreffende het pleidooirecht dient nog zekere aanpassingen, geëist door de Raad van State, te ondergaan.

Wij begrijpen het ongeduld dat aan de dag gelegd wordt door onze confraters, wegens het traag in functie treden van de pensioenkas. Zij moeten weten dat wij voortdurend gestuit zijn op steeds hernieuwde tegenwerpingen vanwege de Raad van State aangaande de tekst van het ontwerp van het ministerieel besluit dat het pleidooirecht zal instellen.

Maar wij kunnen nochtans bevestigen dat de pogingen, aangewend door onze confraters Mrs Tienrien en Van Roye, die recht hebben op onze grootste erkentelijkheid, weldra zullen bekroond worden met een gunstige uitslag. Een formule voor de toepassing van het pleidooirecht is op het punt aangenomen te worden en zal zeer waarschijnlijk de instemming bekomen van de Raad van State, alvorens aan de Ministerraad te worden voorgelegd.

Zodra de ministeriële besluiten die de pleidooizegel en het pleidooirecht instellen, zullen uitgevaardigd worden, zal de pensioenkas onmiddellijk kunnen in werking treden. De opvatting aan dewelke zij beantwoordt, is breed genoeg om buiten het pensioen ook nog andere verwezenlijkingen mogelijk te maken, zoals b.v. de verzekering tegen ziekte-invaliditeit, zoals die trouwens reeds in hun midden ingericht werd door de geneesheren. Deze hebben een vereniging tot onderlinge verzekering gesticht, die beantwoordt aan de wettelijke bepalingen ter zake en die zal toelaten, mits een jaarlijkse bijdrage van 1.000 frank, gedurende 5 maanden, te beginnen van de 30e dag, een dagelijkse vergoeding toe te kennen van 200 frank in geval van ziekte of ongeval.

Door het in werking treden van de pensioenkas zal eindelijk verwezenlijkt zijn één der grote en edelmoedige denkbeelden van onze hooggeachte confrater, Mr Charles Gheude, van wie we zo dadelijk het jubileum van 60 jaar balie zullen vieren. Mr Charles Gheude was een voorloper, hij heeft niet opgehouden belang te stellen in de levenskwesties van ons beroep

en soms stoutmoedige oplossingen voor te stellen, die zowel zijn geest, die immer open stond voor de vooruitstrevende nieuwigheden, als zijn mild hart hem ingaven.

In de loop van de vergaderingen gehouden te Dendermonde, Verviers, Nijvel, Tongeren en Marche werden andere vraagstukken aangesneden, waarvan het overbodig is het belang te onderlijnen.

Wij hebben de gelegenheid gehad de verslagen te horen, voorgedragen door Mr Carfray en Mr Matray over het wetsvoorstel van de regering betreffende de gezinsvergoedingen voor onafhankelijke werkers en over de hervorming van de rechtspleging vóór de Raad van State.

Maar de voornaamste kwesties die onze waakzame aandacht moeten gaande houden, omdat zij het bestaan zelf van ons beroep bepalen, zijn het onderzoek van het wetsvoorstel betreffende de uitoefening van het beroep van advocaat en de aan te wenden middelen om de rechtspleging te vereenvoudigen en de gerechtskosten te verminderen.

De besluiten en de voorstellen van de commissies, gelast met de studie ervan, werden U medegedeeld. Straks zult U uitspraak hebben te doen te dien opzichte.

Dit is een eerste stap, doch hij is klaarblijkelijk onvoldoende, want de inrichting van de Balie is heden in gevaar en het beroep van advocaat biedt geen normale vooruitzichten meer wat betreft rendement en zekerheid.

Indien we opklimmen tot de beschikkingen en regelen die het beroep van advocaat beheersten vóór het decreet van 1810 en wanneer men de inleiding raadpleegt van het decreet dat trouwens slechts de Balie, afgeschaft door de omwenteling, opnieuw opgericht heeft, zonder iets aan haar voorvaderlijke voorrechten te ontnemen, stelt men klaarkliktelijk vast dat de raadpleging, de verzoening, het pleidooi en zelfs de arbitrage aan de Balie voorbehouden waren, zonder dat iemand op het idee zou zijn gekomen zulks te betwisten.

Het was voldoende geweest gedurende enkele jaren de Balie af te schaffen, opdat de zaakwaarnemers, belust op het uitoefenen van de advocatenpraktijk, in volle vrijheid en zonder enig disciplinair toezicht, zich zouden vermenigvuldigen als bacteriën.

De deugden van eerlijkheid, nauwgezetheid en onafhankelijkheid gaven aan de inrichting van de Balie de faam en de sociale invloed die van haar een wettelijk geëerbiedigd beroep maakte.

Heden zijn deze deugden nog altijd het voorrecht en de eer van de Balie. Maar wat te zeggen van haar invloed, wat te denken van de eerbied die het beroep van advocaat nog afdwingt in sommige middens van de maatschappij!

Zonder twijfel blijft de advocaat een onontbeerlijke hulpkracht voor het Gerecht; zonder twijfel vervult hij nog een onbetwiste openbare dienst; zonder twijfel neemt hij op zich de kosteloze verdediging van onvermogens en offert hij aldus, tot heil van de gemeenschap, honoraria op die jaarlijks zo wat dertig miljoen frank vertegenwoordigen.

De advocaat doet dat vrijwillig — de stagiaire schrikt nooit terug voor de plichten van de stage en voor de kosteloze raadpleging.

Doch wat geeft men hem heden in ruil?

Een wetsontwerp dat gevaren in zich sluit, zoals Mr Dubru er op heeft gewezen in de «Conférence libre du Jeune Barreau de Liège».

En Mr Dubru heeft gelijk er bij te voegen dat het tot niets dient de innerlijke tucht der Balies in te

richten en de beginselen te formuleren die de organisatie ervan beheersen; indien de instelling zelf in het gedrang komt.

Hoef men er de redenen van te openbaren?

Men durft zelfs niet meer spreken van het monopolie der raadpleging. Het monopolie der verzoening wordt dode letter. Het monopolie van het pleidooi is het enige dat nog de aandacht gaande maakt, maar laten we nochtans vaststellen dat de volmachtdragers wemelen in de zalen der vredegerichten en der rechtbanken van koophandel en dat het werkelijk een uitzondering is wanneer een rechter een enkele maal weigert een zaakwaarnemer met volmacht te horen.

Het aan ons beroep voorbehouden arbeidsveld wordt kleiner en kleiner.

De economische ontwikkeling neigt naar federalisme en concentratie der ondernemingen in uitgebreide organismen, in de schoot van dewelke er een dienst voor betwiste zaken wordt ingericht. De geschillen die kunnen oprijzen tussen de ondernemingen van een aldus verenigde groep worden meestal langs scheidsrechterlijke weg opgelost.

Zij ontsnappen aan de gerechtszaal.

En hoeveel gedingen worden er niet onderworpen aan het scheidsrecht van de Internationale Handelskamer, die de Balie niet meer kent?

Zijn wij in België te talrijk? Misschien: er is in België één advocaat op 2650 inwoners, hetzij twee maal zoveel als in Frankrijk, waar men één advocaat telt op 6.000 inwoners; en in Nederland is de verhouding één advocaat op 4650 inwoners.

Zijn onze beroepsregels verouderd of te weinig in overeenstemming met de huidige wisselvalligheden van de economische ontwikkeling? Ongetwijfeld.

Zijn we bang ons beroep te rationaliseren, het aan te passen aan de vereisten van een wereld die evolueert rond onze Balie, die er te zeer op gesteld was conservatief te blijven?

Specialisatie en associatie zijn nog steeds uitzonderlijk. Maar vergelijk eens met de toestand van de Amerikaanse advocaten?

In de Verenigde Staten geeft een onlangs gepubliceerde statistiek een gemiddeld jaarlijks inkomen van 10.000 dollar met het schijnbaar paradoxaal resultaat dat hoe groter het aantal advocaten is, in een associatie gegroepeerd, hoe meer de individuele inkomsten van die advocaten stijgen, om in de schoot van de grote associaties een jaarcijfer te bereiken van 27.000 dollar, hetzij één miljoen drie honderd vijftig duizend frank!

Dient er herinnerd te worden aan de oneerlijke mededinging van de zaakwaarnemers en de invorderingsagentschappen, die meer en meer de gunst van de cliënt winnen door het lokmiddel van het loon à forfait.

Dient er onderstreept dat de fidiciaires heel dikwijls het raam der bedrijvigheid, die hun eigen zou moeten blijven, te buiten gaan om op het vroeger aan de Balie voorbehouden gebied te treden.

De enen zowel als de anderen gebruiken middelen die ons wettelijk verboden zijn: ik zal enkel de lawaaierige publiciteit aanhalen om niet te spreken van de stappen en de bezoeken aan huis.

Dient er herinnerd aan de clause C. A. C. en aan de verzekeringsmaatschappijen voor processen?

Dient het toegegeven te worden dat de Balie niet meer beantwoordt aan wat de nijveraars of de handelaar van haar verwacht, zoals de heer De Brabaindere, secretaris van het Verbond der Textielnijverheid in België, het enkele maanden geleden onderstreepte, niet in een geest van zuivere critiek, maar met een objectiviteit waaraan hulde dient gebracht en voorzeker

met het doel en de nijverheid en de Balie te dienen?

Nochtans is de crisis die aan de Balie woedt, niet van jonge datum. Zij heeft reeds het voorwerp uitgemaakt van verslagen, voorgelegd door de heer Stafhouder Van Leynseele en door Mr Gaston Collon op het Congres van de Belgische Balie, gehouden te Brussel in 1935.

Het is, mijn beste Confraters, volstrekt onontbeerlijk, indien het helaas niet te laat is, het beroep opnieuw te overdenken en dadelijk de studie van radicale oplossingen aan te vatten. Ik nodig U uit de uitmunten mededeling te herlezen gedaan te Nijvel door onze ondervoorzitter, Stafhouder Gobbe, die niet aarzeld stoutmoedige en ten minste niet conformistische suggesties te doen.

Het behoort dat het wetsontwerp op de vertegenwoordiging voor het gerecht, op het recht tot pleiten en raadplegen, dat twee jaar geleden door het Verbond werd uitgewerkt, weer worde opgenomen en er door kome. Dit wetsontwerp voorbehoudt aan de Balie niet op volgestrekte wijze het monopolie der raadpleging; het neemt redelijke uitzonderingen aan wanneer de raadpleging het dadelijk en verplicht gevolg is van het uitoefenen van een beroep.

Zonder twijfel zal er te keer gegaan worden en zullen wij het voorwerp zijn van heftige of geniepige aanvallen. Het weze zo!

Met stoutmoedigheid en volharding kunnen wij slagen.

Er blijft, zoals U het ziet, beste Confraters, nog een lange en harde weg af te leggen. Wij moeten onze pogingen voortzetten in de schoot van het Verbond, waarvan de werking des te doeltreffender zal zijn wanneer het alle advocaten uit België zal groeperen.

En ik ben gelukkig dienaangaande mijn levendige dankbaarheid uit te drukken aan Stafhouder Collignon, die heden het voorzitterschap van het Verbond verlaat, na er vier jaar lang een onvermoeibare toewijding te hebben aan besteed, met een verbazend dynamisme. Hij heeft het vaandel van het Verbond hoog en fier gedragen in alle Balies van België; hij heeft niet opgehouden bij de regeringsoverheden onze gewettigde eisen te verdedigen.

De roep tot aaneensluiting, de aanmaning tot eenheid en samenwerking, heeft hij geuit, onvermoeibaar, vier jaar lang; hij heeft geschud aan de verdoving der Balies en het soort onbegrip voor de gevaren die heden het bestaan zelf van onze instelling bedreigen en de toekomst van het beroep ernstig in het gedrang brengen.

Zo klonk de stem van Mozes van op de Berg Sinai, heb ik U gezegd te Brugge, mijn beste Voorzitter; de uwe heeft van uit de hoogte van uw voorzitterszetel niet opgehouden de goede strijd te leiden. De tonen ervan hebben heden een zeer betekenisvolle weerklank gekregen; mogen ze nog lang weerklanken en onze toekomstige werken inspireren.

Laat me toe om dit verslag te besluiten U te zeggen met de onvermijdelijke melancholie welke een scheiding altijd teweegbrengt, maar ook uit de grond van mijn hart en nochtans met de indruk de gevoelens die we op dit ogenblik ondervinden, onvolmaakt weer te geven. Laat me toe, U mijn dank uit te spreken.

Dank U voor de jongeren, over welke U zich steeds zo vaderlijk heeft neergebogen.

Dank U voor het voorbeeld van koppig werk dat U ons hebt gegeven.

Dank U voor uw gelukkige initiatieven.

Dank U voor de inspanningen die U zich getroost hebt en voor de spankracht die U ons Verbond hebt gegeven.

En bij deze dank zou ik een wens willen voegen : deze dat U ons niet zoudt verlaten, maar uw kostbare medewerking zoudt blijven verlenen, opdat ons schoon, heraanpast en gerationaliseerd beroep zijn edele en grote zending moge vervullen.

BIBLIOGRAPHIE

Willy Calewaert. — OPLICHTING EN OPLICHTER in de Belgische Strafwet en sociale werkelijkheid. Juridische en Criminologische. - N. V. Standaard-Boekhandel, Antwerpen. - 367 blz.

Dit lijvig werk vormt het proefschrift, waarmee de Antwerpse Advocaat, Dr Willy Calewaert, aan de Rechtsfaculteit der Rijksuniversiteit Gent, het diploma van aggregaat van het Hoger Onderwijs heeft veroverd. Het bevat veel meer dan zijn nochtans uitvoerige titel belooft.

Het plan van de auteur bestaat uit twee afdelingen : enerzijds de strafrechterlijke studie van de Oplichting in het Strafwetboek en in de Rechtspraak; anderzijds de grondige beschrijving van de oplichters, in hun uitwendige en inwendige geaardheid, met de bio-psychologische kenmerken van hun persoonlijkheid en van het milieu waarin zij hun misdrijf plegen.

Het eerste deel, dat de basis vormt waarop het tweede kon worden gebouwd, beslaat slechts 60 bladzijden; in deze ruimte wordt nochtans duidelijk de omschrijving van het delikt ontleed, zoals het in Strwb. 496 te vinden is; wij zeggen : « te vinden is », omdat zij er inderdaad in moet worden gezocht. De complexiteit van de wettelijke qualificatie heeft de rechtbanken en hoven vaak voor moeilijke problemen van interpretatie gesteld. Het artikel geeft een hele reeks voorbeelden op waaruit rechtsleer en rechtspraak geleidelijk de essentiële kenmerken van het misdrijf van oplichterij hebben gehaald : het moreel bestanddeel vooreerst, nl. het inzicht om zich een zaak van een ander toe te eigenen; dan de middelen gebezigd om daartoe te komen; en eindelijk het bereikte resultaat. Calewaert onderzoekt elk van deze bestanddelen in het licht van de Belgische en Franse rechtsleer en rechtspraak.

Het bijzonderste belang van het werk ligt echter in de ontleiding van de oplichting in de sociale werkelijkheid en in de bestudering van de oplichter. Hiervoor heeft schrijver vooral twee bronnen geraadpleegd, waaruit hij langs de methode van positief-wetenschappelijke opzoeking, als het ware experimenteel, juiste gegevens kon putten; honderd bundels uit het Anthropologisch Laboratorium van Vorst en vijf-en-twintig psychiatrische verslagen, uitgaande van drie verschillende zeer bevoegde deskundigen.

Het spreekt vanzelf dat uit dergelijke bronnen slechts onsamenhangende elementen kunnen worden getrokken, zo men niet gelijktijdig de synthesis kan bijbrengen, steunend op volledige kennis van de vele op de criminele statistiek steunende gegevens, welke in de laatste vijftig jaar werden vergaard en samengebundeld door de beoefenaars van criminele anthropologie en psychobiologie. Calewaert blijkt deze gegevens, die de inhoud vormen van gans de jonge criminologische wetenschap, grondig te bezitten. Ook in de veel-omstreden vraagstukken van de persoonlijk-

heidsstudie, met de inventarissen van karakters, temperamenten en bio-typen, heeft hij met de passende omzichtigheid een keuze gedaan van correlatieve eigenschappen, waarop hij zijn eigen correlaties heeft opgesteld. Aldus heeft hij uit de studie van zijn menselijk materiaal een aantal belangwekkende besluiten kunnen opstellen en gedeeltelijk vroegere slechts theoretisch geformuleerde besluiten kunnen bevestigen.

Aldus formuleert hij bij voorbeeld volgende besluiten nopens intellect en bewustzijn :

1° inzake intellect en bewustzijn staat de niet-pathologische oplichter niet ten achter bij de gewone bevolking;

2° zijn geheugen, aandacht en handigheid staan hoger dan zijn oordeelsvermogen;

3° zijn intellect beïnvloedt niet zozeer zijn misdadigheid dan wel haar vorm;

4° zijn intellect remt hem in zijn misdadige neigingen, zodat hij slechts uitzonderlijk tot geweldmisdrijven zal komen;

5° zijn intellect vergt voortdurende waakzaamheid tijdens de instructie en bij de beoordeling van zijn wederaanpassing.

6° louter verstandelijke handeling eist secundaire functie. Onderzoek van het temperament is bijgevolg noodzakelijk om de rol van het intellect terug te brengen in het algemeen kader van de persoonlijkheid.

Soortgelijke besluiten kon schrijver formuleren betreffende het temperament, het geslacht en het beroep van de oplichters en de economische milieu-voorwaarden van de oplichting.

Deze besluiten — en dat is de waarborg van hun wetenschappelijkheid — kunnen door de lezer van het werk worden getoetst aan het materiaal van onderzoek, vermits een getrouwe samenvatting van de honderd bundels en van de vijf-en-twintig deskundige verslagen in het boek werd opgenomen. Aldus heeft de schrijver het stelsel der « case-methode » in zijn onderzoek toegepast.

Laten wij er dadelijk bijvoegen dat de stof niet werd uitgeput door het werk van Calewaert. Nu pas zal het mogelijk worden, (wellicht doet schrijver het zelf) het onderzoek voort te zetten *in vivo*, bijvoorbeeld op honderd gevallen, waarvan het volledig repressief dossier zou aanwezig zijn en tevens de misdrijfplegers klinisch zouden worden ondervraagd en getest. Aldus zouden vele gegevens die thans slechts onvolledig gekend zijn, zoals al wat de erfelijkheid betreft, en vele van wat de milieu-omstandigheden aangaat, duidelijker naar voren treden.

Zoals het is, mag het werk van Willy Calewaert een belangrijke bijdrage worden genoemd tot de Criminologie als wetenschap, en kan het Criminologisch Instituut van Gent, waar het werk werd tot stand gebracht, er met fierheid op bogen. In onze Belgische criminologische literatuur is het de eerste monografie van een bepaald misdrijf, waarin niet alleen de penale kant, maar ook de criminologische aspecten worden bestudeerd, en wel op grond van een diepe kennis van al wat daarover vroeger werd gepubliceerd.

Het boek van Calewaert zal nuttig zijn voor al wie als rechter geroepen is zijn medemens te beoordelen, voor al wie wil medewerken tot een betere kennis van de misdadige mens en tot een doelmatigere bestrijding van het misdadig fenomeen.

Prof. em. Nico Gunzburg.

CH LAENENS en L. LEEMANS. — De geschiedenis van het Antwerps Gerecht. — Antwerpen. — P. Van de Velde. — 1935. — 736 p., met voorwoord van Herman Sabbe.

Ik heb het ontstaan en de groei van dit prachtig boek enigszins mee beleefd en des te groter is mijn genoegen het thans hier voor mij te hebben in zijn statige uitgave, mooi gedrukt, rijk geïllustreerd, somptueus gebonden. Een werk van meer dan 700 bladzijden, dat imponeert door zijn uiterlijk aspect, doch waarvan de inhoud in de hoogste mate elkeen, die bij de rechtsbedeling betrokken is, vooral in het Antwerpse, zal passioneren.

De Heren Laenens en Leemans, beide gehecht aan de griffie der Rechtbank van Antwerpen, hebben gedurende jaren met onverpoosde vlijt alle documentatie verzameld die betrekking heeft op het rechtsleven te Antwerpen en van de reusachtige hoeveelheid gegevens, die ze verzameld hadden, werd door hen een eerste synthese samengesteld, waarvan het handschrift overhandigd werd als geschenk van het personeel der griffie aan de Heer Voorzitter der Rechtbank, de Heer Castelein, wanneer deze tot het emeritaat was gekomen.

Sedertdien is dit werk nog voortdurend aangevuld geworden en de documentatie verzameld door de beide auteurs heeft als basis gediend voor de schitterende tentoonstelling, die onlangs werd ingericht op het Gerechtshof te Antwerpen ter gelegenheid van het 150-jarig bestaan der Rechtbank van eerste aanleg. Deze tentoonstelling is eigenlijk het werk geweest van de Heren Laenens en Leemans en zij was als een brede illustratie van het grote boek dat thans verschenen is.

Het uitzonderlijk succes dat deze tentoonstelling gekend heeft was een waarborg voor de belangstelling en de sympathie waarmede het boek, dat thans werd gepubliceerd, in de rechtswereld zou ontvangen worden.

De inhoud is zo rijk en zo veelzijdig dat wij er slechts op bondige wijze een kort overzicht kunnen van geven.

De auteurs hebben zich ingespannen om de rechtsbedeling te Antwerpen te bestuderen, enerzijds wat de inhoud van het toegepaste recht betreft, en anderzijds wat aangaat de vormen en de uiterlijke wijze waarop de rechtstoepassing geschiedde.

Wat de inhoud van het recht betreft zijn de auteurs teruggegaan tot de verste periode waaromtrent de bronnen ons enig licht verschaffen over het oude Antwerpse recht en zij geven betreffende de oude costuymen en de samenstelling van «de magistraat» een rijke verscheidenheid van gegevens met menigvuldige aanhalingen van oude teksten en citaten uit de vele auteurs, die over het oude Antwerps recht hebben geschreven.

Dan komt aan de beurt de rechtstoepassing in de Vierschaar en op het Stadhuis, alsook de jurisdictie en de bevoegdheid van de schout. Al deze hoofdstukken bieden een overvloed van wetenswaardigheden, die aan geen enkel jurist van het Antwerpse onbekend zouden mogen zijn en die een zeer groot belang bieden voor al degenen die interesse hebben voor de rechtsgeschiedenis.

Een rijk gebied van onderzoek voor de auteurs is het strafrecht en de strafrechtspleging, die zij onderzoeken doorheen de verschillende eeuwen met bestudering van het penitentiair regime in het Steen en de oude gevangenissen, de tortuur en de lijfstraffen.

Interessant en origineel is het elfde hoofdstuk dat

gewijd is aan de «civiele straffen», zoals de bedevaarten, de verbanning en de verplichte arbeid.

Ook de organisatie van de rechtsbedeling in burgerlijke zaken, met de samenstelling en de bevoegdheid van de burgerlijke magistratuur, geven aanleiding tot belangrijke hoofdstukken.

De breuk tussen het oude regime en de nieuwe tijd wordt door de schrijvers scherpzinnig toegelicht, waarna dan zeer uitvoerig de oprichting wordt bestudeerd der rechtbanken van het nieuwe regime en van de rechtsbedeling dezer rechtbanken onder Napoleon, onder het Nederlands gezag en sedert België's onafhankelijkheid.

De auteurs hebben hier hun volle aandacht besteed niet alleen aan de wijzigingen van het toegepast recht, doch ook aan de plaatsen en lokalen waar de rechtsbedeling achtereenvolgens geschiedde en niet het minst aan de reeks der magistraten van zetel en parket die de toepassing van het recht hebben verwezenlijkt, zulks tot in de allerlaatste tijd.

Er is geen bladzijde waar de lezer niet getroffen wordt door een hem onbekende wetenswaardigheid en het geheel stemt ons tot grote dankbaarheid ten opzichte van de auteurs, die aan de Antwerpse rechtswereld zulke rijke weelde hebben bezorgd betreffende de kennis van haar verleden.

Vermelden wij nog dat het boek een aanhangsel bevat met de volledige vermelding van alle namen dergenen die deelachtig geweest zijn aan de Antwerpse rechtsbedeling: magistraten, griffiers, notarissen, en advocaten, met de juiste gegevens betreffende de duur van hun loopbaan. Dit aanhangsel verteenwoordigt een reusachtige arbeid die van uitzonderlijk nut is.

Dit prachtig boek mag in geen enkele bibliotheek van een Antwerps jurist ontbreken.

R. Victor.

Marais Georges : Du Crédit confirmé en matière documentaire. — Deuxième édition revue et mise à jour. — Paris, Librairie Générale de droit et de jurisprudence, 1953, p. 159.

De eerste druk van dit belangrijk werkje verscheen in 1945 en was sinds lang uitgeput.

De auteur behandelde daarin de algemene beginselen betreffende het onherroepelijk accreditief (ook genaamd geconfirmeerd accreditief, bankcrediet, credietopening) alsmede de uniforme regels en usances vastgesteld door het 7e Congres van de Internationale Kamer van Koophandel in 1933.

De herziening van deze regels en usances te Lissabon in 1951 (13e Congres) maakte een nieuwe bewerking noodzakelijk. Marais heeft hiervan gebruik gemaakt om ook het algemeen gedeelte in het licht van de sedert 1945 verschenen rechtspraak en literatuur te herzien.

B.

Vahldiek Werner : Schifffahrtsrecht (Entscheidungen des Reichsgerichts in Zivilsachen, Sammlung der noch wichtigen Entscheidungen nach Fachgebieten Geardnet. — Gruppe III Handelsrecht). — Berlin, Walter de Gruyter en C^o, 1953, 2 delen p.p. 395 + 348.

brechten .1,s? -u-

In de hier aangekondigde uitgave heeft de Berlijnse

advocaat, Dr. Werner Vahldiek, ongeveer 180 beslissingen van het Duitse *Reichsgericht* in zaken van zee- en binnenvaartrecht verzameld. Het oudste zeerechtelijke arrest, dat opgenomen is, dateert van 22 October 1879 — op 1 October 1879 werd eerst het hoogste Duitse gerechtshof opgericht — en het laatste van 16 Juli 1943. De arresten op het gebied van het binnenvaartrecht (het Duitse Binnenschiffahrtsgesetz werd op 15 Juni 1895 afgekondigd) betreffen een periode is de integrale tekst van de arresten overgedrukt — gaande van 13 Maart 1901 t/m 19 October 1943.

Vóór elke beslissing — op enkele uitzonderingen na zet de auteur beknopt de feiten uiteen en vermeldt hij welke beslissing in eerste en tweede instantie gewezen werd.

B.

KRONIEK DER TIJDSCHRIFTEN

Voortaan wordt deze kroniek door een ploeg van advocaten en magistraten opgesteld. Zij staat trouwens open voor alle lezers van het R. W. Wij kunnen elkander helpen door een samenvatting te bezorgen van de bijdragen die we gelezen hebben. Het is immers niet mogelijk dat iedereen alles zou lezen wat in de zeer verspreide vakliteratuur verschijnt. Door deze kroniek wordt de lezer op de hoogte gehouden.

Het doel blijft: een overzicht te verschaffen van de tijdschriften die doorgaans niet in private bibliotheken van advocaten en magistraten te vinden zijn. Naast de nauwkeurige aanduiding van schrijver, titel en publicatie wordt de behandelde stof en gebeurlijk de verdedigde stelling vermeld, met af en toe een korte kritische uitwijding.

De afkortingen en citeerwijzen zijn deze van de A. P. R.

Meier-Hayoz A. — Die Bedeutung der Materialien für die Gesetzanwendung. — Schweizerische Juristenzeitung, 1952, Heft 14/15.

Deze korte studie is gewijd aan het probleem van de waarde der voorbereidende werkzaamheden ener wet. De auteur ontleedt achtereenvolgens de verschillende interpretatiemethodes.

Volgens de subjectief-historische methode dient enkel rekening gehouden te worden met de bedoeling van de wetgever, zodat hier de regel *suprema lex regis voluntas* toegepast wordt. Deze methode beperkt zich dus volledig tot de voorbereidende werken.

De objectief-actuele methode daarentegen streeft ernaar de tekst zelf van de wet grondig te onderzoeken en deze desnoods aan te passen aan de gewijzigde tijdsomstandigheden. Hier beschikt de rechter, die de wet zal interpreteren volgens de maatstaven van het ogenblik der uitspraak, over een zeer grote vrijheid, hetgeen evenwel kan leiden tot al te subjectieve vonnissen.

Tenslotte zal enkel de objectief-historische methode, volgens dewelke de tekst van de wet zowel als de waardeoordelen (Werturteilen) van de wetgever moeten nagegaan worden, algehele voldoening kunnen schenken.

Inderdaad, de rechtszekerheid en de continuïteit worden aldus gewaarborgd, terwijl de rechter daarnaast ook nog zal kunnen innoveren door de oorspronkelijke bedoeling van de wetgever aan de nieuwe sociale structuur te toetsen.

Volgens deze laatste opvatting zijn de voorbereidende werken ener wet slechts hulpmiddelen naast

vele andere om de historische omstandigheden waarin de tekst tot stand kwam, beter te leren begrijpen. M. S.

Limpens, J. — De l'unification du droit civil et du droit commercial. — J.T. 1953, blz. 353 tot 359.

Ofschoon het *J. T.* niet tot de tijdschriften behoort die normaal gesproken in deze kroniek worden onderzocht, nu het tot de vakbladen behoort die wel in de gewone advocaten- en magistraten bibliotheek voorkomen, moet deze bijdrage toch vermeld worden wegens haar uitzonderlijke betekenis.

We onthouden ons van elke samenvatting. Het opschrift zegt voldoende en de auteur behandelt de stof zo volledig en zo degelijk als van hem kon verwacht worden.

Elke practicus moet deze bijdrage bestuderen. Al te dikwijls is de man van de praktijk bevooroordeeld tegen zogenaamde bespiegelingen *de lege ferenda*. Bijdragen als deze moeten een onmiddellijke weerklink vinden. Waar de wetgever in gebreke blijft, moet de rechtspraak, — voorgelicht en gericht door de advocaten — de rechtsontwikkeling verwezenlijken. Bijdragen als deze mogen niet voorbijgegaan worden.

Deze bijdrage moet de rechter ervan overtuigen, nu reeds, telkens waar de twijfel nopens de rechtsvraag dit toelaat, de oplossing te zoeken in de zin van het opheffen van elke scheiding tussen handelsrecht en burgerlijk recht. Niet alleen het gezond verstand, maar de vereiste van een gezonde rechtsontwikkeling wijst ons in die richting.

J. R.

Waline, M. — La continuité des personnes morales de droit public, indépendamment de leurs organes. — Nooit onder Cass. Fr. 2 Dec. 1952, Rec. Dall. 1953, J., 349-354.

In twee arresten, geveld op dezelfde dag, had het Franse Hof van Verbreking geoordeeld dat de gemeenten die tijdens de bezetting beheerd werden door onwettelijke organen, daarom niet minder gehouden waren de aangegane verbintenissen uit te voeren. Dit was het geval met verschillende steden van Elzas-Lotharingen, die tijdens de bezetting door de Duitsers werden geannexeerd en beheerd; die gemeenten blijven niettemin rechtspersonen die een voortdurend bestaan, hebben, afgezien van hunne organen.

In de noot die hieronder werd gepubliceerd, oefent Prof. Waline een scherpe critiek uit op deze stelling. Hij is immers de mening toegedaan dat individuen, die met geweld de macht in een gemeente hadden in handen genomen, niet het minste recht hadden, die rechtspersoon te vertegenwoordigen.

Door hunne handelwijze hadden de Duitsers het internationaal Publiek recht overtreden, zodat de ingerichte administratieve diensten slechts louter feitelijke organismen waren zonder de minste juridische band met de Franse gemeente. De geldigheid der genomen beslissingen zal dus afhangen van een validatie door een wettelijke regering.

Men kan zich tenslotte ook nog afvragen of die onwettige maatregelen geen rechtsgevolgen kunnen hebben tengevolge van het principe der zaakwaarneming. Hier eveneens luidt het antwoord negatief, daar volgens de auteur in deze gevallen allerminst sprake kon zijn van « une affaire bien administrée ».

Bij ons weten kan men in de Belgische Rechtspraak geen analoge gevallen aanhalen, behoudens misschien voor de Oostkantons. Nochtans zijn er tal van ge-

meentelijke beslissingen, zoals bv. inzake Stedeaanleg, die eveneens voor een dubbele interpretatie vatbaar zijn.

M. S.

Thery : Trois conceptions de la famille dans notre droit. — Rec. Dall. 1953, Chr. blz. 47-52.

In deze korte maar zeer degelijke studie behandelt de gekende specialist van het Familierecht de hedendaagse opvattingen over de familie en de ontwikkeling dier opvattingen.

Men kan inderdaad drie tendenzen onderscheiden : *la conception traditionnelle, la conception sociétaire et la conception alimentaire.*

Een eerste opvatting die gehuldigd wordt in het Burgerlijk Wetboek, kan als traditioneel worden aangezien en legt voornamelijk de nadruk op het bestaan van banden tussen de verschillende leden ener familie : ieder familielid oefent zijn rechten uit ten persoonlijke titel.

Sinds enkele jaren beschouwt men evenwel de familie meer als een entiteit op zichzelf, waarvan alle leden de belangen van de gehele groep moeten behartigen. Tenslotte heeft de sociale wetgeving, *sensu lato*, gemeend de familie te moeten herleiden tot een reeks feitelijke verhoudingen op grond van de onderlinge onderhoudsverplichting.

Deze laatste opvatting houdt een groot gevaar in, vermits hierdoor de familiale instelling aan het wankelen wordt gebracht : hoelschap, natuurlijke afstamming en feitelijke scheiding beantwoorden immers ook aan de *alimentaire* verhoudingen.

Anderzijds heeft de communautaire tendenz weinig of geen innovaties teweeggebracht, aangezien — om slechts één voorbeeld aan te halen — de familie geen rechtspersoonlijkheid heeft verkregen.

Aldus blijft de traditionele opvatting, toch nog de meest actuele en tevens de meest menselijke, omdat de zware familielasten slechts kunnen gedragen worden « *par amour, dans la communion directe des personnes.* »

M. S.

Le Hon S. A. : Nature et protection des droits de la femme contre et dans la communauté. — Rev. Prot. Not., 1953, blz. 81 v.v. (livraison 10, 20, 30 mars 1953).

In deze bijdrage geeft schrijver, aan de hand van de franstalige Belgische rechtsleer en rechtspraak van de laatste 15 jaar, een schematisch overzicht van de jongste evolutie en stand van doctrine en jurisprudentie te onzent, aangaande een aantal kwesties die het statuut raken van de vrouw gehuwd onder een regime van gemeenschap van goederen.

Eens te meer wordt er aldus op gewezen dat de vrouw, tijdens het huwelijk, een werkelijk actueel belang en recht bezit in en op de goederen van de gemeenschap, als medegerechtigde van de man in deze « *propriété collective* » (R. Dekkers, noot onder Brusel, 20 Juni 1947, *Rev. crit. jur. belge*, 1948, blz. 106, blz. 116 tot en met 118; R. Dekkers in De Page, deel X, n^{rs} 457, 516 v.v.). Zodat zij ook het recht bezit om, voor de ontbinding van de gemeenschap, een actie in te spannen tot niettegenstelbaarheid ten haren opzichte van de handelingen gesteld door haar man tot bedrieglijke inkorting van haar rechten in de gemeenschap (R. Pirson, noot onder Gent, 3 Juli 1947, *Rev. crit. jur. belge*, 1948, blz. 233, blz. 253 v.v.). Inderdaad, het adage « *uxor non est proprie socia sed speratur fore* » is in ons huidig recht achterhaald.

Daarom moet het met de auteur betreurd worden dat, in het belang van de rechtszekerheid en van de rechtvaardigheid, de wetgever nog niet is tussengekomen om dat recht voor de vrouw te erkennen, in afwachting van een aangepaste hervorming op dit stuk van ons huwelijksvermogensrecht (W. Delva, Naar een nieuw huwelijksvermogensrecht, *R.W.*, 1952-53, kol. 396). Want behoudens deze tijdig ingespannen vordering is voor haar geen andere doeltreffende wettelijke bescherming. Immers, ook art. 214 j.B.W. is ondoeltreffend voor zover de voorzitter van de rechtbank krachtens dit artikel verbod oplegt aan de man om gemeenschappelijke goederen te vervreemden of te hypothekeer. Dergelijk bevelschrift mist de nodige publiciteit om tegenstelbaar te kunnen zijn aan derden die te goeder trouw met de man hebben gehandeld (Brussel, 9 Juni 1951, *R. P. N.*, 1953, blz. 91).

W. D.

Legros, R. : L'adultère est-il une cause péremptoire de divorce et de séparation de corps ? — Ann. Not. Enreg. 1953, blz. 78 tot 84.

Op deze korte bijdrage dient de aandacht van de rechtsbeoefenaars ten eerste gevestigd te worden. De vraag is actueel, ze werd nog niet zeer lang geleden behandeld in het *R.W.* door Mr E. Van Meenen (over afdoende en niet afdoende gronden tot echtscheiding, *R.W.*, 1951-52, 1025 tot 1034 en 1057 tot 1066).

De bijdrage van de Heer Rechter Legros munt in al haar bondigheid uit door een zeer klaar inzicht in het vraagstuk. Uitgaande van het verschil tussen de Belgische en de Franse rechtspraak, waarvan het laatste het overspel steeds als een afdoende grond tot echtscheiding beschouwt, stelt hij het vraagstuk opnieuw door een bespreking van het arrest van het Belgische Hof van Verbreking van 30 Januari 1936 dat als principiearrest ter zake geldt.

Indien het sedertdien in België aan de rechter toegelaten is, afgezien van de zwaarwichtige aard van het overspel, waarover hij niet te oordelen heeft, niettemin in feite na te gaan of dit overspel voor de eisen de echtgenoot beledigend is, dan noemt hij deze oplossing ongetwijfeld gelukkig op sociaal en op zedelijk gebied. Hij ziet dan zeer duidelijk de moeilijkheid in de vaststelling dat de echtgenoot door de strafrechter veroordeeld was door een in kracht van gewijsde getreden vonnis : *condamné pénalement et civilement sans tort* (blz. 80). Deze tegenstelling acht de auteur niet aannemelijk. Aansluitend met de door hem verdedigde stelling in zijn Academisch proefschrift « *L'élément moral dans les infractions* » vestigt hij er de aandacht op dat de bedoeling van de overspelige echtgenoot ter zake zonder belang is, maar hij herinnert er aan dat luidens het voorschrift van art. 390 S.W. vereist is voor de strafbaarheid van het overspel de « *klacht van de echtgenoot die beweert beledigd te zijn* ». Hieruit besluit hij dat — nu volgens hem deze bewering geen loutere formaliteit kan zijn — de strafbaarheid van het overspel slechts dan mogelijk is wanneer de strafrechter tevens het beledigend karakter ervan in feite vaststelt. Maar van zodra de strafrechter dit heeft vastgesteld in een in kracht van gewijsde getreden vonnis, is de burgerlijke rechter er door gebonden. Het is alleen in geval waar het overspel door andere middelen bewezen wordt dan door een vonnis van de strafrechter, dat het de burgerlijke rechter toegelaten is de beledigende aard ervan vast te stellen, m.a.w. te onderzoeken of het aangevoerde overspel onder toepassing van de strafwet zou vallen.

J. R.

Lambrechts, J. : De strafrechtelijke bescherming van de eigendom op onroerende goederen in nature.
Ann. Rg. Stw. XIII (1953), blz. 49 tot 87.

De verdienste van deze bijdrage ligt hierin dat de auteur tussen strafrecht en burgerlijk recht de synthese maakt die al te dikwijls verwaarloosd wordt.

Zonder aanspraak te maken op volledigheid, heeft Mr Lambrechts een overzicht verschaft van de talrijke middelen door het strafrecht geboden ter bescherming van de eigendom op onroerende goederen van nature. Voor de praktijk heeft het ontegensprekelijk groot belang na te gaan in hoeveel gevallen het minder kostelijk en vaak korter strafproces kan verkozen worden. In elk geval biedt de strafbundel desgevallend het bewijsmateriaal dat anders dikwijls op omslachtige wijze zou moeten verzameld worden.

De stof wordt ingedeeld in drie delen : de gronden, de gebouwen en de gewassen. Onder deze hoofdingen, overeenstemmend met de voorwerpen der strafrechtelijke bescherming van de eigendom, worden de verschillende mogelijke misdrijven behandeld, zowel uit het S.W. als uit bijzondere wetten. De practicus zal de goede raad van de schrijver volgen en bij inbreuk op eigendomsrecht eerst nagaan of het feit niet onder toepassing van de strafwet valt. Daartoe is deze bijdrage een zeer geschikte gids.

J. R.

Lecharlier, S.G. : Croquis de liquidation de successions. Rec. gén. enreg., 1953, nr 19220, blz.

De Heer Lecharlier, inspecteur-generaal bij het Be-stuur van registratie en domeinen, heeft uitstekend werk verricht door, voorzien van theoretische commentaar, vereffeningss- en verdelingsschetsen op te stellen wat betreft : de regelmatige en onregelmatige erfopvolgingen, de abnormale erfenissen, het voorbehouden en beschikbaar gedeelte, de inbreng, en het wettelijk vruchtgebruik van de overlevende echtgenoot.

Alhoewel de schrijver zich in deze studie niet heeft ingelaten met de juridische kwesties die met een vereffening-verdeling van een nalatenschap gepaard kunnen gaan, toch wordt aanhoudend gewezen op wet, rechtspraak en rechtsleer. Hetgeen het praktisch nut van de bijdrage verzekert.

W. D.

Esmein, P. : L'idée d'acceptation des risques en matière de responsabilité civile. — Rev. Int. Dr Comp. 1952, blz. 683 tot 691.

Indien Prof. P. Esmein deze bijdrage in dit tijdschrift liet verschijnen dan is dit waarschijnlijk wegens de vergelijkende verwijzingen naar het Engelse recht, die echter misschien al te zeer tot het werk van Salmond beperkt zijn.

Deze studie is belangrijk omdat ze een oorspronkelijke en bruikbare synthese verschaft, t.o. van de theorie van het geschapen risico in het Franse recht.

In het eerste deel behandelt de auteur heel bondig de risicoaanvaarding vanwege de aangesprokene als bestanddeel van zijn aansprakelijkheid : de tenuitvoerlegging van een vonnis ondanks beroep, de weigering van een uitvoerbaar vonnis uit te voeren, de nabuurschade.

Vervolgens behandelt hij, iets uitvoeriger, de meer klassieke vraagstukken van de aansprakelijkheid of de medeaansprakelijkheid van het slachtoffer.

Eerst en vooral, benevens het geval van aanvaarding van schade, de aanvaarding van risico van schade : heelkundig ingrijpen, tweegevecht, geweldig sport, dit zowel voor mededingers als voor toeschouwers, en tenslotte de risicoaanvaarding in het dienstwillig ver-voer.

J. R.

BALIELEVEN

VLAAMSE CONFERENTIE BIJ DE BALIE TE ANTWERPEN.

Nadat op 12 Juni een ^{vroeg}aanvang werd gemaakt met de Herman De Jongh-prijskamp, behandelden op de vergadering van 19 en 26 Juni de volgende ingeschreven stagiaires hun gekozen onderwerp :

Mr Lenaerts : De verantwoordelijkheid van de geneesheer bij heelkundig ingrijpen;

Mr Michiels : De buitenbezitstelling in het handelsrecht,

Mr Kinsbergen : De handelsclausule in de huwelijkscontracten;

Mr Dom : Kan de vrouw, gehuwd onder het stelsel der conventionele scheiding van goederen, beschikken over haar roerende goederen?;

Mej. Den Hertog : Tegenstellingen tussen oud en jong;

Mr De Keersmaeker : De bekentenis;

Mr De Meyer : De Franse Unie;

Mr Stoelen : Straffen en veiligheidsmaatregelen in Zwitsers Recht.

Voor de schriftelijke proef hebben ingeschreven : Mr Segers, Mr Coopman en Mr Boone.

De jury wacht een moeilijke taak, daar alle sprekers een beste indruk lieten. Deze dienen dan ook geluk gewenst voor hun prestatie.

Ook talrijke oudere confraters woonden deze vergaderingen bij. Zij betuigden alzo hun grote belangstelling voor het werk der jongeren.

TAALKUNDIGE KRONIEK

Arthur Masson : Pour enrichir son vocabulaire. (2e éd., 12e mille). Bruxelles, « Baude », 8°, 344 pp. — Prijs : ingen. 110 fr.

Bij het taalgebruik is de keus van het passende woord van overwegend belang. Stellers en vertalers beseffen meermalen hun scherpe woordarmoede om bepaalde indrukken, gedachten en ideeën mede te delen.

Die kieskeurigheid bij het zoeken van woorden en uitdrukkingen is volgens de oude Pierson, tegelijk « het lijden en de weelde » van de stilist (1).

Vaak begrijpen velen de waarde niet van een woordenboek, dat ons wegwijst maakt in de taaltuin. Een dergelijk nuttig werk is « Pour enrichir son vocabulaire ». Het taalmateriaal dat in deze bladzijden is samengebracht, kunnen we niet volledig opsommen. De grondigheid waarmede de schrijver zijn stof behandelde, stemt tot vreugde en wekt belangstelling.

Opdat het genoemde boek voor Fransschrijvers praktisch nut zou opleveren, splitste de samensteller zijn handboek in vijf delen :

1re partie : *Le corps humain*; 2e partie : *La vie maté-*

rielle; 3e partie : *La vie intellectuelle*; 4e partie : *La vie morale*; 5e partie : *La nature*.

Dank zij die indelingen, welke op hun beurt werden onderverdeeld, en de buitengewone, rijke inhoud, is Masson er in geslaagd een werk aan te bieden, waarin hij zijn onderwerpen tamelijk volledig bestudeerde. Franse woorden, idiotismen, Franse volks-, letterkundige en wetenschappelijke uitdrukkingen, dat alles werd met grote zorg bijeengebracht.

Masson paste geen strenge wetenschappelijke methode toe. Hij wilde vooral praktisch zijn.

Ten einde de gevoels- en de betekeniswaarde van de woorden uiteen te houden, geeft de auteur aan de steekwoorden, die in elk gedeelte talrijk voorkomen, een uitgebreide indeling, waarin we gewoonlijk volgende opschriftjes aantreffen : *Description et parties, emplois métaphoriques, locutions diverses, proverbes, famille du mot, dérivés, composés, locutions adverbiales, verbes, particularités*, enz. Aan menig woord is nog een waardebepaling toegevoegd : (peu us.), (vx.), (fig.), (fam.).

Masson houdt zich niet strikt aan de beschrijvende methode; bij de meeste woorden verstrekt hij de nodige uitleg. Om zijn methode tot haar volle recht te laten komen, geven we een gedeeltelijk overzicht van « *La voix humaine* » :

Qualifications : Elle est : claire - nette - intelligible, cristalline, prenante, profonde, caverneuse, sépulcrale, tonitruante, enz.

Une voix de *rogomme* : enrouée par l'abus des liqueurs.

Une voix de *tête* : voix aiguë, enz.

Espèces de voix : Voix d'homme; voix de femme ou d'enfant, enz.

Expressions corrélatives : *Brailleur* : parler haut, beaucoup et mal à propos. — Fam. crier, chanter mal et fort. *Rabâcher* : revenir souvent et inutilement sur ce qu'on a dit. *Corner aux oreilles* : pop. publier une chose avec importunité. Zes en veertig werkwoorden en uitdrukkingen worden op deze wijze toegelicht.

Les cris des animaux.

Quadrupèdes - Reptiles - Batraciens. Oiseaux - Insectes.

We hopen met die gegevens genoegzaam te hebben aangetoond op welke manier de auteur zijn plan opvatte en uitwerkte.

Wegens de zware en veelzijdige inhoud is « *Pour enrichir son vocabulaire* » geen boek om in een adem uit te lezen. De verzamelde stof verdient veel overweging.

Een bijzonder hoofdstuk : *Quelques locutions figurées* beslaat de bladzijden 291-329. Dit gedeelte zal voor alle taalliefhebbers een belangwekkende aanvulling zijn. Allerhande uitdrukkingen, die de Franse geest weerspiegelen, worden door Masson verklaard :

Avaler des poires « d'angoisse » : éprouver déplaisirs.

« Veiller » au grain : être prêt à parer à certaines éventualités.

Se mettre à la « traverse » : apporter des obstacles.

Entendre - savoir - la « tablature » : être intelligent, rusé, enz.

* * *

Taalgeleerden en onderwijskrachten klagen er over dat de Franse spreek- en schrijftaal sinds jaren in diep verval is geraakt. In 1908 schreef Albert Dauzat reeds : « ...Pauvreté du vocabulaire, impropriétés de l'expression, fautes de syntaxe et d'orthographe sont les caractères fréquents de leur style. » (2).

Zonder het handboek van Masson te overschatten, achten wij « *Pour enrichir son vocabulaire* » een verweermiddel om de verwildering van de Franse taal in ons land enigszins tegen te gaan. Voor Frans-lerende

Nederlanders is zijn werk een bron van fijne en uitstekende inlichtingen.

In deze tijd van schrijfwoede, waarin het eeuwenoude prestige van het boek door ontelbare schrijvers wordt neergehaald, is de verschijning van Masson's « *Pour enrichir son vocabulaire* » een weldaad, een aanwakkering tot lezen en studeren. Deze nuttige en leerrijke uitgave verdient ene ereplaats op onze schrijftafel.

A. Blontrock.

(1) E. P. van den Berghe : *Een boek over onze hedendaagse schrijftaal*, « Het Belfort », 1899, II, blzn. 341 - 360. — Cfr. blz. 358.

(2) Albert Dauzat, *La Langue Française d'aujourd'hui*. Paris, Librairie A. Colin, (1908), 8e, 276 blzn. — Cfr. blz. 247.

TIJDSCHRIFTEN

Omnilegie nr 5 :

Wetgeving.

De Gementekure, nr 52 :

Firmin Poellaer, Woonplaats en verblijfplaats.

Tijdschrift voor Sociaal recht en van de Arbeids-gerechten, nr 5 :

Diderich M. : Le contentieux de la sécurité sociale. — Jurisprudence.

Tijdschrift voor Gemeenterecht, 6de aflevering :

Antwoorden op aan ons gestelde vragen. — Personeel (Gemeentelijk). — Politiecommissaris. — Raad (gemeente). — Secretaris (Gemeente) Wegen.

Nederlands Juristenblad, afl. 26 :

Dr Benno Stokvis : Een merkwaardig fossiel in onze wetgeving. — Mr J. Wilkens : Bedenkelijke ontwikkeling van ons rampenschaderecht. — Prof. Mr C.W. van der Pot : Wijziging formaat van Kamerstukken en Staatsblad, m.o. Prof. J.C. van Oven. — Prof. Mr R. Kranenburg : De President in kort geding en de onrechtmatige Overheidsdaad. — Prof. Mr C.W. van der Pot : Vereniging door Administratief Recht ?. — Dr Mr E.W. Catz : Geheimhoudingsplicht en algemeen gebruik.

Weekblad voor Privaatrecht, Notaris-amt en Registratie, nr 4301 :

Prof. Mr J.C. van Oven : Levensverzekering, schuldeisers en legitimarissen (2). — Kl. Abman : De accountant mijn mede-adviseur (1). — Prof. Mr G. de Grooth : Overzicht der Nederlandse Rechtspraak, Verbintenissenrecht 1952 (7).

Journal des Tribunaux, no 3987 :

Hubert Vliebergh : Le règlement de procédure de la Cour de justice européenne. — M. Tienrien : Origine du privilège de l'honoraire au pénal. — Jurisprudence.

Recueil Dalloz de doctrine de jurisprudence et de législation, 25e cahier :

Georges Morange : La réparation des accidents de personnes imputables à l'Administration. — Charles Freyria : A quelle communauté légale, en cas de remariage sous le même régime, attribuer un immeuble sur terrain loti acquis en échange d'actions de société d'habitation à bon marché souscrites par le mari pendant la première communauté et libérées au cours de la seconde. — F.G. La répression du trafic international des stupéfiants : la coopération, en France, d'un police étrangère, et la prétendue provocation aux inculpés.